

Увага, конкурс!

ШАНОВНІ ДРУЗІ!

Ми впевнені, що серед читачів «Слово вчителю» багато талановитих та небайдужих до справи християнського просвітництва людей. Тому закликаємо вас долучитися до нашого проекту й оголошуємо літературний конкурс!

До розгляду приймаються твори усіх жанрів на морально-етичну та духовну тематику. Найкращі твори будуть опубліковані на шпальтах нашого часопису. Комpetентне журі визначить переможців, яких чекають цінні призи.

ПРИЗОВИЙ ФОНД:

за I місце – Біблія (колекційне видання);
за II місце – Біблійна Енциклопедія Брокгауз;
за III місце – навчально-методичні відеоматеріали.

Отож, ЧЕКАЄМО на ваші матеріали!
Редколегія.

м. Рівне, вул. С. Крушельницької, 71,
тел. (0362) 62-04-99; e-mail: vzh@rv.uar.net

ХРИСТИЯНСЬКИЙ ДУХОВНО-ПРОСВІТНИЧИЙ ЧАСОПИС
1/2007

Слово ВЧИТЕЛЮ

БІБЛІЯ

СТУДІЇ БІБЛІЇ

НАУКА І ХРИСТИЯНСТВО

МЕТОДИКА І ДОСВІД

СПРАВИ СІМЕЙНІ
АСПЕКТИ ЗДОРОВЯ
ЧИ ПОТРІБНА БІБЛІЯ СУЧASNІЙ ЛЮДИНІ?

Наше кредо:

«Нести Слово Боже – ось наша мета,
щоб кожний учитель був учнем Христа!»

Головний редактор
Літературний редактор
Дизайн і верстка
Художник
Коректор

Тарас Приступа
Світлана Филипчук
Віктор Дегтярьов
Наталія Рибушко
Ольга Мац

Редакційна колегія:

Тетяна Артерчук
Олег Блощук
Олександр Бондарчук
Надія Доля
Руслана Ковальчук
Юрій Ліщинський
Євген Никонюк
Ольга Новікова

Засновник і видавець –
Міжнародна громадська організація
«Надія – людям»

Адреса: а/с 116, м. Рівне, 33028, Україна.
Телефон: (0362) 63-79-76
Факс: (0362) 62-05-12
e-mail: slovo@nadia.rovno.ua

Часопис зареєстровано в Міністерстві юстиції України.
Свідоцтво про державну реєстрацію: серія КВ
№ 12846-1730Р від 27 червня 2007 р.

Часопис «Слово вчителю» виданий за рахунок
благодійних внесків приватних осіб та організацій.

Пожертви на видання часопису просимо надсилати
поштовим переказом на адресу редакції з
позначкою: «Пожертва на часопис «Слово
вчителю», або на рахунок: р/р 26005301588849,
Промінвестбанк
м. Рівне, МФО 333335 з позначкою: «Пожертва
на часопис «Слово вчителю».

За умови передруку матеріалів посилення на
часопис «Слово вчителю» обов'язкове.

Рукописи не рецензуються і не повертаються.
Редакція залишає за собою право редактувати і,
при необхідності, скорочувати обсяг робіт.

Посилання на Біблію або цитування окремих біблійних
текстів позначаються умовними скороченнями.
Список скорочень назв книг зазвичай подається
у виданнях Біблії. Посилання зазначаються з
дотриманням принципу «книга-розділ-вірш» і
розділяються знаками пунктуації. Наприклад:
Ів. 19:6-11, 13-20, 25-28; 1 Кор. 1:18-24.
Фрагменти з одного розділу розділяються комою (,),
а різні книги або розділи відокремлюються
крапкою (;).

Якщо в тексті не зазначено інше, всі біблійні
посилання взято з Біблії у перекладі
проф. Івана Огієнка.

Фото на обкладинці Петра Гаврилюка.

Надруковано на фірмі «Принт Хауз»,
33024, м. Рівне, вул. Старицького, 50а,
тел. (0362) 62-34-68.

Замовлення № 167. Наклад 5000 прим.

© «Слово вчителю» © МГО «Надія – людям»

Дорогі друзі, шановні читачі часопису «Слово вчителю»!

Щиро вітаємо Вас з початком
нового навчального року,
бажаємо духовних і фізичних сил,
здоров'я, творчості та наснаги в праці.

У ваших руках перший випуск часопису, який покликаний сприяти розвитку освіти і культури в Україні на засадах християнства. Наша мета – ознайомити читача з передовим педагогічним досвідом у питаннях навчання і виховання молоді на основі християнського світогляду, спрямувати до першоджерела – Біблії як Божого Слова – в пошуках відповідей на запитання у формуванні всебічно розвинутої особистості.

Анітрохи не обмежуючи коло читачів, ми все ж зізнаємося, що першочергово задумували часопис як фаховий для вчителів християнської етики. Однак, переконані, що матеріал, який ми друкуватимемо на його сторінках, буде цікавим для кожного вчителя в широкому розумінні цього слова. Хіба не є вчителем мама, яка допомагає дитині складати перші слова у молитві, хіба бабуся колискова не покликана вносити у свідомість дитини той мир і спокій, які прирівнюються (бо черпаються звідти) до божественного? Хіба людство винайшло щось краще, аніж добра батьківська порада? Людина приходить у світ, і її вчителями стають вихователька в дитсадочку, вчителька початкових класів, учителі-предметники, викладачі вузів, тренери, наставники... Кожного, хто відчуває покликання і бере на себе відповіальність навчати інших, можна назвати вчителем.

У цьому часописі ми надаємо слово вам, учителі. Діліться своїми розробками уроків, методичними порадами, свідченнями, життєвими історіями, проблемами, роздумами та літературними спробами. Рубрики «Знайомство», «Методика і досвід», «Роздуми душі» чекають на ваші матеріали. Нехай це видання твориться вами, для вас і про вас. Проблемам сучасної молоді і шляхам їх вирішення буде присвячено рубрику «Молодь у пошуку». В рубриці «Погляд фахівця» ви зустрінетесь з відомими фахівцями, які даватимуть відповіді на запитання, які хвилюють сучасного вчителя. Екскурс в історію і новітні педагогічні розробки, інформацію про важливі події, що відбуваються на теренах освіти в Україні, досвід зарубіжних колег, а також багато іншої інформації загального та прикладного характеру запропонує вам «Слово вчителю».

Та найперше місце, найвагоміше і найавторитетніше слово буде за найвидатнішим Учителем світу – нашим Господом Ісусом Христом. Нехай Його слово, Його думки, Його поради і настанови звучать зі сторінок часопису. Одна з наших рубрик, «Студії Біблії», буде присвячена саме тому, як нам розуміти, самим вивчати й інших навчати Слова Божого.

Будьте з нами! І нехай благословення Боже спочиває на вас та на ваших родинах!

З повагою –
редакційна колегія.

ПОГЛЯД ФАХІВЦЯ

О. Бондарчук. «Я хотів би, щоб люди кожний день читали Біблію»
(Інтерв'ю з Романом Вовком)

4

О. В'ялов. «Вчорашия» Біблія для «сучасної» людини

11

СТУДІЇ БІБЛІЇ

Рубрику веде Ю. Ліщинський

8

АКТУАЛЬНА ТЕМА

ЗНАЙОМСТВО

Т. Артерчук. «Для мене світ зовсім іншим став,
неначе розвиднилося» (Інтерв'ю з Людмилою Савчук)

16

НАУКА І ХРИСТИЯНСТВО

Рубрику веде О. Блощук
Професор Іван Огієнко
Переклади Біблії українською
Священик, що став науковцем

13

МЕТОДИКА І ДОСВІД

Н. Лахман. Педагогічні поради з методики виховання
молоді на християнських цінностях
Р. Кoval'ychuk. Слово Бога до людей (урок для 3 кл.)
С. Филипчук. Євангелія – Добра Новина (урок для 6 кл.)
Г. Ітченко. Біблія – пам'ятка світової писемності
(урок для 9 кл.)
I. Kurchenko. Солодше меду (сценарій позакласного заходу)
Дидактичний матеріал

41

МОЛОДЬ У ПОШУКУ

О. Новікова. Як допомогти молоді зрозуміти і полюбити Боже Слово

44

АСПЕКТИ ЗДОРОВ'Я

Н. Чорнобай. Вплив матеріального та духовного начал
на здоров'я людини
Розум людини
Н. Дубовик. Учитель від Бога

48

СПРАВИ СІМЕЙНІ

Рубрику веде I. Дубовик
Перешкоди, які руйнують шлюб
Чарльз і Сцилла Стадд

53

РОЗДУМИ ДУШІ

А. Чудовець «Світ ловив, та не спіймав»
Божа пташка
Л. Ганжелюк Життєдайна сила з небес
Груші баби Килини

Історія Українського Біблійного Товариства

Поняття «Біблійне Товариство» існує з 1710 року, коли в Галлі (сучасна Німеччина) було засноване перше Біблійне Товариство для забезпечення місцевої бідноти дешевими Бібліями.

Згодом, 1804 року, утворюється Британське та іноземне Біблійне Товариство (БІБТ) з метою поширення Святого Письма, передусім в Уельсі. Але невдовзі БІБТ розпочинає свою діяльність і в інших країнах, де засновуються національні Біблійні Товариства: 1813 року в Росії, 1814 року в Нідерландах, 1816 року в США тощо.

З огляду на величезний розмах, якого набув цей рух, і з метою об'єднання зусиль, виникла ідея утворити єдину світову організацію Об'єднані Біблійні Товариства (ОБТ), яку вдалося реалізувати у 1946 році. На сьогодні до ОБТ входить 144 національні Товариства, зусиллями яких ведеться праця з поширення Слова Божого в понад 200 країнах світу.

Основні завдання, які ставлять перед собою всі Біблійні Товариства, – це, передусім, зробити Слово Боже доступним:

- для кожного його рідною мовою;
- без будь-яких приміток та коментарів щодо віровизнання;
- за прийнятними цінами.

Українське Біблійне Товариство утворилося 22 червня 1991 року, його першим президентом був Яків Духонченко. Нинішній президент УБТ – Анатолій Глуховський.

Девіз Українського Біблійного Товариства: «Біблію – в кожний дім». За 16 років існування ним було видано понад 7 мільйонів примірників Біблії, Євангелій та іншої біблійної літератури.

1996 року УБТ вперше надруковано Біблії українською мовою на території України. За участь зарубіжних організацій було освоєно друк частин Біблії великим шрифтом для людей з проблемами зору, шрифтом Брайля для сліпих. Аудіокасети «Віра від слухання», на яких записаний увесь Новий Завіт, також допомагають тим, кому важко читати. Сьогодні регіональні центри Товариства функціонують у Києві, Львові, Харкові та Херсоні. Велика кількість літератури надрукована мовами тих народів, які живуть в Україні.

З метою перекладу, друкування та поширення Святого Письма – Біблії та окремих її частин – на теренах України 1991 р. було створено Українське Біблійне Товариство. Генеральний директор УБТ Роман В'ячеславович Вовк люб'язно погодився дати інтерв'ю для читачів часопису «Слово вчителю».

– Шановний Романе В'ячеславовичу, як, на Вашу думку, знання біблійних істин може впливати на життя сучасної людини?

– Я християнин у четвертому поколінні, тому вважаю, що Біблія і релігія – це основа життя людини, тим більше сучасної людини. Нас багато роکів вчили, що Бога немає, але сьогодні ми бачимо, що нас вчили неправильно, і всі визнали, що це велика помилка, і тепер ми пожинаємо те, що сіяли, що було упущене. Дитина, підліток, дорослий, які читають або читали Біблію, чи були з нею ознайомлені, будуть намагатися уникнути поганого вчинку. Божі заповіді для людини, яка читала Слово Боже, є своєрідним гальмом. Вони змушують її задуматися.

– Що Вас найбільше хвилює у ставленні українського народу до Біблії?

– Я дуже задоволений, що прийшов той час, коли ми можемо читати Біблію в школах, розповсюджувати християнську літературу і не мати ніяких перешкод. Колись, у радянські часи, ситуація була іншою, ми хотіли мати і читати Слово Боже, а зараз, коли люди вільно мають його, вони ставлять Біблію вдома на поличку і вона припадає пилом...

Я спілкуюся з різними людьми, буваю у різних кабінетах... Навіть у нашого Президента й у наших депутатів є не одна Біблія. Невже вони не можуть прочитати Біблію і жити за нею? «Чи маєш Біблію?» – «І не одну...» – «А чи читаєш її?..» Я б хотів, щоб це була настільна книга, щоб українці

Я ХОТИВ БИ, ЩОБ ЛЮДИ КОЖНИЙ ДЕНЬ ЧИТАЛИ БІБЛЮ

кожний день читали Біблію. І коли вони будуть читати, вони будуть жити за Біблією, вони будуть змінюватися.

– Чи потребує, на Вашу думку, українська школа вивчення християнської етики?

– Думаю, що якомога швидше треба впровадити в школах християнську етику. Ви знаєте, я є поборник того, щоб у навчальних закладах була не тільки одна етика. Я хочу, щоб було три етики – «Етика», «Християнська етика», «Етика віри» – і щоб дитина та батьки вибирали самі, щоб не примушували людину робити те, чого вона не хоче. Хочеш вивчати етику – вивчай етику, хочеш християнську етику – будь ласка, хочеш етику віри – будь ласка, вивчай етику віри. Як я можу мусульманина примусити вивчати Біблію? Я проти того, щоб у школах займалися насажденням вчення якоїсь однієї конфесії. Я за те, щоб вивчали Біблію, але щоб не було домінування якоїсь однієї церкви.

– Я думаю, що відповідь на наступне запитання буде продовженням цієї Вашої думки. Яке Ваше ставлення до можливої загрози розпалювання міжконфесійної ворожнечі навколо вивчення християнської етики в школах?

– На сьогоднішній день я особисто маю багато прикладів, свідчень і скарг на те, що деякі вчителі перегинають палку. Тобто якщо я, вчитель, за конфесійною принадлежністю православний, католик чи протестант, то намагаюся зробити дитину такою ж. Я категорично проти такого нав'язування. Коли мій син навчався в школі, я був дещо залучений до цього процесу. Наприклад, дитині з протестантської сім'ї дають цілувати образ. Вона каже: «Я не буду цього робити». Тоді вчителька знервовано вдарила її по голові тим же самим образом.

– Тобто Ви за те, щоб традицій, обрядів на уроках не подавати, а подавати лише сутність вчення самої Біблії.

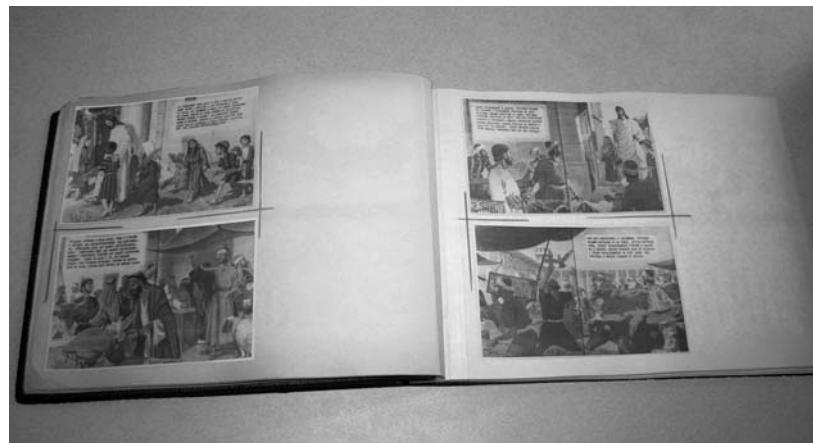
– Так. Будь ласка, якщо ви хочете навчати доктричних основ якогось віровчення, збирайтеся поза уроком, в неділю, в суботу, робіть суботні та недільні школи і там вивчайте, але в школах слід вивчати загальні християнські принципи і ніякого віросповідання.

Роман В'ячеславович Вовк народився 1955 року в м. Львові. Після закінчення школи 1970 року працював на заводі радіоелектронної та медичної апаратури слюсарем з ремонту друкарських та лічильних машинок, а з 1973 року брав участь у друкуванні релігійної літератури, забезпечуючи численних друкарок самвидаву друкарськими машинками та матеріалом для друкування і палітурної роботи. В часі воївничого атеїзму це можна було робити лише нелегально.

1993 року, вже в незалежній Україні, брав участь у заснуванні Західного регіонального відділення Біблійного Товариства у м. Львові і став його виконавчим директором. З 1999 року генеральний секретар Українського Біблійного Товариства.

2001 року обраний головою Ради директорів Біблійних Товариств на території СНД. Нагороджений орденом України «За заслуги» III ступеня (2005 р.), орденом Архистратига Михаїла Української Православної Церкви Кіївського Патріархату (2005 р.), орденом св. Нестора Літописця Української Православної Церкви Московського Патріархату (2006 р.), орденом св. Андрія Первозванного I ступеня Української Автокефальної Православної Церкви (2006 р.).

«Самвидав» – дитяча Біблія Романа Вовка.

– Якою діяльністю зараз займається Біблійне Товариство?

– Про це важко сказати одним словом. Головна праця Біблійного Товариства – переклад, друк і розповсюдження Слова Божого. Ми зараз маємо дуже багато проектів. Пріоритетними для нас є молодь і школа. Упродовж останніх двох років ми неодноразово зверталися до Міністерства освіти і науки та до різних інстанцій, щоб мати право розповсюджувати у школах християнську літературу, оскільки ми міжконфесійна організація. І, дякувати Богові, ми єдина в Україні організація, яка має право в школах розповсюджувати Слово Боже.

Тримомне навчально-методичне видання «Людина та її світогляд»

– Коли відбулося Ваше перше знайомство з Біблією і яку роль відіграє ця книга у Вашому житті?

– Біблія – це основа моого життя. Якби ми були у Львові, я б показав Вам свою першу Біблію. У мене слізки навертуються на очі, коли я бачу сьогодні різноманітні дитячі Біблії. А моя перша Біблія була зроблена як альбом з фотографіями. Коли на той час хтось привозив з-за кордону одну Біблію, її перефотографовували і ці фотографії вклеювали в альбом. Так ми читали Біблію.

– Так коли ж відбулося Ваше перше знайомство з Біблією?

– Мені було чотири-п'ять років. Справа в тім, що у нас вдома постійно була духовна література. Наша родина завжди була релігійною. Брат моого діда був католицьким священиком, другий брат діда – адвентистський проповідник, батько – диякон церкви, дід співав у церковному хорі в православній церкві.

– Що б Ви могли побажати читачам часопису «Слово вчителю», тобто українським освітянам?

– Працюйте для того, щоб спасати молодь, дітей. Якщо ми не дамо їм Слова Божого, вони підуть не тими дорогами. Треба залучити до духовності наших дітей з дитинства, прищепити їм любов до Слова Божого. Ми маємо навчити дітей що є добро і що є зло в світлі християнської етики, і я переконаний, що це принесе рясний плід.

Біблійне Товариство упродовж кількох років працювало над перекладом і підготовкою книги для того, щоб наші вчителі мали посібник, який могли б використовувати, викладаючи християнську етику. Це – тритомник «Людина та її світогляд». За два роки ми роздали 500 тис. цих книг в Україні (перший том). Зараз вже є надруковано 100 тис. другого тому і 40 тис. третього. Найближчим часом ми зможемо дати нашим викладачам християнської етики хороші підручники та посібники, якими вони зможуть користуватися під час викладання християнської етики. Ці посібники містять також матеріал з математики, біології та інших предметів. Щоб учителі усіх предметів змогли подавати свій матеріал під християнським кутом зору.

Розмову вів Олександр Бондарчук.

«Порівняно з Біблією всі індоскі книгу є малими планетами, що обережують своє світло й дикують Сонцю»
(Роберт Бойль, англійський хімік, фізик)

«Нехай світ прогресує й розвивається, стільки чому завгодно, нехай усі галузі індоского дослідження й знання розкриваються до найвищого ступеня, але після не зможе замінити Біблію, вона – основа всякої освіти і єдиного розвитку!»
(Іван Франко Гетьман Петро, піснописець, письменник)

Переклади Біблії мовами світу

На сьогоднішній день населення Землі складає 6,4 млрд. чол., які розмовляють 6,5 тис. мов.

Біблію повністю або частково перекладено 2426 мовами світу: повністю Святе Письмо перекладено 429 мовами, Новий Завіт – 1145.

Поділ Біблії на розділи та вірші

Загальноприйнятий нині поділ книг Біблії на розділи і вірші був зроблений відносно недавно. На початку XIII ст. (блізько 1227 р.) професор Паризького університету, а згодом – архієпископ Кентерберійський Стефан Лангтон розділив на розділи текст Вульгати (латинського перекладу Біблії), і цей поділ було перенесено в єврейський і грецький тексти. Нумерацію віршів всередині розділів було здійснено в XVI ст.: спочатку це зробив Сантес Паніно, а згодом – паризький друкар Робер Етьєн.

Найменша Біблія

Британські археологи заявили, що їм до рук потрапив рідкісний екземпляр Біблії, видобутий одним реставратором у котеджі в Евербі. Понад сто років тому хтось засунув малесеньку Біблію в дитячий черевик і помістив його в заглибину димоходу, очевидно для того, щоб захистити свій дім від злих сил.

Ширина книги становить усього близько 25 мм, а товщина – близько 12 мм. За словами вчених, Біблія містить усі тексти, однак у ній відсутні ілюстрації. Книга була надрукована David Bryce&Son із Глазго 1901 року. Подібні видання були популярні того часу. Їх випускали з металевою опрахою та збільшувальним склом для читання мініатюрного шрифту.

Найбільша Біблія

Два роки працював один столяр з Лос-Анджелеса (США), щоб виготовити Біблію з дерева. Кожну сторінку зроблено з тонкого дерев'яного листа висотою 1 м, у який втиснуто букви. Книга має 8084 сторінки, її товщина 2,5 м, вага 547 кг.

Біблія – це книга, на яку написано найбільшу кількість коментарів

Лише в Оксфордській бібліотеці зібрано на одне Перше послання апостола Івана таку кількість робіт, що вони займають приміщення площею в 20 кв. м.

Біблія – це найдорожча книга

Найбільша сума, будь-коли заплачена за рукопис, була віддана за Сінайський кодекс – один з найдавніших списків Біблії. Цей скарб, що належав російській імператорській сім'ї, радянський уряд продав уряду Великобританії 1923 року за 510 000 доларів! Майже у стільки ж спеціалісти оцінюють Острозьку Біблію (1581 р., друкар І. Федоров) і латинську Вульгату (1454 р., друкар І. Гуттенберг).

Олександр В'ялов народився в м. Харкові.
Закінчив фізичний факультет Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна.
Директор приватної загальноосвітньої школи «Початок мудрості» м. Харкова.
Заступник голови Культурно-просвітницького центру сприяння розвитку християнської культури й освіти.
Християнської култури й освіти.
Одружений, має двох дітей.

Присунутий — 1. Прогресивний, обізнаний з модними тенденціями, сучасний. 2. Серйозний, впливовий, професійний.

Забитий — 1. Залаяканий, сором'язливий, непоказний, пригнічений (про людину). 2. Зневажений, забутий.

«Словник сучасного українського сленгу»

вдалий) — не філологічна гра, воно виявляє радикальну зміну цінностей і світогляду. Згадуючи класика, аж кортить повторити за професором Преображенським «сучасному» Шарікову, що «разруха у нас не в клозетах, а в головах». І тому сьогоднішня апологетична дискусія ведеться не навколо питання «Чи є Біблія

— Коні — назавжди, а автомобіль — лише розвага» (Президент Michigan Saving Bank, 1903 р., у зверненні до юриста Генрі Форда з порадою відмовитися від інвестицій в організацію Ford Motor Co).

— Який зиск з цієї електричної іграшки?» (Вільям Ортон, президент Western Union,

повідей, «золоте правило», приповісті Соломона та вся Біблія загалом пережили колосальні «перевірки на виживання» за останні дві тисячі років, відколи були завершені останні книги Нового Завіту. Відтак, перед закидом у «несучасності» Біблії «просунутим» людям варто замислитися над питанням, чи відомі їм книги, які пройшли такі ж суворі випробування часом, пережили сотні критиків і ворогів, що намагалися фізично знищити їх, як це трапилося з Біблією? Один лише факт не просто існування Біблії як літературного чи історичного феномену, а як Книги, що займає перші місця в світових рейтингах за кількістю перекладів, тиражів видання, за популярністю та почитом, неспростовно свідчить про те, що за самою природою ця книга є непідвладна часу, а тому питання сучасності просто втрачає свій сенс...

Біблії вражає своєю цілісністю та ідеиною єдністю. Цей феномен є проявом того, що всі учасники написання біблійних текстів отримували натхнення та думки від єдиного Автора — Бога, Який непідвладний часу і є Незмінним і Вічним.

Спробуймо поглянути на сучасність ще з іншого боку. Нещодавно мені пощастило заувіяти до одного з готелів Запоріжжя. Там проходила конференція християн-бізнесменів. Оскільки клієнтами готелю зауважай бувають не лише наші співвітчизники, а й «мешканці далекого зарубіжжя», то інформація для відвідувачів була подана двома мовами — російською та англійською. Так, на вході до ресторана готелю красувалися дві об'яви. В першій з них — звернення до «наших»: «Уважаемые посетители ресторана! Убедительная просьба: перед посещением ресторана сдавай-

для сучасних українців (росіян) написати азбучні правила щодо поведінки в «громадському місці». І не треба довго ламати голову, щоб зрозуміти, що часто сучасним людям бракує дотримання елементарних етических норм. Ну, а щодо сьогоднішніх високих етических «матерій» красномовно помовчимо...

Брак моралі (навіть, наголовну, елементарної!) підносить нам сучасність зі знаком «мінус». Сучасні люди бравують неординарністю, оригінальністю, яка межує з брутальністю і моральним занепадом. Спочатку одна з моїх учениць (забув сказати, що автор — ваш покірний слуга — працює директором приватної школи), а потім — один з учнів з'явилися в школі в доволі привабливих зовнішньо спортивних светрах з написом «Naughty». Аби шановний читач не тішив себе думкою про райське європейське життя (рекламу якого

«ВЧОРАШНЯ» БІБЛІЯ ДЛЯ «СУЧАСНОЇ» ЛЮДИНИ

Бути сучасним — чи не найважливіша річ для сучасних людей (перепрошу за каламбур). Сучасні технології, сучасні професії, сучасний підхід, сучасне мистецтво... Сучасність стає синонімом успішності, ефективності, оригінальності, якості, високого рівня в будь-якій царині. Намагаючись бути на гребені хвилі, медики агітують за сучасні методи лікування, вчителі — за сучасні педагогічні технології, а менеджери — за сучасне управління. Мабуть, не буде перебільшеннем сказати, що чи не найбільша чеснота сьогоднішніх людей — сучасність, «просунутість». Найбільше ж лихо — відсталість, «забитість».

Заміщення понять (сучасний = схвальний, несучасний = не-

істинною?», а навколо «Чи є Біблія сучасною?» Проте, як то кажуть, з пісні слів не викинеш, і, відповідаючи на друге питання, першого не обминути... Але, не поспішаймо з висновками...

Передусім, уточнимо, що під терміном «сучасність» ми розуміємо не просто відповідність вимогам сьогодення, але й актуальність для майбутнього, перспективність предмета чи ідеї. В книзі Джека Траута «Сила прости. Керівництво з успішних бізнес-стратегій» є перелік авторитетних, але нереалізованих прогнозів. Наприклад, таких:

— «Аерoplani — цікаві, але з точки зору військових стратегій не мають жодної цінності» (маршал Фердинанд Фош, французький військовий стратег, 1911 р.).

Сьогодні можна лише посміхнутися глибині наведених оцінок, умінням визначити актуальність і вплив на майбутнє тих чи інших ідей, але людям тогодення здавалося, що вони спроможні дати оцінку і спрогнозувати майбутнє. Проте є сильний аргумент на їхній захист і полягає він у тому, що для оцінки чогось потрібен час. Тогочасні автомобілі, аерoplани та телефони ще не були випробувані часом. Втім, Десять за-

те верхнюю одежду в гардероб. Относитесь с уважением к сидящим за соседними столиками». В аналогічному посланні до англомовних гостей зміст зазнає неабияких змін: «Dear guests of restaurant! We ask you to check in your overcoats at the cloakroom before visiting of our restaurant. Thanks a lot beforehand!» Для того, щоб не відсылати читача до словника задля перекладу другого тексту, просто скажу, що прохання щодо поваги до сусідів за столиком в англійському тексті чомусь зникає, натомість в ньому з'являються чудові слова «дякуємо за здалегідь» (яких бракує в «нашій» версії). Що б це означало? Не поринаючи в глибокі гіпотези, просто скажу: очевидно, були причини спеціально

можна було вичитати між рядків у попередньому прикладі), зазначу, що наведене слівце в перекладі з англійської дає цілу палітру значень, як от: «мерзотний, огидний, непорядний, спотворений тощо». Безумовно, не можна робити висновків з окремого випадку, але якщо вгледітися пильно, то стає зрозумілим, що кількість випадковостей, подібних вищенаведеним, стрімко трансформується в якість закономірностей. Закономірностей, пробачте за настірність, зі знаком «мінус». І навіть люди, що покликані бути елітою суспільства, його взірцем, все частіше постають перед його очима не у найкращому вигляді.

Цього року одна з моїх колег-педагогів переповіла мені

історію, яка трапилася наприкінці святкування щорічного Дня вчителя. Ввечері в тролейбус зайдла жінка. Як має бути – з квітами, декількома пакетами з коробками цукерок, але, на жаль, вільних місць, де можна було б присісти після важкого і копітного робочого дня, не було. Проте, лише однієї фрази нашої геройні було достатньо, аби декілька пасажирів одночасно підстрибули зі своїх місць, щоб вона могла сісти. А фраза була така: «Поступіться місцем п'яній вчительці!» Я відчуваю хвилю обурення у вашому серці, шановний читачу, адже ви не такий... I слава Богові, проте, що робити з фактами, коли їхня «критична маса» перевищує безпечний рівень?

Наважуся згадати «несучасну» Біблію, яка «несучасно» стверджує любов і пошану до близького (до сусідів за столиком у ресторані також), яка говорить, що «на початку було Слово», кладучи край образливим, непристойним, зневажливо-принизливим словам з «ненормативної лексики» (якими останнім часом бравують навіть політичні діячі парламентського виміру). Та ж Біблія «несучасно» стверджує, що людина була створена за образом і подобою Божою, а тому відповідальні за погані звички, які псують і паплюжать цей образ (включаючи бруднослів'я, п'янство, тютюнопаління, наркотики, сексуальну пристрасть). Йдучи далі, варто спитати, чи вдалося сучасним людям створити щось досконаліше, ніж Десять заповідей Гос-

подніх? Чи наважиться хтось стверджувати, що він віднайшов щось досконаліше, ніж повчання Нагірної проповіді Христа? I чи не в одвічних біблійних істинах захована вакцина проти морального отруєння сучасного «просунутого» людства?

Проте, найголовнішим щодо конкуренції між «сучасністю» світу та «застарілістю» Біблії є питання авторитету. Хто є Найвищим Авторитетом, за ким – останнє слово? Сучасний світ взяв за моду або взагалі нехтувати будь-якими авторитетами, або ж визнавати всіх претендентів на авторитетність гідними сприйняття. Біблійна ж позиція тут – чітка і недвомовна: найвищим авторитетом є Господь Бог. Це Він встановлює «правила гри», Він Сам визначає що є добром і гідним схвалення і що є злом, на яке чекає Його ж праведний гнів. Бог Біблії не залежить від Свого творіння (в тому числі – від людей та їхньої думки про Нього), Він є Абсолютним Володарем Всесвіту, і свого часу кожна людина даватиме звіт Йому про кожне слово і вчинок, якими було сповнене її земне життя. Він є Тим, Хто бачить людей «без маски» і перед Ким неспроможність жодного homo sapiens жити насправді праведним життям є відкритою та очевидною. Він – Той, Хто віддав на хресні муки заради нашого спасіння (через внутрішнє переродження через віру) Свого Сина – Ісуса Христа. I цей Бог є Авторитетним Богом, на Якого час і обставини не мають жодного впливу, а тому і суперечка

про сучасність втрачає свою (неабияку на перший погляд) актуальність.

Цей Бог обрав для відкриття Себе людям шлях написаного Слова. Біблія є Його листом, Його посланням, або, говорячи по-сучасному, це Його Message до людей. I як Автор написаного стоїть над часом, так само і Його істина не страждає від «інфляції застарілості». Досвід мого спілкування з багатьма людьми підтверджує, що більшість критиків та обвинувачів Біблії насправді ніколи не читала її, не намагалася бодай чесно відшукати правду, розібрatisя в ній. Це і не дивно, адже ретельне дослідження Біблії обов'язково висвітлить недосконалість читача, потребу в духовному очищенні, радикальній зміні цінностей (покаянні) і самого життя. Як сказав мій знайомий священнослужитель: «Біблія – це небезпечна книга, тому що вона невпинно змінює життя того, хто наважився її читати». Слід зауважити, що ця її властивість, впливовість на життя людей, здатність провести грішну людину через метаморфозу духовного відродження і є найкращим доказом сучасності і актуальності Божого Слова в сучасному світі.

Юрій Ліщинський народився 1974 р. в м. Рівнен.

Магістр мистецтв за спеціалізацією

«Міжкультурні дослідження».

Викладач біблійних дисциплін.

Одружений. Батько трьох дітей.

Давайте познайомимося: я – Юрій. Зaproшу вас на біблійні студії. Я люблю читати Біблію, і мені дуже хотілося б запалити вас цією любов'ю. Спробую це зробити, бо переконаний, що саме Писання здатне зацікавити будь-кого...

Чому потрібно вивчати Біблію?

Погодьтеся, що словосполучення «вчитель і Біблія» не є випадковим. Учителя легко уявити з книгою в руках, у роздумах, під час обговорення прочитаного. Колись дітей учили читати по Біблії, саме цю книгу видрукував перший у світі друкарський верстат, вона з величезним відривом лідирує як за кількістю перевидань, так і за кількістю перекладів різними мовами світу. Однак парадокс полягає в тому, що сучасна людина не завжди розуміє, яку роль може відіграти в її особистому житті Біблія – Книга, що містить Божественне Одкровення.

Так, освічена людина погодиться з тим, що Біблія заслуговує на увагу як, скажімо, пам'ятка древньої літератури і культури. Але чи може вона стати єдиною основою для життя? Чи вірите ви в існування книги, яка претендувала б на таку роль?

Можна просто не звертати уваги на Біблію або знайти яке-небудь виправдання для своєї байдужості на кшталт: «Хіба Біблія – не цілковито релігійна книга? Я не вчитель Біблії, нехай її вивченням займаються священики і теологи...» Але достатньо кинути навіть поверховий погляд на історію і зміст Біблії, аби зацікавитися нею. З власного досвіду знаю, що неможливо відірватися від цієї книги, якщо ти занурився у її зміст і знаходиш відповіді на життєво важливі запитання. У кожної людини рано чи пізно виникають запитання, у пошуках відповіді на які потрібно звернутися саме до Біблії: «Чи існує Бог? Який Він? Чи можна з Ним спілкуватися? У чому мое призначення? Що перешкоджає мені мати спілкування з Богом?» Окрім таких глобальних питань є безліч більш простих і практичних, на які ця книга дає вичерпну відповідь: виховання дітей, подружні стосунки, дружба, гроші, використання часу тощо.

Та головним є те, що на сторінках Біблії людина зустрічає Ісуса Христа, особисто знайомиться з Учителем. На відміну від великих учителів минулого, Він – живий і сьогодні. Тому зустріч відбувається не в переносному, а в прямому розумінні цього слова. Я вірю, що ми можемо зустрітися з Христом. Нехай така зустріч буде бажаною для нас, коли ми відкриваємо Святе Письмо. Тоді наше ставлення до Біблії стане подібним до ставлення Вальтера Скотта, який перед смертю звернувся до свого зятя Локхарда зі словами: «Сину, принеси мені книгу». В домі письменника була велика бібліотека, і зняковіль зять перепітав: «Яку книгу, сер?» Помираючий відповів: «Є лише одна Книга. Сину, принеси мені її». Тоді Локхард зрозумів, що просить Вальтер Скотт. Він пішов у бібліотеку і приніс помираючому Біблію.

Як вивчати...

Звичайно, у читача можуть виникнути запитання щодо методу, який ми оберемо для вивчення. Їх є декілька. Кожен тісно пов'язаний з епохою, в яку виник, з певною культурою і традиціями. Поки що виокремимо буквальний і алегоричний методи тлумачення. При буквальному тлумаченні ми відштовхуємося від того, що говорить текст у його контексті. Метод оснований на ідеї, що текст не може означати того, чого він не означав для перших читачів. Для тлумачення проводиться різновідчінний аналіз: історичний, культурний, граматичний і літературний. Вивчення починається з того, щоб дізнатися, що текст означав для перших читачів, а далі перенести зміст у сучасність. Алегоричний метод пов'язаний з віднаходженням у кожному тексті Писання духовного змісту, який необов'язково пов'язаний з тим, що текст означав для перших читачів, а відразу пов'язаний із суб'єктивними переживаннями або інтуїцією сучасного читача. Ми ознайомимося з цими методами і їх різновидами у процесі вивчення.

Більш простим і зрозумілім для сучасної людини я вважаю буквальний метод і дотримуватимусь same його.

«Піврею дав роду людському дві книги. В одній показав Свою велич, в іншій – Свою волю. Перша – цей видимий світ, Жили створений, щоб людина відкрила Божественну всеможність. Друга книга – Святе Писмо...»

(Михаїл Томонов, російський поет, учень)

Довідка:

Термін «богонатхненність» застосовується для того, щоб вказати на натхнення від Духа Божого. Подібно до того, як вітер наповнює парус, Дух Божий взаємодіє з авторами Біблії, і написане Слово – результат цієї взаємодії. При натхненні особистість автора тієї чи іншої книги не нівелюється, тому що богонатхненність – це не автоматичне письмо, при якому Бог просто використав людську здатність писати. Читуючи конкретну книгу, можна розпізнати особистість, стиль її автора, тому в певному розумінні цього слова Біблія має «подвійне» авторство. Її автор – Бог і люди, натхненні Богом. Варто усвідомити важливість цього принципу, тому що без натхнення від Духа Божого тлумачення Біблії не виходить за межі приватної точки зору.

«Усе Писання Богом надхнене, і корисне до навчання, до докору, до направи, до виховання в праведності, щоб Божа людина була досконала, до всякого доброго діла готова» (2 Тим. 3:16-17).

В основі самого підходу до спроби вивчати і тлумачити Біблію лежить віра в богонатхненність Біблії і в те, що ми можемо зрозуміти й пояснити її уривок за допомогою самої ж Біблії. Про наявність такої віри варто помолитися. У процесі вивчення кожен має нагоду переконатись у правильності і доцільноті саме такого методу. Ми продовжимо дискусію про метод вивчення в міру ваших міркувань і запитань.

Отже я вірю, що право читати і тлумачити Біблію дане кожному християнину і ми можемо разом учітися цього. «А ми прийняли духа не світу, але Духа, що з Бога, щоб знати про речі, від Бога даровані нам, що й говоримо не вивченими словами людської мудрості, але вивченими від Духа Святого, порівнюючи духовне до духовного. А людина тілесна не приймає речей, що від Божого Духа, бо її це глупота, і вона зрозуміти їх не може, бо вони розуміються тільки духовно. Духовна ж людина судить усе, а її судити не може ніхто. Бо «хто розум Господній пізнав, який би його міг навчати?» А ми маємо розум Христів!» (1 Кор. 2:12-16).

По-перше ... читати

Ми розпочнемо з однієї з надзвичайних книг Старого Завіту – з книги Естер.

Нам потрібно прочитати цю книгу від початку до кінця. Це важливо зробити передусім тому, що при-

«Я бразнений тим, що люди діють у невідомості з приводу багатьох питань, тоді як Бог подає рішення й і таку чудову книгу обігребення»
Майкл Фаррелл, американський фізик.

чини, пов'язані з нерозумінням змісту Біблії, часто банальні. Я помітив, що люди не розуміють Біблію, бо не читають її.

Можливо, і не потрібно було б говорити, що Біблію треба читати, якби не існувало міфів, пов'язаних з цим. Люди готові використовувати цю книгу для поклоніння, вважають її закодованим письмом, інколи ворожать на ній, і чомусь уникають простого читання. Половина всіх сумнівів щодо того, що через Біблію говорить Живий Бог, розвіюються після першого-другого прочитання. А як вважаєте ви?

На те, щоб ознайомитися з загальним змістом книги Естер, потрібно близько години часу. Вже після першого прочитання ви відчуєте, наскільки близькими є теми книги до того, що турбує нас з вами сьогодні: вірність, страх, чесність і мужність героїв книги такі знайомі нашим сучасникам.

На сторінках книги доля простої єврейської дівчини постає перед нами у всій своїй складності і драматизмі. Повторне прочитання даст вам можливість вдивитися в деякі деталі тексту. Ви зможете скласти загальну уяву про окремих героїв книги – Естер, Мордехая, Амана. Порівняйте їхні характери з характерами людей, яких ви зустрічали у житті. Може, ви відзнаєте в героях книги Естер себе?

Описана в книзі монархія відрізняється від сучасних політичних реалій. При читанні книги потрібно враховувати, що це була частина життя і світогляду людей. Різні деталі оповіді вказують на особливу роль царської влади у житті людей того часу. Відзначте ці моменти. Які звичаї згадуються в книзі? В чому їх зміст?

Книга захоплює гостротою сюжету, але зважте, що Бог у ній прямо не згадується жодного разу. Чому тоді вона є частиною Святого Письма? Чи дізнаємося ми щось про Нього з цієї книги? Поділіться вашими міркуваннями, і ми почнемо дискусію, яка допоможе нам разом вивчати Слово Бога. А поки що давайте станемо Gomo Legens Biblio – людьми, що читають Біблію.

Довідка:

Книга Естер належить до історичних книг Старого Завіту і переносить нас у часи, коли Перська імперія стрімко зростала. В середині першого тисячоліття до Р. Х. вона простягнулася від Індії на сході через Малу Азію до Греції на заході, а на півдні підкорила собі Єгипет і прибережну частину Африканського континенту. Цар Артаксеркс (485/6 – 465 рр. до Р. Х.) відомий тим, що об'єднав імперію свого батька Дарія, звів декілька вдалих будівель і вів війни з греками.

Місто Сузи, в якому відбуваються основні події, описані в книзі, було зимовою резиденцією перських правителів. Укріплений палац піднімався над містом майже на 37 метрів. Велич царської влади описана і в самій книзі. Автор книги Естер невідомий, але опис історії виникнення свята Пурім, подробиці життя перського царя, народних звичаїв, знання географії царства підводять нас до припущення, що це був перський єврей, що проживав у Сузах, палкій патріот з талантом письменника.

Людмила Савчук народилася 1953 р. в смт Черняхів на Житомирському Поліссі. Закінчила Ніжинський педагогічний інститут.

За фахом учитель музики, грає на баяні, сопілці, фортепіано. Два роки працювала у Прилуцькому педучилищі, три – у філармонії, багато їздila на гастролі разом зі своїми братами-музикантами. П'ять років працювала у музичній школі в Житомирі. Останні 22 роки працює в Рівному у загальноосвітній школі HBO № 18, де викладає музичну і співі з 1 по 8 клас, а також християнську етику. Заміжня. Чоловік, Микола Іванович, працює керівником літературно-драматичної частини Рівненського обласного академічного музично-драматичного театру.

«Для мене світ зовсім іншим став, неначе розвиднилося...»

– Людмило Василівно, як ви обрали свій фах?

– Я закінчила школу з золотою медаллю. Особливо добре давалися мені точні дисципліни, тому вирішила вступати до технічного вузу – подала документи в Гомельський університет. Та один з моїх братів відмовив мені. Мовляв, ти, по-перше, сімейну традицію ламаєш, у нас всі музиканти, по-друге, це не твоє, шкодуватимеш потім все життя. Я збрала документи і вже поштою надіслала їх в Ніжин, на музично-педагогічний факультет.

Про свій вибір не шкодую. Хоч дуже тяжко зараз працювати в школі. Діти вже зовсім не такі, як були колись, і вчитель для них не є авторитетом. Але я люблю свою роботу. Коли ти приходиш в школу і діти тебе обступають з усіх боків – це особливе відчуття...

– Що ви можете сказати про сучасних школярів?

– Уже в початкових класах багато складних дітей, у багатьох порушена нервова система. До вчителя ставляться звернено: «Ви цього не маєте права! Ви того не маєте права!» Якщо їх щось не влаштовує, будуть іти жалітися і мінятися вчителя. Пішла мода така. Видно, діти від батьків чують, що вчителі – це невдахи. Стало дуже модно кучеряво лаятися. Серед малих дітей це просто жах. Я вже мовчу про те, що курять.

– Як, на Вашу думку, можна змінити таку ситуацію?

– Якщо в школі з першого по одинадцятий клас ввести уроком християнську етику. Пам'ятаєте крилатий вислів сьогодення, що Україна зможе встати з колін лише тоді, коли схилиться на коліна перед Богом? Пере-конана, що це єдиний шлях до порятунку нашого суспільства.

– Ви завжди були віруючою людиною?

– Тривалий час для мене, як і для багатьох, поняття Бога було далеке й абстрактне. У мене не було віри. Мама просила: «Доню, тільки не говори, що Бога немає». Я цього не говорила. Але коли мама радила піти в церкву до сповіді, я знизувала плечима, мовляв, які в мене гріхи: не вкрала, не вбила...

Урок християнської етики.

вдома на коліна, і з очей лилися слізози... Я плакала і просила, щоб Бог мені простив. І після молитви вже знала, що прощена. Для мене світ зовсім іншим став, неначе розвиднилося, так легко стало — словами не передати!

...Коли ми далі вивчали Біблію, я дізналася, що таке народження згори. А потім з'явилось велике бажання прийняти хрещення, скласти з Богом завіт. Це відбулося 28 листопада 1994 року. І тоді я відчула повний мир і спокій у серці. Тому що до того мене хвилювало питання, а що буде після смерті? Тепер я спокійна, бо знаю, що я з Богом, я чекаю вічності з Ним.

— Отже, Христос змінив Ваше життя...

— У 1994 прийняла хрещення, а в 1995 починається в мене ціла низка трагедій, втрата людей, які для мене були дуже близькі. В автокатастрофі гине племінниця. Через чотири місяці раптово помирає рідний брат: заснув і не прокинувся — страшна трагедія для мене. Через десять місяців після смерті брата вбивають Миколівого сина від першого шлюбу. У нас з ним були хороші стосунки. Потім другий брат помирає. Були такі хвилини, що, здавалося, не витримаю. Як згадую це, то дякую Богові, що допустив всі ці втрати вже тоді, коли Він був зі мною. Він мені допомагав в усьому. А якби ці трагедії сталися раніше, я не знаю, що зі мною було б.

Раніше мені здавалося, що у мене було красиве життя: музична школа, філармонія, музиканти, веселоші, компанії, але тепер усе, що було до зустрічі з Богом, я вважаю темрявою. І я там — мрець. Справжнє життя почалося лише після того, як я пізнала Бога. Дивлюся на віруючу молодь і радію. Я думаю: чому Бог у такому віці прийняв мене в Свою сім'ю? Якби це трапилося в молодості, я б стільки помилок не зробила, а потім думаю: дякувати Богу, що хоч у такому віці, буває ж і перед самою смертю... І взагалі, страшно подумати що можна померти, так і не пізнавши Бога, — це жахливо.

— А як Ви прийшли до викладання християнської етики?

— У 2000 році я вступила до Національного університету «Острозька академія», де саме набирали групу майбутніх учителів християнської етики. Через два роки отримала сертифікат на право викладання цього предмета в школі. Після того відразу почала викладати в нашій школі. Щоправда, факультативно.

У роботі з дітьми використовуються лялькові вистави.

— А коли Ваше ставлення до віри змінилося?

— Аби підтримати подругу-колегу, яка втратила близьку людину, я почала разом з нею відвідувати церкву. Потім у нас з'явилася ідея створити у нашій школі духовну школу з вивчення Біблії. Ми запросили священика, спочатку з православного собору, потім з протестантської церкви. Біблія для мене завжди була авторитетом, але я нічого в ній не розуміла, але тоді відчула особливе піднесення, читаючи і роздумуючи над Словом Божим. Одного разу у нас був урок про Нагірну проповідь, і після нього я відчула, наскільки я грізна. То я казала «не вкрада, не вбила», а тут таке прийшло на пам'ять, — матінко моя рідна! — і те згадалося, й інше. Той період для мене був страшним. Мені здавалося, що жодної клітінки немає на мені, яка б чиста була. Я вночі прокидалася і мене в жар кидало. І потім пам'ятаю такий момент: я стала

— А як Ви запропонували дирекції школи ввести цей предмет?

— Наш директор зізнав, що ми їздимо, вчимося. І ще тут свою роль відіграв начальник Рівненського управління освіти, який повсюдно висловлював зацікавленість у викладанні в школах християнської етики. Нас четверо спеціалістів у школі.

— Чи є зараз потреба у спеціалістах з християнської етики?

— Зараз, на мою думку, все залежить від директорів. Якщо директор холодно ставиться до християнства, то не буде впроваджувати в своїй школі християнську етику, якщо захоче, то знайде собі спеціаліста. Важливо та-кож, хто цей предмет читає. Якщо не фахівець і людина далека від Бога, то не варто навіть і починати.

Під час поїздки в Харків для обміну досвідом щодо впровадження християнської етики в школах.

— Скільки діток ходить до Вас на факультативи з християнської етики?

— Зараз у мене дві групи, всього 25 чоловік. Один факультатив до початку уроків, для дітей, які навчаються в другу зміну, а другий — на восьмому уроці. Проблема в тому, що діти перевантажені, а цього предмета немає в розкладі, проте діти дуже уважні. Коли говориш їм про Бога, в класі завжди ідеальнатиша, настільки вони цю інформацію вбирають. Якби це були уроки християнської етики — це була б дійсно революція! Діти дуже сприйнятливі до Божих істин, але цього потрібно постійно навчати.

Наведу лише один приклад. Якось на виховній годині у восьмому класі я говорила про прощення. Використовувала біблійні приклади: про Йосипа і братів, які продали його в рабство, про Петра, який звернувся до Ісуса Христа із запитанням, скільки разів потрібно прощати своєму братові, про слова з молитви «Отче наш»: «І прости нам провини наші, як і ми прощаємо винуватцям нашим». Звичайно, зробила висновок, що прощати потрібно завжди і всім. І тут встає одна дівчинка і дуже широко та схильовано починає розповідати про конфлікт зі своєю найкращою подругою, після якого та не хоче її простити, хоча вона неодноразово просила вибачення. Я їй сказала, що якщо все справді так, то вона може заспокоїтися, бо тепер це проблема її подруги (до речі, ця дівчинка також була присутня на уроці). Продзвенів дзвінок, учні вибігли з класу, залишилися лише дві дівчинки... Думаю, що вони примирилися, бо відтоді й аж до самого випуску бачила їх разом.

— Чи зацікавлені батьки, щоб їхні діти вивчали християнську етику?

— Коли набирається група, я обов'язково кажу, що ми проводимо факультатив тільки за згодою батьків. Батьки з задоволенням пишуть заяви, адже розуміють, що християнська етика потрібна зараз в школі, як повітря.

— Деякі освітяни зараз переймаються питанням, як вирішити проблему різних конфесій, врахувати регіональні особливості України.

У нас в школі жодного непорозуміння на цьому грунті не було. Християнська етика має бути міжконфесійною. Ми виступали на педраді як вчителі християнської етики і сказали, що у нас етика не православна, не католицька, не протестантська, у нас етика християнська. Ми ж не говоримо, як богослужіння проходять, як обряди виконуються, ритуали. Фундаментом виховання може бути тільки Слово Боже. Завжди в центрі уваги має бути Ісус Христос. Ісус Христос спасає. Тільки Він помер на хресті, ніхто інший.

Розмову вела Тетяна Артерчук.

«У будо-якому віці та за різних обставин я повертався до читання Свяного ліка, і кожного разу його вислови дають мір та спокій моїй душі»
(Олександр Гриценко, російський письменник, публіцист, філософ)

Сьогодні багато українців «свято» вірять, що віра в Бога та наукова діяльність несумісні за своєю суттю. На жаль, така думка ще довго побутуватиме серед людей, яких виховали в середовищі, що забороняло, скасовувало і не визнавало духовної складової життя людини.

З іншого боку, подібна ситуація – наслідок незнання, спричинена відсутністю інформації про те, що багато людей, які здійснювали наукові відкриття, вірили в Бога і розуміли, Кому вони завдячують своїми знаннями. Ампер, Ньютон, Вольта, Павлов, Ейнштейн, Едісон – це лише ті імена, що першими приходять на думку, коли ми говоримо про науку і релігію. Сабатьє – французький хімік, лауреат Нобелівської премії казав: «Природничі науки та релігію протиставляють лише ті, хто погано освічений як в першому, так і в другому».

До того ж, варто нагадати, що наш народ, не маючи власної держави, зберіг свою самобутність та самовизначення лише з Божою поміччю. Бо першими захисниками народу завжди виступали священики, що говорили про Бога українською мовою. Монастири ставали цитаделями духу і скарбницями мудрості. Спудеї, що навчалися

в церковних школах, ішли в села, несучи граматики, які були побудовані на основі Святого Письма, а першою друкованою книгою українського народу стала Острозька Біблія.

Подібна атмосфера сприяла тому, що на теренах України зростали і працювали такі могутні уми, як М. Смотрицький, П. Могила, М. Бортнянський, М. Березовський, Г. Сковорода, І. Огіенко, М. Грушевський та багато інших, які глибоко вірили в Бога і хотіли донести Його звістку до свого народу.

Коли читаєш про життя видатної людини, котра могла віднайти себе у вірі в Бога, то запитуєш: як могли ці люди поєднувати віру в Бога та науку? Чи можна бути християнином і поєднувати світські здобутки? Тисячі питань виникають в нашій голові, відповідь на кожне з яких відкриває нові грані життя.

І ці історії людських життів – свідчення для нас. Ми разом будемо шукати Бога у тих сферах, звідки людина хоче Його витіснити, а насправді – страшенно потребує Його.

ПРОФЕСОР ИВАН ОГІЕНКО

(1882 - 1972)

«Мова — душа кожної національності, її святощі, її найцінніший скарб... I поки живе мова — житиме й народ як національність. Не стане мови — не стане й національності: вона геть розпорошиться поміж дужчим народом... Тому й вороги наші завжди так старанно пильнували, аби заборонити насамперед нашу мову, аби звести та знищити її дощенту. Бо німого, мовляв, попхасеш, куди забажаєш...»

Іван Огієнко
(«Українська культура»,
Київ, 1918)

На початку 2007 року українська та світова громадськість відзначила 125-річчя з дня народження визначного ученого, педагога, державного, громадського, церковного і культурного діяча Івана Івановича Огієнка.

A black and white portrait of Ivan Ivanovich Ogienko, an elderly man with a beard, wearing a suit and tie.

національна скріпка. Тожа мова — житиме й народ як національність. Не стане мови — не стане й національності: вона геть розпорошиться поміж дужчим народом... Тому й вороги наші завжди так старанно пильнували, аби заборонити насамперед нашу мову, аби звести та знищити її дощенту.

*Іван Огієнко
(«Українська культура»,
Київ, 1918)*

їнського національного відродження» (Кам'янець-Подільський) та «Іван Огіенко. Незабутні імена української науки» (Львів). На цих заходах було розглянуто та визнано неоцінений вклад І. Огієнка в розвиток української історії та культури. Найвідоміша його праця «Українська культура» вже витримала два видання, до того ж, масовими тиражами. У київських видавництвах побачили світ ще кілька Огієнкових книг.

Народився Іван Іванович Огієнко (митрополит Іларіон) 15(2) січня 1882 року в містечку Брусилові Радо-

Блощук Олег – пастор церкви «Скея», м. Рівне.
Закінчив Рівненський інститут культури (директор хору, викладач),
Київську Біблійну семінарію (магістр теології).
Координатор відділу молодіжного служіння МГО «Надія – людям». **Одружений. Дружина – Вікторія, діти Олеся, Данило.**

не зовсім задовольняли майбутнього вченого, адже після закінчення чотирирічного курсу йому слід було обов'язково відпрацювати в лікарні протягом шести років.

Новий, київський, період сво-
го життя Іван розпочав з інтенсив-
ної самоосвіти. Він читає багато
книжок з історичної, літературоз-
навчої тематики, пробує писати
вірші.

миського повіту Київської губернії (тепер Житомирської області) у бідній селянській родині Івана та Єфросинії Огієнків. Батько походив з давнього козацького роду, коріння якого сягають Полтавщини, його предок козак Максим Огієнко в часи Коліївщини став одним із організаторів відомого в історії Кліщинського повстання (неподалік Лубен). Згодом Огієнки переселилися на Київщину.

Малий Іван, який був шостою дитиною в сім'ї, рано і сповна піз-нав нужду й нестатки. Коли йому ледь виповнилося два роки, батько загинув унаслідок нещасного випадку. Мати у розpacі змушенa була віддати трьох старших на утримання добрим людям, а сама зосталася з найменшим. У Івана змалку проявився потяг до знань, і мати робила все, що могла, аби син вчився. У 1896 році, закінчивши початкову чотирирічну школу, він пішки йде до Києва (75 верст) з наміром вступити до військово-фельдшерської школи. Вибір зумовлений тим, що навчання в такій школі було безкоштовним, хоча засади одержання освіти й професії

Стрімкий перебіг політичних подій помітно вплинув і на формування

національної свідомості Огієнка, визначення його місця в громадському русі. В цей час він знайомиться з М. Грушевським, Б. Грінченком, П. Житецьким, активно публікується в низці українських газет, зокрема «Раді», «Громадській думці», стає членом «Просвіти», бере безпосередню участь у випуску «Записок українського наукового товариства в Києві» (будучи коректором, а згодом — і редактором).

Така активність студента-філолога в позалекційний час не могла не бути поміченою адміністрацією університету. Незважаючи на те, що він з відзнакою закінчує 1909 року повний курс і одержує рекомендацію факультету про залишення його на кафедрі та призначення професорської стипендії, ректорат відповідає на це відмовою.

Нова сторінка наукової й громадської діяльності починається для І. Огієнка у 1917 році, коли в результаті розвалу «тюрми народів» — Російської імперії — український народ одержав можливість створити свою незалежну державу. З утворенням Центральної Ради, а згодом і Української Народної Республіки, на порядок денний постала гостра потреба активного впровадження української мови в державні інституції, навчальні заклади, у виданні для різних верств населення української мови.

мовних підручників, посібників, в унормуванні самої мови. За цю відповідальну справу серед перших береться І. Огіенко, вже як професор новоствореної кафедри української мови і літератури Київського університету.

Ставши членом Ради новоутвореного Міністерства освіти, Огіенко виступає з ініціативою про заснування Українського народного університету, який згодом перетворюється в Український державний університет.

1918 року Директорія УНР призначає професора Огієнка міністром освіти, а згодом — міністром ісповідань. Незадовго до цього в Кам'янці-Подільському відкривається Державний український університет, і вчений їде до міста над Смотричем очолити роботу з організації цього закладу, ставши, по суті, його першим ректором. У відділі рукописів Центральної наукової бібліотеки ім. Вернадського АН України зберігся примірник Запрошення на відкриття нового університету за підписом ректора І. Огієнка. У ньому, зокрема, читаємо: «Новий університет, що вже з самого географічного положення найближчий до високої західноєвропейської культури, не буде звичайним університетом східного типу: при Кам'янець-Подільському державнім українським університеті закладається вперше на сході слов'янства богословський факультет і, крім того, на історико-філологічнім факультеті вже відкрито дві нові національні кафедри: одна польської, друга єврейської літератури і історії. Вірний країщим традиціям європейських університетів, новий Кам'янець-Подільський державний український університет матиме на цілі невпинну наукову працю на користь рідної української культури» (Цит. за: [5]).

З 1920 по 1924 рік І. Огіенко проживає з сім'єю у Винниках, не-подалік Львова, що належав тоді до Польщі. То був чи не найтяжчий, найдраматичніший період життя вченого. Поселившись після виснажливих переїздів у чужих людей, не маючи постійного заробітку, сім'я довго переживала матеріальну скруту. Але і в цій, здавалося, безвихіді Огіенко не припиняє наукової роботи.

8 січня 1926 року вже зі Львова він відважується написати листа до

тодішнього секретаря Академії наук радянської України А. Кримського. Він виклав розгорнуту програму своїх наукових досліджень у галузі історії та теорії української мови, історії українського друкарства, українського правопису. Програма ця й сьогодні видається гідною подиву й захоплення. Звертається І. Огіенко до найвищої інституції офіційної української науки після того ще двічі — у січні і в квітні 1927 року. Але відповідь з Києва так і не надійшла.

Не знаходячи виходу із скрутного матеріального становища (у них з дружиною було вже троє дітей), Огіенко пристає на пропозицію Варшавського університету і підписує контракт по вільному найму на один рік, не приймаючи, однак, польського громадянства. Та через кілька років, у 1932-му, з посиленням у Польщі антиукраїнської політики, уряд цієї країни дає вказівку адміністрації університету звільнити з професорської посади І. Огієнка без попередження. Як згодом з'ясувалося — «за спротив полонізації православних студентів».

1933 року він засновував у Варшаві науково-популярний місячник «Рідна мова» (виходив до початку Другої світової війни), а з 1935 року — журнал «Наша культура». Одночасно береться, здавалося б, за непосильний труд — переклад Біблії українською мовою, пише низку задуманих ще в Україні наукових досліджень. Чехословацький університет у місті Брно, пошановуючи великий внесок ученої в дослідженнях слов'янської культури, а також високо поціновуючи монументальну працю «Українська літературна мова XVI ст. і Крехівський «Апостол» 1560 р.», присуджує у 1931 році йому ступінь доктора філософії.

З початком Другої світової війни подальша життєва доля Огієнка складається несподівано. Керівництво Української Автокефальної Православної Церкви, турбуючись про достойну заміну досвідчених, сильних духом і знаннями проповідників для чисельної української нації, розкиданої за останні десятиліття дорогами Європи та Америки, зупиняє свій вибір на докторові Огієнку і рекомендую його кандидатом в епископи. Це відбулося 1940 року на Соборі православних єпископів у Польщі. Того ж року він при-

ймає чернечий постриг (по смерті дружини у 1937 році так і залишився вдівцем) й обирає церковне ім'я Іларіон — на знак спадкоємності духовного подвигу першого митрополита Київського часів князя Ярослава Мудрого — Іларіона, великого патріота та філософа українського християнства. З цим іменем був рукоположений у сан архієпископа Холмського і Підляського УАПЦ, а з 1943 року одержав титул митрополита. З метою відродження української церкви митрополит Іларіон здійснює тривалі поїздки по Словаччині та Швейцарії, а в 1947 році переїздить до канадського міста Вінніпега, яке тоді вважалося одним з найбільших світових центрів українських переселенців. Там у 1951 році його обирають першоєпархом Української Православної Церкви в Канаді, де він і залишається до останніх днів свого життя.

Діяльність І. Огієнка як православного митрополита та історика української церкви — тема окремої розмови. Варто лише зазначити, що, перебуваючи на цьому важкому й відповідальному посту, він ні на мить не переставав дбати про розвиток української мови та культури на далекому континенті, писати українознавчі праці (а їх за 25 років життя на канадській землі було написано понад п'ятдесят) і видавати все це для українського читача. Назвемо лише деякі з канадських видань, яких так бракує сьогодні в Україні: «Граматично-стилістичний словник Шевченкової мови», «Нариси з іс-

торії української мови», «Навчаймо дітей своїх української мови», «Книга нашого буття на чужині», «Наука про рідномовні обов'язки», «Релігійність Т. Шевченка», художні твори у кількох томах. У Канаді Огіенко написав також низку досліджень, присвячених історії української церкви. Серед них — «Українська церква за часів руїни (1657 — 1687)», «Українська патрологія: підручник для духовенства і українських родин». А ще раніше, у Празі, 1942 року, вийшла друком найважливіша його праця з цієї тематики — «Українська церква» (у двох томах).

Вільно володіючи староєврейською, польською, німецькою, англійською мовами, професор Огієнко не лише дослідив десятки, сотні написаних цими мовами різноманітних рукописних і друкованих книг, вивівши їх до наукового обігу, а й багато з них переклав українською. Особливо інтенсивною, довготривалою і плідною була його праця над перекладом різноманітної богословської літератури для потреб Української Автокефальної Православної Церкви. Будучи одним з ініціаторів проведення Всеукраїнського Церковного Собору в Києві (січень 1918) щодо відродження української церкви, учений і водночас міністр ісповідань провів велику організаційну роботу з метою активного впровадження в практику православної церкви української мови. Для цього його стараннями була створена спеціальна комісія з досвідчених філологів, теологів для перекладу українською мовою богослужбових книг, творів церковних діячів, житія святих та інше. Опісля, вже в еміграції (Тернів, 1921), Огієнко заснував видавництво «Українська Автокефальна Церква», для якого сам підготував низку українізованих видань. Найперше — «Шкільні мотиви», «Український православний молитовник», тексти церковних відправ на Різдво, Пасху, Трійцю. Крім того, в цьому видавництві побачили світ і його власні наукові дослідження: «Українська мова як мова богослужбова», «Українська вимова церковнослов'янського богослужбового тексту», «Церковний рух на Вкраїні» тощо. Всього ж митрополит Іларіон здійснив і видав близько п'ятдесяти перекладів богослужбових книг рідною мовою. Такий обсяг роботи, виконаний од-

нією людиною лише в одній галузі, сприймається як справжній життєвий подвиг. Та найбільшим його подвигом у цій справі є, безперечно, перекладена зі староєврейської мови Біблія. Над нею він працював понад двадцять років. І ще більше десяти літ пішло на те, аби видрукувати її достатнім тиражем.

...Один із перших українізованих перекладів Біблії, як відомо, було здійснено наприкінці XIX століття Пантелеїмоном Кулішем. Вийшла Біблія 1903 року незначним накладом. Однак уже на двадцяті роках — час активної українізації — з лексичного і фразеологічного боку вона була застаріла, адже саме тоді в українському правописі сталися суттєві зміни. Крім того, П. Куліш здійснив свій переклад Старого Завіту місцями не дослівно, а у вільному переказі, що спричинило значні відхилення від оригіналу. Тому І. Огієнко, приступаючи до цієї надзвичайно складної роботи, поставив перед собою два завдання: по-перше, найточніше передати зміст оригіналу, дбаючи передусім про змістову точність багатозначних слів, і, по-друге, забезпечити переклад милозвучною сучасною літературною мовою.

Робота пожавилася після того, як Британське і Закордонне Біблійне Товариство уклало з перекладачем угоду (1936 р.) про видання книги. Повністю переклад було завершено 1940, а друкування тиражу — аж 1958 року. Вихід у світ повної українізованої Біблії став помітною подією в усюму християнському світі. Для прикладу, член ревізійної комісії з оцінки перекладу німець Мартін Гофман так оцінив працю українського вченого: «Це велике щастя, що переклад... не був знищений війною. Він такий гарний, що його друкування буде *un eveniment extraordinare*» (Цит. за: [2]). «Українська Біблія в перекладі професора д-ра Ів. Огієнка, — зазначає один з авторитетних знавців Святого Письма К. Костів, — класична й найкраща з цих дослідженіх перекладів чи не між всіма слов'янами» (Цит. за: [1]).

Огієнкова Біблія, як і десятки інших перекладених і виданих за кордоном богослужбових книг, виконують і сьогодні, окрім релігійної, ще одну важливу місію — забезпечення українському народові

його невід'ємного права читати й пізнавати Святе Письмо свою рідною мовою.

Помер І. Огієнко 29 березня 1972 року у Вінніпезі, де і похованій. Світлий приклад многотрудного життєвого шляху, залишений в сотнях книг полум'яні рядки сколихнули за рубежем не лише все свідоме українство. У виданій потому Українським науковим богословським товариством у Канаді спеціальній книзі пам'яті («Жалобна книга в пам'ять митрополита Іларіона», Вінніпег, 1973) видруковані сотні відгуків, співчуттів на смерть великого українського вченого і патріота, які надійшли від урядових і політичних кіл з країн американського континенту і Європи, керівників світових наукових, громадсько-політичних, просвітницьких, релігійних, миротворчих, благодійницьких організацій та об'єднань.

Я взяв своє серце
малими руками
Й віддано поклав
Україні до ніг,
І юна любов розцвілася
між нами
І став я орати
тврдий переліг.

Й нікому вже більше
не дав я любові,
Бо другого серця
кохати не маю
І вірним зостанусь,
аж дошки соснові
Єдину любов мою спинять
без краю.

Використана література:
1. «Віра й культура», 1955, № 10.
2. «Слово істини», 1948, № 5.
3. Тимошук М. Невтомний сівач на українознавчі ниви // Огієнко І. Історія українського друкарства. — К., 1994.
4. Тимошук М. «Смиренний богомолець за крашу долю українського народу»:
Маловідомі сторінки життя й діяльності Івана Огієнка // Огієнко Іван (Митрополит Іларіон). Історія української літературної мови. — К., 1995.
5. Центральна наукова бібліотека ім. Вернадського. Відділ рукоп. Ф. 81. Од. зб. 23927.

ПЕРЕКЛАДИ БІБЛІЇ УКРАЇНСЬКОЮ

В Україну Святе Письмо прийшло у X столітті з Болгарії та Сербії на церковнослов'янській мові. Проте інтелігенція українського народу бачила потребу створення Біблії на рідній мові. Перекладали окрім книги Біблії митрополит Петро Могила, Григорій Квітка, Маркіян Шашкевич, Григорій Деркач, Ігор Дьяконов, Михайло Москаленко та багато інших. Навіть Іван Франко переклав книгу Буття. Але коли ми говоримо про повний переклад Біблії, то слід виділити чотири праці.

Першою друкованою книгою зі Святого Письма був в Україні Апостол, видання Івана Федорова (Львів, 1574), а першим виданням всього Святого Письма була Острозька Біблія (1581). Особливість Острозької Біблії в тому, що церковнослов'янською мовою вона перекладалася не зі староєврейської мови, як більшість біблійних видань, а з грецької. Тобто її оригінал інший, ніж більшості перекладів Біблії.

Не маючи змоги в XIX ст. друкувати в Росії Святе Письмо українською мовою, українці перенесли цю справу за кордон. Український письменник Пантелеїмон Куліш, сам православний, разом з українським ученим Іваном Пулюєм, греко-католиком, поєднали зусилля для перекладу майже всього кодексу Біблії. Заслугою цього перекладу є те, що він є першим повним перекладом з єврейських та грецьких текстів новітньою українською мовою. Частинами цей переклад друкувався у Львові та Відні. Під час пожежі згорів рукопис перекладу Старого Завіту. Але Пантелеїмон Куліш з незламною енергією вдруге взявся за цю працю. Він не встиг закінчити її до своєї смерті, але її завершив вчений-фізик Іван Пулюй і письменник Іван Нечуй-Левицький. Повне видання вийшло 1903 року у Відні.

Стокгольмське Товариство поширення Євангелія в СРСР видало 1942 року Новий Завіт і Псалтир у

перекладі професора Івана Огієнка (з 1955 р. – митрополит Іларіон), який закінчивувесь перекладом Біблії для Британського Біблійного Товариства. Сьогоднішній варіант, яким користуються всі протестантські церкви і частково православні і греко-католицькі, був виданий 1962 року. З народи 1000-ліття Хрещення Русі у 1988-89 рр. переклад був масово поширений в Україні на гроші західних протестантських церков і біблійних товариств.

«Святе Письмо Старого і Нового Завіту» перекладене католицьким священиком Іваном Хоменком і видане в Римі у видавництві Василіян 1957 року. Вирізняється красивою літературною мовою і наявністю второканонічних книг, які визнаються в Римо-католицькій церкві.

13 листопада 2003 року у Львівському будинку вчених відбулася дуже важлива для релігійного і культурного життя українців подія – презентація проекту перекладу Острозької Біблії сучасною українською мовою. Переклад здійснив ієромонах Студійського уставу Рафаїл Турконяк, який присвятив цій праці тридцять років свого життя. Ось як він сам охарактеризував свою роботу:

«Цей новий, четвертий переклад Святого Письма українською мовою можна назвати новим етапом в історії українських перекладів Біблії... Основним для мене було якомога точніше передати оригінальний церковнослов'янський текст Острозької Біблії».

Отже, перекладена в повному обсязі Острозька Біблія готовиться вдруге побачити світ – через 425 років від дня свого першого народження!

Однак пам'ятаймо: головне не просто колекціонувати на книжкових полицях переклади Біблії, а, власне, досліджувати Боже Слово, яке є світлом для наших душ.

Чи знаєте ви людину, яка не чула б про рентгенівські промені? Певно, що ні. А чи знаєте ви, що ці промені цілком могли б бути не рентгенівськими, а «пулюївськими»? Так, саме Іван Пулюй – український учений та видатний громадський діяч задовго до Рентгена відкрив ці загадкові промені. А ще – це людина, що дала Україні першу українську Біблію.

раторії Кундта і саме під впливом Пулюя провадив досліди з катодними трубками. Чи не тут бере початок «випадкове» відкриття? Гельмут Лінднер у книзі «Картини сучасної фізики» відзначає, що шлях, яким Рентген прийшов до свого відкриття, є загадковим. Дослідники життя та діяльності Рентгена не залишили поза увагою і такий факт, пов'язаний з відкриттям X-променів: працюючи в лабораторії

СВЯЩЕНИК, ШО СТАВ НАУКОВЦЕМ

З відзнакою закінчивши теологічний факультет Віденського університету, молодий Іван Пулюй іде в науковці. Вчився у Страсбурзі, працював у Відні, обіймав посаду професора експериментальної та технічної фізики у Німецькій вищій технічній школі (м. Прага) та був першим деканом першого в Європі електротехнічного факультету. Цісар Франц-Йосиф іменував Івана Пулюя Радником Двору, нагородив Лицарським Хрестом.

Чимало промислово розвинених країн Європи запатентували запропоновану Іваном Пулюєм конструкцію телефонних станцій та абонентських апаратів, зокрема застосування розподільчого трансформатора. За участю нашого земляка було введено в дію кілька електростанцій на постійному струмі в Австро-Угорщині, а також першу в Європі на змінному струмі.

Досі залишається спірним питання про відкриття рентгенівських променів. Якщо Рентгена нині знає весь світ, то ім'я Івана Пулюя тільки здобуває обшири. На думку науковців, внесок Рентгена у дослідження X-променів є явно завищеним. Рентген був знайомий з Пулюєм під час роботи в лабо-

рії, він перебував у повній ізоляції від зовнішнього світу, записи про свої спостереження тримав у таємниці і заповідав їх спалити відразу ж після його смерті.

Видатний фізик Іван Пулюй ніколи не забував про духовне начало в людині. Він був одним з авторів першого видання української Біблії, яка була видана 1903 року Британським Біблійним Товариством.

2003-го року виповнилося сто років із часу першого повного видання Святого Письма Нового Завіту українською мовою у перекладі Пантелеїмона Куліша, Івана Нечуй-Левицького та Івана Пулюя. Власне, Іван Павлович докінчив справу П. Куліша, після смерті якого перевів книгу Рут, 1 і 2 Хронік, Ездри, Неемії, Естер і Даниїла. Іноді він навіть відкладав заняття наукою ради того, аби працювати на ниві духовності. Окрім перекладу Святого

Письма, він написав український «Молитовник».

Іван Пулюй знов п'ятнадцять мов, у тому числі давні – грецьку і гебреїську. Саме таку людину шукав Пантелеїмон Куліш для перекладу Біблії. Творча співпраця тривала понад двадцять років. Переклад Нового Завіту було закінчено 1871 року. Остаточну редакцію і кінцеву коректуру Іван Пулюй завершив через вісім років, а ще через два роки книга побачила світ. «Тяжко було б подумати, – писала Пулюєві Ганна Барвінок, дружина Пантелеїмона Куліша, – що чоловік бився п'ятдесят літ і так і слід його почезнув би без Вашої підмоги великої. Казав один дуже освічений науковий чоловік: «Не було б Куліша, не було б і Біблії». А я тепер скажу: «Не було б Пулюя, не було б Біблії».

«Іслування Біблії є найдіюшим, найвищим благословенням, яке людство має коли-небудь»
(Івану з Житомира, післячий філософ)

Конференція «Педагог-християнин 2007»

Понад 200 педагогів з країн СНД зібралися на щорічну конференцію «Педагог-християнин 2007», яку 27-29 березня 2007 р. проводив «Центр просвітницьких програм» Міжнародної асоціації християнських шкіл (МАХШ) в Одесі. Впродовж трьох днів відбулося три пленарні засідання на теми: «Біблійний світогляд як основа того, чого ми навчаємо», «Викладання і навчання в світлі біблійного погляду на знання», «Правильне і неправильне використання Біблії в процесі викладання» і 60 секційних занять. Широкий спектр розглянутих питань засвідчив, що християнський підхід до освіти не обмежується викладанням креаціонізму, уроками з вивчення Біблії і християнської етики. Фактично кожний аспект освіти має відношення до Бога і Його задуму щодо світобудови і людського життя.

МАХШ – одна з найбільших у світі асоціацій християнських шкіл (її членами є 5390 шкіл з понад ста країн світу, в яких навчається 1 227 840 дітей). Ця міжконфесійна організація, заснована 1978 р. (в Україні працює з 1994 р.), сприяє розповсюдженню християнського підходу до освіти.

Олександр Бондарчук

Морально-духовне виховання школярів у сучасній системі освіти

28-29 березня в Київському міському педагогічному університеті ім. Б. Д. Грінченка відбувся Всеукраїнський науково-практичний семінар, присвячений проблемам морально-духовного виховання школярів у сучасній системі освіти. В семінарі взяли участь близько 120 учителів християнської етики з різних областей України. На пленарному засіданні прозвучали наукові доповіді з проблем викладання в школі предметів морально-духовного спрямування. Перед початком семінару кожному вчителю було вручено комплект навчально-методичної літератури з християнської етики. Першого дня семінару ігумен Лонгин (Чернуха) презентував навчально-методичний комплекс для учнів 1-го класу загальноосвітніх навчальних закладів «Дорога Добра» курсу «Християнська етика в українській культурі». В багатьох виступах акцентувалася увага на тому, що урок християнської етики повинен мати мультимедійне забезпечення, важливо використовувати нові інформаційні технології.

На другий день семінару в ранковий час було проведено екскурсію по Києву з відвідуванням однієї із християнських православних святынь – Успенської Києво-Печерської лаври. Після цього в стінах педагогічного університету відбулася робота в секціях: «Морально-духовне виховання молоді в умовах полікультурного та різноманітного сучасного українського суспільства», «Основи викладання курсу «Християнська етика в українській культурі» у загальноосвітніх навчальних закладах України». Після секційних засідань відбувся круглий стіл, і вчителі взяли участь в обговоренні почутого, висловили свої думки з приводу тих чи інших проблем, адже на сучасному етапі в нашій державі здійснюється пошук таких систем, методів і засобів виховання та навчання, які б сприяли формуванню духовної багатої, творчої, діяльної та національної свідомості особистості.

Учасники семінару вже самою своєю присутністю засвідчили той факт, що вони не бажають лишатись осторонь тих проблем, котрі пов'язані з впровадженням і викладанням предметів морально-духовного спрямування, а навпаки – будуть докладати всіх зусиль, аби християнське виховання в школі проводилося на високому рівні.

Людмила Рудюк

Всеукраїнський науково-практичний семінар «Викладання християнської етики у загальноосвітній школі»

З 23 по 26 квітня Волинь гостинно приймала учасників Всеукраїнського науково-практичного семінару «Викладання християнської етики у загальноосвітній школі» під егідою Міністерства освіти і науки України, управління освіти і науки Рівненської обласної державної адміністрації, Національного університету «Острозька академія» та Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти. Представники інститутів підвищення кваліфікації вчителів, освіти, духівництво, вчителі християнської етики з різних куточків України зібралися в старомонастирському корпусі «Острозької академії». Метою семінару було ознайомлення з досвідом комплексного підходу до викладання християнської етики в середніх загальноосвітніх закладах Рівненської області й обговорення сучасного стану викладання християнської етики.

Ректор НУ «Острозька академія», доктор психологічних наук, професор І. Д. Пасічник зазначив, що навіть атеїст, спостерігаючи за майже десятирічною історією відродження та розвитку сучасної «Острозької академії» фактично з нуля до вищого навчального закладу європейського рівня, вбачав би в тому Божу допомогу. Так, відкриття факультету релігієзнавства та проведення підготовки вчителів християнської етики, право на які університету навіть довелося відстоювати у суді, а також те, що Рівненщина стала однією з перших областей, де в школах з 1998 року впроваджено предмет «Основи християнської етики», є особливою гордістю університетського колективу.

З доповіддю «Історія та сьогодення викладання християнської етики в школі» виступив проректор НУ «Острозька академія», доктор педагогічних наук В. М. Жуковський. Він наголосив на важливості фахової підготовки вчителів християнської етики, оскільки, як свідчить досвід, саме допуск до викладання непрофесійних осіб веде до розпалювання міжконфесійної ворожнечі або втрати учнями інтересу до предмета. В «Острозькій академії» існують бакалаврська та магістерська програми підготовки вчителів християнської етики (спеціальність «релігієзнавство»). Сьогодні дипломи академії мають близько 100 фахівців з цього предмета.

О. Рафаїл Турконяк, доктор богослов'я, завідувач кафедри богослов'я НУ «Острозька академія» (доповідь «Острозька Біблія і богословські аспекти викладання християнської етики») наголосив на провідній ролі Святого Письма у викладанні християнської етики.

Проректор з наукової роботи НУ «Острозька академія», завідувач кафедри релігієзнавства, доктор філософських наук, професор П. М. Кралюк (тема промови «Філософські та релігієзнавчі аспекти викладання християнської етики в школі») нагадав про факт єдності суспільного життя і релігії, який має місце, скажімо, у ісламській або східній цивілізації на відміну від християнської Європи, де у XVIII-XIX ст. відбулося відокремлення церкви від держави і школи.

Протягом роботи семінару його учасники мали можливість набути практичного досвіду викладання християнської етики в школі шляхом відвідування серії практичних занять у школах Рівного, у Мізоцькому ліцеї (смт Мізоч Рівненської області), а також на базі загальноосвітньої школи м. Кузнецівськ Рівненської області.

На семінарі була чудова нагода познайомитися і придбати новітні навчально-методичні розробки та підручники з християнської етики, підготовлені в стінах «Острозької академії», і навіть поспілкуватися з їхніми авторами.

Тетяна Артерчук

«Бог від нас але молитов, але жертв
прийняти не може, якщо ми Його не пізнали.
Любі Його й наділяйся до Його завіди,
серцем і пізнанням наділяйся...» (Прислів
Слов'яно-український поет філософ)

Наталія Лахман народилася 11 вересня 1965 р. в с. Звіздівка Костопільського р-ну.
Закінчила філологічний ф-т Рівненського педагогічного інституту.
З 1986 р. працює в Мізоцькому ліцеї Здолбунівського р-ну Рівненської обл.,
з 2005 р. – на посаді директора.
Одружена, разом з чоловіком виховує сина і доньку.
Останні десять років викладає християнську етику.
Автор низки статей та декількох підручників з християнської етики.

Педагогічні поради з методики духовного виховання молоді на християнських цінностях

ШАНОВНІ КОЛЕГИ!

Усі ми з вами розуміємо, що майбутнє залежить від тих маленьких людей, які сьогодні сидять за шкільною партою. Якими будуть завтра лікарі, вчителі, бізнесмени, керівники різних рівнів, якими будуть мами і тати, залежить від нас, учителів та вихователів.

Саме життя, стан нашої духовності (чи бездуховності?) примушує нас зробити певний крок – крок назустріч Тому, Хто стукає в наші серця. «Ось Я стою... та стукаю: коли хто почує Мій голос і двері відчинить, Я до нього ввійду...» (Ісус Христос). Давайте допоможемо розкрити серця наших дітей добрі, милосердію, чесності, справедливості, скромності та миру. Адже є Той, Хто нам у цій справі допоможе, підтримає, дасть сили, терпіння та благословить! Це Син Божий Ісус Христос, Великий Вчитель із далекого в часі і в просторі Назарета.

Такий авторитет, така пошана упродовж тривалого часу! А скільки учнів! Скільки в світі християн! І хто, як не школа, зможе збільшити їхню кількість?

Отож, давайте разом, за допомоги школи, родини, церкви, держави, громадськості збудуємо фундамент

майбутнього не на піску безвір'я, а на твердому камені християнської віри!

З ЧОГО РОЗПОЧАТИ?

Ісус Христос не чекав, що до Нього прийдуть. Він ішов Сам до Своїх учнів, слухачів. Так і нам потрібно взяти приклад з Богочоловіка Сина Божого: «Зодягнутися в броню віри і любові та в шолом надії спасіння» (Сол. 5:8), пам'ятаючи, що Він з нами «по всі дні аж до кінця віку» (Мт. 28:20).

Робота з батьками

На загальношкільних зборах пропагувати батькам християнську мораль, чесноти, цінності, спробувати знайти однодумців, співпрацівників, помічників для розповсюдження християнської моралі. Використовувати будь-яку можливість для міні-виступів на засіданні шкільної ради, опікунської ради, батьківського комітету тощо. До такої активності спочатку, можливо, віднесеться насторожено, а потім будуть найкращими помічниками та навіть співавторами уроків.

Робота з колегами-вчителями

Важливо знайти однодумців, обов'язково є такі, що разом з вами відвідують церкву; пропонувати спільну виховну роботу класоводам, класним керівникам, заступникам директора із виховної роботи та вчителям; просити допомоги у вчителів географії, історії, мовників, літераторів, бібліотекаря чи навіть у техпрацівників школи.

Робота з учнями

Можна розпочати з позакласної роботи: екскурсії, зустрічі, концерти, виставки, тижні християнської етики, конкурси, КВК, брейн-ринги. Але це все може відбуватися і паралельно до уроків та факультативів. Адже вищезгадані методи, засоби та прийоми християнського виховання можуть бути включені і в структуру уроків християнської етики.

Отже, учні, вчителі та батьки вже знають, що незабаром будуть введені чи вже введені в навчально-виховний процес школи уроки або факультативи християнської етики. Ось тут, увага! Важливо донести до оточуючих

СУТЬ, МЕТУ, СТРУКТУРУ, ПРИЗНАЧЕННЯ, ОСОБЛИВОСТІ ПРЕДМЕТА.

Для всіх нас усі необхідні факти, відомості для цього зазначені у програмі нашого предмета, що її видала «Острозька Академія» у 2000 та 2007 роках: пояснівальна записка; особливості предмета; його структура; норми оцінювання; характеристика вчителя; рекомендована література.

Усе це також можна знайти у навчально-методичному посібнику «Християнська етика і педагогіка: статті та уроки» (Острог, 2001 р.).

Існує чимало посібників, підручників, які допоможуть вчителю християнської етики бути постійно на пульсі християнської педагогіки та вносити свою лепту в цю справу, не тільки людську, а Божу.

Ми, вчителі християнської етики, серед багатьох особливостей цього предмета повинні щоденно пам'ятати основні:

- ми даємо дітям знання про Ісуса Христа, вчення Якого містить у собі загальнолюдські вічні цінності; вчителі – це знаряддя в руках Бога; «Не забороняйте дітям приходити до Мене» (Мк. 10:14);
- наші уроки носять міжконфесійний характер, адже предмет дає загальнохристиянські моральні цінності; самим не засуджувати інші конфесії і навчити цього дітей. «Не судіть, щоб і вас не судили!» (Мт. 7:1);
- предмет наш базується на добрій волі слухачів та їхніх батьків; відповіді учнів звучать чи записуються за бажанням учнів та з їх ініціативи. «Ось Я стою... та стукаю: коли хто почує Мій голос і двері відчинить, Я до нього ввійду...» (Об. 3:20);
- наша Україна має багатовікову виховну традицію, християнську патріотичну свідомість, національну свідомість, в основі якої лежить Бог і Україна. Ми – діти і Божі, і українські. Адже в цій ідеї закладена любов до Бога і любов до близьнього.

Отже, шановні колеги, давайте щиро, під час довірливої розмови запросимо дітей до співпраці, розкривши перед їхніми очима цілісну структуру уроків християнської етики. А відтак, вислухавши побажання дітей, їхні надії, подаймо їм знаки уваги і пошани, як маленьким людям, що прагнуть себе сформувати особистостями!

«Народ чекає запідебію без Слова
Божого, бо жадає душа Їхнє Слово й
всіякого прекрасного сприйняття»
(Федір Достоєвський, російський письменник)

СЛОВО БОГА ДО ЛЮДЕЙ*

3-й клас, автор Руслана Ковалчук

Мета

Освітня: навчати дітей, що Біблія – це Слово Бога до людей, що це унікальна і життєво необхідна книга для кожної людини.

Виховна: виховувати повагу до Бога, Який любить нас і дав нам Своє Слово.

Розвиваюча: розвивати в дітей інтерес до читання та вивчення Слова Божого і застосування його в житті.

Біблійна основа

Вірші з Біблії: Євр. 1:1; Єр. 33:3; Мт. 19:13-14, Мк. 10:13-14, Лк. 18:15-16.

Біблійна історія: Буття 18:1-15; Вихід 19.

Ключовий вірш: «...багато разів і багатьма способами... промовляв Бог» (Євр. 1:1).

Словник понять і термінів: пророк.

Обладнання та наочність: ілюстрації до текстів Біблії, фонограми музики до фрагментів уроку.

Міжпредметні зв'язки: природа, історія, географія.

Література до уроку:

1. Біблія / Пер. проф. І. Огієнка. – К.: УБТ, 2002.
2. Біблія для дітей. – К., 1992.

БІБЛІЯ

Вночі не спалось. Біблію читала.
За вікнами холодний дозу шумів.
Вона для мене віднедавна стала
Вартніша від усіх важких томів,
Яких багато за життя прочитано,
Хоч з них немало й почерпнула я.
Яке це щастя, Боже, що відкрита нам
Дорогоцінна Біблія Твоя!
Благаю, Господи, хай буде книга ця
Коштовністю для кожного з людей.
Лише тоді цей світ на кращий зміниться.
Бо час останній скоро. Вже гряде.

НИНА ФЕСЮК

* Коловорові ілюстрації до уроку див. у додатку.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

Вітання

Налагодження контакту з класом.
Повідомлення теми та мети уроку.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

Виклад нового матеріалу

Сьогодні я хочу розповісти одну історію, яка трапилася зі мною ще взимку. Бог подарував мені цікаву розмову з одним хлопчиком на ім'я Павлик. А було це так. На одному з уроків мені здалося, що він займається сторонніми справами і не слухає мене, та я помилялася, бо через деякий час Павлик вигукнув:

– Я хочу вас щось запитати!
– Запитуй.
– Як Бог міг писати Біблію, адже Він не має тіла? Як Бог може з нами говорити? Хіба я можу чути Його голос?
Проторохкотівши свої запитання, Павлик на мить зупинився, а потім з викликом мовив:
– А тепер можете відповідати, я вас слухаю.

Ви знаєте, діти, Павлик мене анірохи не здивував. Такі запитання ставлять багато людей у світі. Це справді важко собі уявити, що величний Творець Всесвіту, всемогутній, всесильний Господь бажає спілкуватися з нами. Але це правда.

Він турбується про кожного з нас по-особливому. А саме, дає для нас все необхідне: одяг, їжу, дім, в якому кожен з нас живе, а найголовніше – батьків. Якщо кожному з нас замислитися над тим, що ми отримали від Бога, то повірте, діти, для нас не вистачило б і дня, щоб перелічити все. Мало того, що Господь турбується про нас, то Він ще й бажає з нами спілкуватися. Бог говорить нам, щоб ми зверталися до Нього, і Він відповість нам і розкаже про велике та незрозуміле, чого ми не знаємо.

– Чи знаєте ви, Хто сказав перше слово і яку воно мало силу? (Відповіді дітей).

Про те, що Господь говорить, ми дізнаємося в першому розділі першої книги Біблії – книги Буття, де про це загадується дев'ять разів. Вірші починаються словами «І сказав Бог». Бог Своїм Словом творив світ, післяожно Його фрази «І сказав Бог» Всесвіт наповнювався новим змістом. За Його Словом з'явилися небесні світила, тваринний і рослинний світ, і як вінець Його творіння – людина.

(Звучить музика «Звуки природи», і вчитель показує ілюстрацію, на якій зображене, як Бог говорить до Адама і Єво)

З першими людьми, Адамом і Євою, Бог говорив в Едемському саду, Він приходив до них, щоб поспілкуватися з ними, і їм від цього було приемно і радісно.

Давайте пофантазуємо, про що Бог міг говорити з Адамом і Євою? Які могли бути їхні діалоги? (Відповіді дітей).

На жаль, після гріхопадіння вони втратили можливість говорити з Богом, іх розділив гріх. І зараз також з Богом людей розділяє гріх, через який вони не можуть чути Його голосу.

(Звучить ніжна музика, під час якої вчитель показує наступну ілюстрацію, на якій зображене як Авраам зустрічається з трьома ангелами у вигляді мандрівників)

Упродовж історії людства Бог багато разів і по-різному звертався до людей. Так і записано в Біблії: «Багато разів і багатьма способами... говорив Бог» (Єреїв 1:1). Так, наприклад, до Авраама Бог говорив через ангелів (учні з дитячої Біблії читають уривок про те, як три ангели у вигляді мандрівників прийшли до Авраама).

(Звучить тривожна музика і вчитель показує ілюстрацію, на якій зображене як Господь крізь хмару розмовляє з Мойсеєм)

Бог зі Своїми вибраними людьми говорив безпосередньо. І один із таких прикладів, це коли Бог говорив з Мойсеєм на Сінайській горі, коли Він дав для народу Десять Заповідей (Дитяча Біблія, с. 99; Вихід 19).

У різні періоди життя людей на землі «багато разів і багатьма способами ... говорив Бог».

– Діти, як на вашу думку, якими ще способами Бог міг говорити до людей? (Відповіді дітей).

Декілька заздалегідь підготовлених дітей показують сценку «Розмова Бога з хлопчиком Самуїлом».

Сценка «Розмова Бога з хлопчиком Самуїлом»:

Дійові особи: Самуїл, священик Іллій, автор, голос Бога.

Автор: Одного вечора Іллій вже відпочивав. Маленький Самуїл також спав. Та раптом, крізь сон, він почув, що хтось кличе його.

Голос Бога: Самуїле!

Самуїл: Ось я!

Автор: Хлопчик встав і побіг до Іллія, щоб запитати, для чого той його кливав.

Іллій: Я не кликав тебе.

Автор: Тоді Самуїл пішов і ліг. І ось він вдруге почув, що хтось його кличе.

Голос Бога: Самуїле!

Автор: Тоді він знову підійшов до Іллія і сказав.

Самуїл: Ось я, ти кликав мене?

Автор: Він подумав, що і цього разу Іллі кличе його.

Іллі: Я не кликав тебе, сину мій, іди назад і лягай спати.

Автор: Самуїл ліг, та невдовзі він знову почув чийсь голос, що кликав його.

Голос Бога: Самуїле!

Автор: Він подумав, що і цього разу його кличе Іллі, і підійшов до нього.

Самуїл: Ось я, ти кликав мене?

Автор: Аж тоді Іллі зрозумів, Хто кликав Самуїла. Іллі сказав Самуїлові, щоб той йшов і лягав спати, а коли Господь прийде і покличе його, відповів так: «Кажи, Господи, бо раб Твій слухає Тебе». Самуїл ліг знову, і невдовзі прийшов Господь і покликав.

Голос Бога: Самуїле!

Автор: Тоді Самуїл сказав.

Самуїл: Говори, Господи, бо слухає раб Твій!

Вчитель: До цього часу ніколи Господь не розмовляв з Самуїлом і йому, напевно, дуже хотілося дізнатися, що Господь йому скаже.

Якщо когось із вас зацікавило те, що саме скав Господь Самуїлові, то прочитайте в Дитячій Біблії оповідання «Юний пророк».

(Вчитель прикріплює на дошку ілюстрацію, на якій зображене як Господь говорить до Самуїла через сон)

У прадавні часи Бог обирає певних людей, щоб вони були пророками.

– Чи знаєте ви, хто такі пророки? (Відповіді дітей).

Пророк – грецьке слово «профетес» означає «глазатий» – людина, яка говорила від імені Бога.

З пророками Бог розмовляє і через них Він давав настанови та поради людям. Пророки передавали волю Божу народові. Але за те, що народ обманював свого Бога і не був йому вірним та не виконував Божих повелінь, Господь мовчав 430 років. Останнім із пророків, через якого Бог говорив до людей, був Іван Хреститель.

(Вчитель прикріплює на дошку ілюстрацію, на якій зображене як Іван Хреститель проголошує людям про Месію)

– Можливо, хтось із вас знає, хто такий Іван Хреститель і що він робив? (Відповіді дітей).

Уявімо собі, що в наше місто повинна прийти якесь відома особа, наприклад, президент.

– Як ви думаєте, що будуть робити в місті? (Відповіді дітей).

Так, будуть прибирати вулиці, планувати зустрічі, будуть про це говорити по телебаченню, щоб коли він приде, люди були проінформовані.

Те саме робив і Іван Хреститель: він готував народ до приходу Ісуса Христа. Він говорив, що потрібно покаятися, щоб жити в мирі з Богом.

Господь бачив, як страждає Його народ. Безумовна любов Бога до Його грішного творіння вилилася в Його Сині Ісусі Христі, Який говорив до людей через чудеса, притчі, через Свою смерть та воскресіння.

Ісус Христос також дуже любив спілкуватися з дітками. Коли Він проповідував, біля Нього завжди збиралося чимало людей, до Нього також приносили дітей, щоб Він їх благословляв. А учні забороняли їм. Побачивши це, Ісус обурився і сказав їм: «Пустіть дітей, хай приходять до Мене, і не забороняйте їм, бо таких є Царство Боже!» (Мт. 19:13-14, Мк.10:13-14, Лк.18:15:16).

(Вчитель прикріплює на дошку ілюстрацію, на якій зображене як Ісус говорить з дітьми)

Ми також з вами можемо чути Бога, Який промовляє до нас: «Прийди до Мене і Я покажу для тебе Мій прекрасний духовний світ, світ любові і добра, радості і перемоги над гріхом, світ вічного життя».

(Вчитель показує Біблію)

Сьогодні Бог говорить до нас через Своє Слово, яке Він залишив, тобто Біблію. Він торкається Духом Святим людей, які були вірні та слухняні Йому. Дотримуючись Його вказівок, люди записували те, що для них було дано Божкою волею. Біблія – є богоналахненою Книгою, яка корисна кожному з нас для навчання та виховання. Вона дана нам Богом. Це незвичайна Книга, вона є голосом Самого Бога до нас. І слід пам'ятати, що Бог не залишив нам ніякого іншого Слова, окрім Біблії. Це Його відкриття, яке Він залишив для людей. В Його Слові ми знаходимо закони людських стосунків. Слово Боже є надзвичайно сильне і могутнє, воно здатне змінювати життя як окремої людини, так і цілої нації.

Закріплення матеріалу

– Отже, давайте пригадаємо, як Господь говорив та говорить до людей? (Відповіді дітей).

(За допомогою ілюстрацій, які висять на дошці, діти повторюють вивчений матеріал)

Вивчення ключового вірша методом пазлів

– Впродовж уроку ви не раз чули біблійний вірш. Шоб дізнатися, що то був за вірш, вам необхідно буде знайти в класі заховані розрізані аркуші ватману, на яких написаний цей вірш, і прикріпити його на дошці.

(Діти діляться на команди, і капітани команд шукають розрізаний біблійний вірш і за порядком кріплять його на дошці)

– Діти, ще надзвичайно важливо вивчати вірші з Біблії напам'ять, щоб Слово нашого Господа завжди було в нашему серці. Навіть тоді, коли не буде Біблії, то з нашої пам'яті ніхто не зможе витерти слова Ісусини.

(Рекомендується вивчати вірш напам'ять будь-яким методом, на вибір вчителя)

– Діти, пам'ятайте про те, що «багато разів і багатьма способами ... промовляє Бог» (Євр. 1:1). Його слова записані в Біблії. Слово Боже є істина, і читати його потрібно щодня. Ви тільки уявіть собі, що це Сам Бог через Своє Слово вчить вас вічному і прекрасному, ви повинні бути вдачними та слухняними Йому.

Читайте Біблію, бо через неї з вами говорить Бог!

Домашнє завдання:

Поділитись отриманими на уроці знаннями з рідними і друзями.

Прочитати біблійні вірші, біблійні історії. Вивчити напам'ять ключовий вірш.

(За допомогою запитань діти пригадують раніше вивчений матеріал про Біблію)

ЄВАНГЕЛІЯ – ДОБРА НОВИНА

6-й клас, автор Світлана Филипчук

Мета

Освітня: дати дітям загальні знання про Євангелія, їх авторів та зміст; показати значення місії Ісуса Христа як головної постаті обох Завітів. Вчити досліджувати Євангелія.

Виховна: виховувати повагу до Біблії як до Слова Божого та формувати усвідомлення важливості Біблії для особистого життя учнів.

Розвиваюча: розвивати в учнів зрозуміння важливості приходу Ісуса Христа на землю.

Біблійна основа

Вірш з Біблії: пророцтва зі Старого Завіту та їх виконання в Новому.

Ключовий вірш: «Так бо Бог полюбив світ, що дав Сина Свого Однородженого, щоб кожен, хто вірує в Нього, не згинув, але мав життя вічне» (Ів. 3:16).

Словник понять і термінів: Біблія, Старий Завіт, Новий Завіт, Євангеліє, апостоли, пророки, пророцтва.

Обладнання та наочність: Карта Палестини часів Ісуса Христа, таблиця пророцтв та виконання їх у місії Ісуса Христа, плакати з висловами відомих людей про Євангеліє, Святе Письмо.

Міжпредметні зв'язки: історія, література.

Література до уроку:

1. Біблія у перекладі І.Огієнка.
2. Вамош Файнберг М. Побут людей за днів Ісуса Христа. – К.: УБТ, 2004.
3. Вортон П.Д. Історії та притчі для катехітів і вчителів. – Л.: Свічадо, 1998. – С. 19.
4. Мак-Дауелл Д. Нові незаперечні свідчення, що потребують вироку. – Черкаси: Стефанус, 2005. – С. 296-338.
5. Улоубай Р. Біблійний путівник для дітей. – К.: УБТ, 2004. – С. 88-89.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

Вітання

Налагодження контакту з класом.

(За допомогою запитань діти пригадують раніше вивчений матеріал про Біблію)

Біблія – найвідоміша і найбільш поширенна у світі книга. Вона створювалась упродовж 1500 років. Слово «Біблія» походить від грецького слова «біблос» – «книги». Біблія – це ціла бібліотека книг, адже в ній 66 канонічних книг, тобто окремих завершених творів різного обсягу.

Біблію називають ще Святым Письмом, Словом Божим, Божим Одкровенням. Люди її отримали від Святого Бога, Який бажав відкрити їм Свою Божественну Мудрість. Господь передавав Своє Слово упродовж багатьох століть через вибраних людей: пророків, евангелістів, апостолів та інших.

Авторами Біблії є люди різних професій, багаті і бідні, відомі і невідомі. Наприклад, Ісус Навін – полководець, Соломон – цар, Даниїл – радник царя, Амос – пастух, Петро – рибалка, Лука – лікар.

Біблія поділена на Старий та Новий Завіти. Пов'язано це з народженням Ісуса Христа. Так, всі книги, написані до народження Ісуса Христа, об'єднані в Старий Завіт, а всі книги, написані після Його смерті і воскресіння, об'єднані в Новий Завіт.

(На дошці висить плакат із висловами відомих людей про Біблію.

Діти по черзі зачитують вголос, а потім переписують у зошит одне з висловлювань, за вибором)

«Моя єдина утіха – це Євангеліє. Я читаю його щоденно, щогодини».

Т. Шевченко

«У цій найвеличнішій книзі знаходиться таїнство таїнств».

Д. Байрон

«Біблія – найкраща книга, яку зізнав і буде знати світ».

Ч. Діккенс

«Якби мене посадили у в'язницю і дозволили взяти лише одну книгу, я взяв би Біблію».

Й. Гете

Повідомлення теми уроку.

ІІ. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Пояснення нового матеріалу.

Учитель: Усі ми любимо отримувати хороші новини. Чи не так? І коли нам говорять радісну звістку, то нам відразу хочеться нею поділитися, всім розповісти, щоб з нами порадили ще й інші люди. Сьогодні ми поговоримо про чотири книги в Новому Завіті, назва яких у перекладі означає «добра новина». Це – Євангелія. Їх є чотири: Євангеліє від Матвія, Євангеліє від Марка, Євангеліє від Луки і Євангеліє від Івана. Матвій, Марк, Лука та Іван – це апостоли, учні, послідовники Ісуса Христа, які отримали від Нього доручення розповідати Євангелію по всьому світові. Їх ще називають євангелістами. У своїх книгах вони розповідають про народження, дитинство, служіння, смерть, воскресіння та Вознесіння Ісуса Христа.

Випереджуvalne завдання: учні заздалегідь підготували матеріал з «Біблійного путівника для дітей» про авторів Євангелій.

Учень 1: Євангелія розповідають нам про життя Ісуса. У них небагато сказано про дитинство Ісуса або про Його працю теслею. Переважно в Євангеліях описані останні три роки Його життя, коли Він здійснював роботу Вчителя та Зцілителя. Чому існує аж чотири Євангелія? Євангелія це ніби чотири портрети однієї особи, намальовані різними художниками. Кожне Євангеліє відкриває нам в Ісусі щось інше. Євангелії Матвія, Марка та Луки багато в чому подібні між собою. В Євангелії ж від Івана оповідається чимало нових історій і детальніше описані Ісусові настанови під час Останньої Вечері.

Учень 2: Вважається, що автор першого Євангелія, Матвій, був митником, а пізніше став одним із учнів Ісуса. В Євангелії від Матвія міститься багато вчення Ісуса, зокрема Нагірна проповідь. Дослідники стверджують, що Матвій писав для юдеїв-християн. Він використав багато цитат зі Старого Завіту, аби показати, що його автори вказували на Ісуса.

Учень 3: Марк був супутником апостола Павла в місіонерських подорожах і двоюрідним братом Варнави. Євангеліє від Марка найкоротше серед інших Євангелій. Події у ньому розгортаються швидко, що дуже захоплює. Більше сорока разів Марк у змальованих ним історіях використовує слово «негайно». Марк любить розповідати різні історії, однак він не подає багатьох повчань Ісуса. Далі він досить докладно описує суд і розп'яття Ісуса. Деякі оповіді Марк міг почути від апостола Петра. Можна стверджувати, що Євангеліє від Марка своєю динамічністю певною мірою відображає характер Петра.

Учень 4: Цілком імовірно, що Лука був лікарем, а та-кож одним із супутників у подорожах Павла. Відомо, що він був язичником. Тому в його Євангелії міститься багато історій та повчань про неюдіїв. Крім того, Лука записав чимало вчень Ісуса про багатство та бідність. У цьому Євангелії міститься багато найбільш відомих притч Ісуса,

наприклад, притча про блудного сина у 15-му розділі та про доброго самаряніна у 10-му розділі.

Учень 5: Іван та його брат Яків були названі Ісусом «синами грому». Євангеліє від Івана містить чимало історій про Ісуса, яких не знаходимо в трьох інших Євангеліях. У ньому записані такі цікаві події, як переворення води на вино у 2-му розділі, зцілення сліпого від народження чоловіка у 9-му розділі та воскресіння Лазаря з мертвих в 11-му розділі.

Учень 6: Ісус переважно жив у місцевості, відомій під назвою Галілея (*показує на карті Палестини*). Там, вочевидь, у побуті використовували кілька мов. Римські солдати розмовляли латинською або грецькою, а юдеї – арамейською або єврейською мовами. Скоріше за все, Ісус розмовляв арамейською. Весь Новий Завіт був написаний грецькою – найбільш поширеною мовою того часу, подібно до англійської мови у наш час. Більшість людей, напевно, розмовляла кількома мовами.

(Робота в парах. На кожну парту роздаються смужки паперу, на яких надруковане ліворуч пророцтво про Ісуса Христа зі Старого Завіту, а праворуч – його виконання в Ісусі Христі в Новому Завіті. С. 31)

Учитель: У Старому Завіті міститься понад три сотні пророцтв про Спасителя, які здійснилися в Ісусі Христі.

- Хто і від чого обіцяв людям порятунок?
- Чому пророки говорили про прихід Спасителя?
- Про що свідчить виконання пророцтв в Ісусі Христі?
- Чи важливий цей факт для нас?
- Чи є для людей доброю новиною те, що пророцтва про Спасителя виконалися? (*Відповіді дітей*).

Учитель: Ісус дав історії новий початок. У будь-якій країні Він почувається як у дома: всюди люди вважають, що Він схожий на кращих синів їх народу і на Бога. Його день народження відзначають по всьому світові. Про Його смертну годину нагадують хрести, які височіють чи не в кожному місті світу.

Те, що Галілейський тесля не лише проголосив Себе Світлом для світу, але й що досі, коли минуло стільки століть, залишається таким, найдоцільніше та найрозумініше за все пояснити тим, що Він дійсно Бог. Добра новина, Євангелія полягає в тому, що Бог дуже сильно любить нас. Він послав у світ Свого Сина, Ісуса Христа, щоб спасті нас.

Відкриємо Біблію. Євангеліє від Івана, розділ 3, вірш 16 та зачитаємо його (*вчитель пояснює, як зна-*

Пророцтво	Виконання
1. Народжений від насіння жінки	Як настало ж виповнення часу, Бог послав Свого Сина, що родився від жони, та став під Законом (Гал. 4:4).
2. Народжений Дівою	Народження ж Ісуса Христа сталося так. Коли Його матір Марію заручено з Йосипом, то перш, ніж зійшлися вони, виявилося, що вона має в утробі від Духа Святого (Мт. 1:18).
3. Народжений у Віфлеємі	Коли ж народився Ісус у Віфлеємі Юдейськім, за днів царя Ірода... (Мт. 2:1).
4. Принесення дарів	Коли ж народився Ісус у Віфлеємі Юдейськім, за днів царя Ірода, то ось мудреці прибули до Єрусалиму зо сходу ... (Мт. 2:1)
5. Месія називатиметься «Еммануїлом» (з нами Бог)	Ось діва в утробі зачне, і Сина породить, і назвуть Йому Імення Еммануїл, що в перекладі є: З нами Бог (Мт. 1:23).
6. Здійснення чудес	I обходив Ісус всі міста та оселі, навчаючи в їхніх синагогах, та Євангелію Царства проповідуючи, і вздорюючи всяку недугу та неміч усяку (Мт. 9:35).
7. Воскресіння	Нема Його тут, бо воскрес, як сказав. Підійдіть, подивіться на місце, де знаходився Він (Мт. 28:6).
8. Зрада товариша	I зараз Він підійшов до Ісуса й сказав: Радій, Учителю! I поцілував Його.
9. Проданий за тридцять срібняків	Ісус же Йому відказав: Чого, друже, прийшов ти? Тоді приступили та руки наклали на Ісуса, і скопили Його (Мт. 26:49-50).
10. Побитий і поранений	...і сказав: Що хочете дати мені, і я вам Його відам? I вони Йому виплатили тридцять срібняків (Мт. 26:15).
11. Він буде розп'ятий із розбійниками	Тоді відпустив їм Варавву, а Ісуса, збичувавши, він видав, щоб розп'ятий був (Мт. 27:26).
12. Тому то дам удел Йому між великими, і з потужними буде ділiti здобич за те, що на смерть віддав душу Свою, і з злочинцями був порахований, хоч гріх багатьох Сам носив і заступався за злочинців!	Тоді розп'ято з Ним двох розбійників: одного праворуч, а одного ліворуч (Мт. 27:38).

ходити текст у Біблії): «Так бо Бог полюбив світ, що дав Сина Свого Однородженого, щоб кожен, хто вірує в Нього, не загинув, але мав життя вічне».

Це ключовий вірш нашого уроку.

(Діти вивчають його в парі,
розповідають за бажанням)

— У чому, на вашу думку, полягає добра новина для нас? (Відповіді дітей).

2. Розвиток умінь, використання біблійних цінностей у повсякденному житті.

Учитель: В одній старовинній притці розповідається про те, як чотири чоловіки прорізалися крізь лісові хащі. Раптом на своїй дорозі вони побачили височений мур. Їм стало цікаво, що ж там за муром. Недовго роздумуючи, спорудили високу драбину. Перший із них, вилізши на верхній край муру, захоплено вигукнув і знай за ним. Другий і третій чоловіки зробили те саме. І тільки четвертий, опинившись на верхівці муру, став з захопленням розглядати те, що побачив: прекрасні зелені поля, плодоносні дерева, чисті джерела і ріки, повні риби, силу-силенну звірів і птахів у лісах, тварин, що мирно паслися на галявинах. Хотів зробити, як і його товариші. Але пригадав свою рідню, сусідів, знайомих. Тому він зліз із драбини, щоби повідомити їм про своє відкриття і поділитися цією радісною новиною.

— Чи маємо ми ділитися доброю новиною про Ісуса Христа з іншими людьми? (Відповіді дітей).

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

1. Підсумки.

Два тисячоліття тому жив Чоловік, народжений усупереч законам природи. Він жив у бідності й зростав непримітним. Мало мандрував і всього один раз перетнув кордон Своєї батьківщини — ще в дитинстві під час утечі.

Він не мав ані впливу, ні багатства. Родичі Його були скромними людьми, без жодної престижної професії, без освіти. Ще будучи немовлям, Він налякав царя, у дитинстві спантеличив учителів Закону, у роки

«І що це за книга — Біблія! Велична й широка, як світ, що вкорінився в глибинах Всесвіту і сягає таємничої блакиті небес!.. Воєстину — це Слово Боже, тоді як всі інші книги світу виражают лише своє людське мистецтво»
(Генріх Гейне, німецький поет, публіцист).

Генріх Гейне (1797 — 1856) все життя перебував у невір'ї, жорстоко настіхався з усього святого і мало переймався питаннями про душу і вічність. Але у своему заповіті Гейне свідчить, що вже чотири роки, як залишив усіляку філософію і вмирає з вірою в Бога, благаючи в Нього прощення за легковажно проведену молодість. Усім змінам, що відбулися в його душі, і своїм освяченням він завдячує читанню однієї старої, дуже старої книги, яку називають просто Біблією, але яку з повним правом можна назвати Святым Письмом.

зрілості Він наказував природі, ходив по хвилях, неначе по бруківці, втихомирював море. Він зцілював цілі юрби без ліків і не брав за це жодної платні.

Він не написав жодної книги, але всі бібліотеки нашої країни не вмістять книг, написаних про Нього. Він не написав жодної пісні, але став темою для стількох пісень, скільки не створили всі композитори разом узяті.

Він ніколи не заснував жодної школи, але всі школи світу разом не можуть похвалитися такою кількістю учнів, яку має Він.

Він ніколи не командував армією, не призовав до її лав солдатів, не стріляв із рушниці. Але в жодного державного діяча не було стільки добровольців, як у Нього, які за Його наказом примусили стількох бунтівників скласти зброю і здатися без жодного пострілу.

Він ніколи не займався психіатрією, але зцілив більше розбитих сердеч, аніж усі лікарі світу. Щотижня по всьому світові завмирає торгівля та промисловість, а натовпи людей тягнуться до храмів, щоб віддати Йому шану любові та поваги.

Імена колишніх гордих правителів Греції та Риму з'явилися й зникли. Імена вчених, філософів та богословів минулого також. Але ім'я Цього Чоловіка ззвучить усе частіше і з більшою силою. Час проклав уже двадцять століть між Його смертю на хресті та нинішніми поколіннями, однак Він і досі живий. Ірод не зміг знищити Його, а могила — втримати.

Він посідає найвищий п'єдестал небесної слави, визнаний Богом. Йому підкоряються ангели, вклоняються святі, а біси бояться Його — живого, близького до нас Христа, нашого Господа та Спасителя. В Його Імені і є для нас добра новина — Євангелія.

2. Домашнє завдання.

Вивчити напам'ять ключовий вірш. Вміти пояснити його значення. Розповісти Добру Новину рідним та друзям.

БІБЛІЯ — ПАМ'ЯТКА СВІТОВОЇ ПИСЕМНОСТІ

Урок-конференція, 9-й клас, автор Г. Ітченко

Учитель: Пропоную вам за допомогою ілюстрацій пригадати сюжети біблійних оповідань.

(Учні розповідають біблійні оповідання)

— Хто ж записав Біблію?

— Чи існують докази достовірності біблійних записів? Про це ви дізнаєтесь із наступного виступу.

Учень: Вважається, що приблизно 40 осіб різного соціального походження писали Біблію. Серед них були царі, пастухи, рибалки, державні службовці, священики й один полководець.

Але, незважаючи на це, у Біблії зберігається головна думка, усі книги узгоджуються між собою та доповнюють одну одну.

Доказом достовірності біблійних записів є археологічні знахідки.

Базальтовий камінь із Тель-Дана. На камені висічені слова «Дім Давида» та «Цар ізраїльський».

Моавітський камінь містить опис сутички між Моавом та Ізраїлем із точки зору царя Меси (2 Цар. 3:4-27) та різні географічні назви, ім'я бога, написані давньоєврейськими буквами. Зберігається Моавітський камінь у музеї Лувр, що в Парижі.

Літопис Набоніда — клинописна таблиця, що розповідає про раптове взяття Вавилона Кіром (Дан. 5). Знаходитьться у Британському музеї.

У 1849 році в Куяджику, у городищі, яке виявилося частиною Ніневії, археологи розкопали стародавній палац. На стінах однієї з кімнат містився рельєф із зображенням взяття укріплена міста, захоплення полонених, які проходили перед царем-захопленником. Над зображенням містився напис: «Синахериб, повелитель світу, цар Ассирії, сів на німedu троні та виконав огляд добутих трофеїв у Лахісі». Ім'я Синахериба в Біблії згадується 13 разів.

Учитель: Усі перераховані археологічні знахідки є позабіблійними. Вони підтверджують достовірність Біблії з історичної точки зору. Але існують докази, які безпосередньо стосуються біблійних записів. Послухайте про таку знахідку.

Учень: Найбільшою знахідкою сучасності стали сувої книги Ісаї, знайдені біля Мертвого моря. На початку 1947 року хлопчик-бедуїн пас отару і виявив у Кумрані неподалік Мертвого моря печеру. У ній він знайшов кілька глиняних глеків, більшість з них були порожні. Однак в одному глекі, який був міцно запечатаний, хлопчик знайшов шкіряний сувій, ретельно

Мета: познайомити старшокласників з історією виникнення Біблії, її історичним шляхом. Довести вічну цінність Біблії для всіх людей. Опрацювати втілення біблійної теми в українській літературі та інших видах мистецтв. Прищепити учням загальнолюдські цінності, їх взаємозв'язок з національними.

Обладнання: Біблія у перекладі І. Огієнка, П. Куліша й І. Нечуя-Левицького, І. Хоменка, плакати з висловами про Біблію, ілюстрації, фото археологічних знахідок.

Мотивація навчання школярів

1. Вступне слово вчителя.

— Ми сьогодні маємо чудову нагоду доторкнутися до найвеличнішої світової скарбниці духовності. Сьогодні ми вивчаємо Біблію. Враховуючи обсяг цієї теми, пропоную провести урок у вигляді літературної конференції.

2. Оголошення теми, мети та завдань уроку.

Виклад нового матеріалу

Учень: Слово «Біблія» походить від грецького «biblia», що означає «папірусні сувої» або «книги».

Власне кажучи, Біблія — це збірка, бібліотека, що складається із 66 окремих книг, які писалися протягом 1600 років, з 1513 до н. е. до приблизно 98 року н. е.

Перші 39 книг — близько три чверті Біблії — складають Старий Завіт, визнаються за «Святе Письмо» юдаїзмом і християнством. Ще Його називають «Єврейським Письмом», тому що більшість книг була написана мовою цього народу.

Ці книги можна поділити на три групи:

1) історичні — від Буття до Естер (17 книг);
2) поетичні — від Йова до Пісні Пісень Соломона (5 книг);

3) пророчі — від Ісаї до Малахії (17 книг).

У Старому Завіті йдеться про ранню історію Землі та людства, а також про історію давнього ізраїльського народу з часу його появи до V ст. до н. е.

Решта 27 книг Нового Завіту вважаються «Святым Письмом» тільки у християн, відомі як «Грецьке Письмо», тому що книги були написані грецькою мовою — міжнародною мовою того часу.

В основному вони розташовані за тематикою:

1) 5 історичних книг (Євангелія та Дії святих апостолів);

2) 21 послання;

3) Об'явлення Івана Богослова.

Християнське Грецьке Письмо зосереджене на вченні та діяльності Ісуса Христа та Його учнів.

загорнений у полотняну тканину. Це була повна біблійна книга Ісаї. На добре збереженому, але потерпітому сувої виднілися сліди ремонту.

Маленький пастух і уявити собі не міг, що древній сувій, який він тримав у руках, приверне увагу світової наукової спільноти. Особливим було те, що до 1947 року найдавніші рукописи повного Єврейського Письма датувалися приблизно II — I ст. до н.е. А цей сувій, як установили вчені, — III ст. до н.е.! І коли порівняли його з масоретським текстом, зробленим на тисячу років пізніше, виявилося, що вони повністю тотожні.

Учитель: До нашого часу збереглося майже 5000 біблійних рукописів, що дійшли до нас із глибини віків. Як же це стало можливим?

Про це, а також про те, хто такі масорети і що таке масоретські тексти, йтиметься в наступній оповіді.

Учень: Більшість книг Біблії писалася на папірусі, зробленому з єгипетської рослини з такою ж назвою, та на пергаменті, зробленому зі шкіри тварин, які, природно, не могли зберігатися вічно. Для обох матеріалів однаково небезпечні волога, пліснява, різні личинки.

Для того, щоби зберегти автентичність рукописів, з них почали робити копії. У древньому Ізраїлі переписування Святого Письма стало навіть професією, про що згадується у Езд. 7:6; Пс. 44:2.

Копії теж робили на матеріалі, непридатному для тривалого зберігання. Час від часу доводилося робити нові рукописні копії. Коли оригінали зникли, ці копії стали основою для подальших рукописів.

Переписування копій продовжувалося протягом століть.

Професіонали-переписувачі були дуже віддані своїй справі. Вони благовійно ставилися до слів, що переписували. Прикладом того, наскільки охайними були переписувачі, можуть послужити масорети.

Масорети (від єврейського слова «традиція») були переписувачами, які відповідали за збереження традиційного тексту Єврейського Письма, жили в період з VII по IX ст. н. е. Копії рукописів, які вони зробили, називаються масоретськими текстами.

Для того, щоби дотриматись точності при переписуванні, вони використовували низку прийомів перевірки точності. Щоб не пропустити жодної літери біблійного тексту, вони рахували не лише слова, а й букви.

Це була досить копітка праця. Але, завдяки такій старанності, забезпечувався високий рівень точності.

Учитель: Якщо помирає мова, якою написана книга, то фактично помирає і книга. Сьогодні мало хто може читати тими мовами, якими була написана Біблія. Біблія збереглася завдяки тому, що навчилась говорити «живими» мовами людства. А вчили її цьому перекладачі.

У III ст. до н. е. почали перекладати Старий Завіт грецькою мовою, міжнародною мовою того часу. Так з'явився перший повний гречеський переклад, який називається Септуагінтою.

У V ст. н. е. Іеронім переклав Біблію латинською мовою — так було створено Вульгату, що означає «популярний» або «загальнозвживаний».

З наступної доповіді ви дізнаєтесь, який шлях пройшла Біблія, щоб стало можливим читати її слов'янською мовою.

Учень: Сьогодні налічується понад 435 млн. слов'ян, які можуть читати переклад Біблії рідною мовою. 360 млн. із них користуються кирилицею, тоді як їхні предки, що жили дванадцять століть тому, не мали ні писемності, ні алфавіту. Людей, які допомогли знайти вихід із цього становища, звали Кирило та Мефодій. Вони були рідними братами.

Кирило (827–869 рр.), чиє світське ім'я було Константин, і Мефодій (825–885 рр.) походили з міста Тесalonіки (Греція). У Тесalonіках у той час були поширені дві мови: грецька та слов'янська. На околицях міста мешкало численне слов'янське населення, і їх тісне спілкування дозволило Кирилові та Мефодію до тонкощів вивчити мову південних слов'ян. А за словами одного біографа, мати Кирила та Мефодія була слов'янкою за походженням.

Після смерті батька Кирило оселився в Константинополі, столиці Візантійської імперії. Там він учився в імператорському університеті у великих учених того часу. Після навчання виконував обов'язки бібліотекаря у відомому на Сході соборі св. Софії, пізніше став професором філософії. Завдяки тому, що Кирило мав великі академічні знання, його прозвали філософом.

Мефодій тим часом пішов слідами батька і зробив політико-адміністративну кар'єру. Він досяг титулу архонта (воєводи) в одній із прикордонних областей Візантії, де жило багато слов'ян. Але потім пішов у монастир у Візантії. Пізніше там оселився Й Кирило.

У 862 році Ростислав, князь Великоморавської держави (зараз схід Чехії, захід Словакії й Угорщини) звернувся до візантійського імператора Михайла III з проханням прислати в Моравію вчителів Святого Письма.

Імператор вирішив послати Кирила та Мефодія: «Ви обидва уродженці Тесalonік, а всі мешканці міста Тесalonіки розмовляють чистою слов'янською мовою».

За кілька місяців до подорожі, готовуючись до місії, Кирило створив азбуку для слов'ян, яку названо на його честь кирилицею. Кажуть, що в Кирила був винятковий слух (фонетичний). Використовуючи гречеські та єврейські букви, він намагався підібрати букву до кожного звука слов'янської мови.

Основу 27-и писемних слов'янських мов, у тому числі й української, складає кирилиця. Нею в удосконаленому вигляді ми користуємося і зараз.

Крім цього важомого внеску, брати здійснили повний переклад Біблії. Як розповідають перекази, за допомогою азбуки Кирило переклав насамперед гречеську фразу Євангелія від Івана: «Спочатку було слово...»

Після смерті Кирила Мефодій продовжив і завершив переклад Біблії слов'янською мовою. За словами папи Івана Павла II, життя Мефодія — «невтомного мандрівника, було сповнене втратами, стражданнями, ворожістю та гоніннями... Його навіть піддали жорстокому тюремному ув'язненню».

До нашого часу збереглося лише кілька рукописних копій, які датуються приблизно тим часом, коли брати Кирило й Мефодій робили переклад Біблії.

У праці «Наша слов'янська Біблія» зазначається, що «брата довелося створити багато нових слів і ви-

разів,.. і вони здійснили це з разючою точністю, нечувано злагати лексикою слов'янську мову».

Учитель: У нашій культурі Біблія посідає особливе місце — з Остромирового Євангелія починається давньоруська книжність. З Апостола (1574 р.) та Острозької Біблії (1581 р.) — українське книгодрукування. Але то була Біблія, написана старослов'янською та давньоруською мовами.

Поставало питання про український переклад.

Першим за цю важливу справу взявся видатний український письменник Пантелеймон Олександрович Куліш, допомагав йому Іван Пулуй. На жаль, смерть Куліша не дозволила закінчити переклад.

Продовжив і завершив цю роботу І. Нечуй-Левицький. Перший переклад було видано в 1903 році.

Наступний переклад Біблії здійснив священик, український письменник Іван Огієнко. Тексти цього перекладу вміщені в хрестоматії з української літератури для 9-го класу, якою ви користуєтесь.

Третій переклад Біблії належить українському письменнику, науковцю, авіатору Івану Хоменку.

Зараз готується до друку ще один переклад Біблії, зроблений Рафаїлом Турконяком. Перекладач триваєй час подорожував святыми місцями, вивчав давньоєврейську та гречеську мови, навчався в Римі. Папою Іваном Павлом II цей переклад визнано найточнішим, найдоступнішим і найдосконалішим серед існуючих перекладів українською мовою.

Аналізуючи вплив Біблії на людей, діячі просвіти дійшли висновку, що будь-яка людина, вірюча чи невірюча, не знайома з біблійним вченням, — культурно безграмотна.

Що ж можна сказати про поширення й доступність Біблії сьогодні?

Учень: Жодна книга — як релігійного, так і будь-якого іншого змісту — не може порівнятися з Біблією за кількістю примірників. У книзі рекордів Гіннеса ще з 1975 року ця книга посідає перше місце. Це, безперечно, бестселер.

Біблія — це також книга, яку перекладено найбільшою кількістю мов світу. Повну Біблію чи її частини перекладено більш ніж двома тисячами мов і діалектів. Про це свідчать статистичні дослідження Об'єднаного Біблійного Товариства.

Понад 90 % населення Землі можуть користуватися хоча б частиною Біблії. Таким чином ця книга змогла перетнути державні кордони та подолати расові й етнічні перешкоди.

Учитель: Чому ж цій книзі приділяють таку увагу? Напевно, вона має надзвичайну цінність.

Пропоную спробувати встановити цінність Біблії за наступними складовими: художня, естетична, пізнавальна, суспільна, аксіологічна, гедоністична цінність.

(Учні аналізують Біблію на відповідність кожній складовій цінності за характерними ознаками)

У всі часи люди з повагою ставилися до Біблії. Немає жодного митця, який би не звернувся до її змісту. Всесвітньо відомі музиканти Бах, Моцарт під її впливом писали духовну музику. Український композитор Бортнянський теж звертався до цього жанру.

Намагалися втілити на художніх полотнах біблійні сюжети живописці. Під час практичної роботи ви користувалися копіями гравюр відомого німецького художника Ю. Карольсфельда.

Але найбільше уваги приділяли Біблії письменники: Данте, Шекспір, Байрон, Гейне, Пушкін...

Видатний німецький письменник XIX ст. Генріх Гейне писав: «Моїм прозрінням я зобов'язаний винятково читанню однієї книги. Книги? Так, однієї старої книги, скромної, як природа, і, як природа, природно... (вона) так прямо і називається: Книга — Біблія».

Не стали винятком і українські письменники. Це, звичайно, П. Куліш та І. Нечуй-Левицький, які перекладали Біблію. Найвизначнішим біблійним твором І. Франка є поема «Мойсей».

(Учень читає уривок з поеми І. Франка «Мойсей»)

Леся Українка на смерть Сергія Мержинського за одну ніч написала драму «Одержима», в якій розповідається про любов земної жінки до Ісуса Христа.

(Учениця читає уривок із драми Л. Українки «Одержима»)

Т. Шевченко поклав Біблію в основу своєї творчості.

(Учень читає уривок з «Ісая, глава 35»)

У деяких моментах Біблію важко зрозуміти, з нею можна сперечатись чи не погоджуватись, але не визнавати її не можна.

Англійський філософ Френсіс Бекон писав: «Деякі книги достатньо спробувати на смак, інші можна прочитати, але є небагато, які треба пережовувати та засвоювати».

Біблія, без усіх сумнівів, належить до останніх. Апостол писав: «Про це належало б говорити багато, але важко висловити, бо нездібні ви стали слухати. Тверда страва для досконалих, що мають чуття, звичкою привчені розрізнати добро та зло».

© Видавництво «Плейди», 2006

СОЛОДШЕ МЕДУ

Сценарій позакласного заходу, автор Ірина Курченко

«Які солодкі слова Твої в устах моїх!
Вони солодші за мед...» Псалом 118:103

(Звучить фонограма з записом бджолиного гудіння.

До зали заходить Пасічник. Його голова покрита лицовою сіткою, в одній руці він тримає пасічний димар та пасічну стамеску. У другій руці – іграшка-бджілка)

Пасічник: Моя ж ти, помічнице!

Що? Так, люба, я знаю, що ти втомилася, ось посидь трішки і відпочинь.

Не можеш? Бо сьогодні гарна погода і її треба використати для роботи? А ще ти не можеш залишити своїх подруг? Так, нам, людям, потрібно повчитися у вас, бджілок, ви – гарна дружна команда.

Що? Тобі необхідно виконати денну норму?

(До залу) – Уявіть, друзі, що за гарної погоди бджола встигає зробити до десяти вильотів. А щоб нам отримати один кілограм меду, 65 000 бджіл повинні зробити по одному вильоту. Ви знаєте, за літо змінюється кілька поколінь робочих бджілок, оскільки життя бджоли триває лише від 26 до 40 днів. Нічого в світі легко не дается... і нікому, правда, друзі? До речі, доброго дня, а то за цими розмовами і привітатися забув.

(Пасічник підходить до столу, на якому стоїть бочка з медом, і зазирає до неї)

Пасічник: Ого! Скільки меду наносили! Справжні трудівниці! А який запашний! (Нюхає).

(До залу «залитають бджілки», в руках тримають кошики, «підлітають» до бочечки і «виливають в неї мед»)

Пасічник: Привіт, бджілки!

Бджілки разом: Привіт, пасічнику!

Пасічник: Як вам вдається так злагоджено та плідно працювати?

1-а Бджілка: Для збирання й перенесення пилку Бог обладнав наші задні лапки так званими щіточками і кошиками (показує).

2-а Бджілка: Після того, як ми сідаємо на квітку, пензликом змітаємо пилок у наші кошики, ось так (показує).

1-а Бджілка: Нас ще називають бджілки-розвідниці, бо ми виявляємо джерело їжі і сповіщаємо іншим бджілкам напрямок і відстань до нього.

Пасічник: Яким чином? Ви мабуть по-особливому якось гудете?

3-я Бджілка: Зовсім ні. Це все відбувається за допомогою складного танцю.

Пасічник: Ви ще і танцювати вмієте?

3-я Бджілка: Так. Доводиться. Наш танок нагадує вісімку (показує).

Пасічник: Справді, схоже на вісімку. А як же ж тоді...

4-а Бджілка: Наш Бог Творець все продумав, до найменшої деталі. В моєму оці, – ось подивися, бачиш? – знаходиться своєрідний компас, який дозволяє мені орієнтуватися за сонцем.

3-я Бджілка: Якщо я, наприклад, танцюю по щільниках угору, то сповіщаю своїм подругам, що медоносні рослини знаходяться в напрямку сонця. А якщо хочу показати інший напрямок, тоді просто змінюю кут руху. Ось і все.

Пасічник: Дійсно, як все просто... і як все складно.

1-а Бджілка: Ми дуже раді бачити тебе знову, пасічнику, але, вибач, нам пора до роботи, адже час так швидко летить.

2-а Бджілка: Зима незабаром, а ми хочемо, щоб на кожному вашому столі обов'язково був запашний і дуже цінний мед.

3-я Бджілка: Ми обов'язково ще зустрінемося!

Пасічник: Що ж, до зустрічі, бджілки!

(Бджілки «відлітають» із зали)

4-а Бджілка: А мені тут так добре з вами, що хочується ще на хвилинку затриматися.

Музичний номер (пісня або гра на музичному інструменті, на вибір учителя).

Пасічник: Сіла бджілка на ромашку,
Не близький від дому лет.
Їй, напевно, дуже важко
Добувати власний мед.
Цілий день вона в роботі,
Від світання до смерку,
Вся від сонця в позолоті,
Тільки ніжки у пилку.
Всім вона у приклад стане,
В цім, мабуть, не новина.
От якби і християни
Всі трудились, як вона.

(Сергій Рачинець)

4-а Бджілка: А хіба ви не трудитеся? Ось поглянь на залу, скільки дорослих, а скільки дітей! Взагалі,

ваша школа дуже схожа на нашу пасіку й у нас багато спільногого. А давайте пограємо в гру.

Пасічник: Яку?

4-а Бджілка: Друзі, чи знаєте ви гру «Знайди розбіжності»?

(Відповідь з зали)

4-а Бджілка: А тепер пограємо в гру, протилежну цій, назовемо її «Знайди схожість». Подумайте і скажіть, будь ласка, що схожого між пасікою, де живуть бджоли, і школою, де навчаються діти?

Пасічник: Будемо грati? Я вже можу сказати першу схожість – у нашій школі так само гамірно, як і на вашій пасіці.

4-а Бджілка: Друга подібність – працелюбність, адже ваші вчителі схожі на наших робочих бджілок-трудівниць, вони так само невпинно трудяться.

(Підходить хлопчик і дівчинка)

Хлопчик: Третя подібність – у нашій школі є багато різних вуликів, так само, як у вас на пасіці. Це різні кабінети, спортивна й актова зали, їдальні, гардероб.

Пасічник: Справжня, велика і добротна пасіка! Тепер до гри підключається зали.

(До дітей) – Друзі, чим ще схожі ми, люди, на бджілок?

(Відповіді дітей з зали)

Можлива відповідь: Творіння Боже, мають сім'ї, власне житло, дружні, хворіють, радіють, люблять солодке, люблять тепло і сонечко, не люблять трутнів, бджолиний рід має царицю, а ми директора.

Дівчинка: А про дітей, ви що забули? Ми також любimo трудитися, зранку до вечора: в школах, зверніть увагу, різноманітних, вдома, на вулиці, коли граємося. Труд безкінечний! Ви думаєте здобути життєві знання це так легко? Ага, попробуйте.

Коли б я бджілкою була –
Літала б між квітками
І мед солодкий, як бджола,
Приносila б я мамі.
Але матусенька моя
Ще більше би раділа,
Якби любов і послух я
Щоденно їй носила!

А це, повірте, зовсім нелегко, але ми стараємося.

Музичний номер.

(Виходить пасічник, куштує з ложки мед)

Пасічник: Ой, який смачний! Що може бути солодше, смачніше, корисніше за мед? (Запитання до присутніх в зали).

Вчитель: За мед може бути солодше лише Слово Боже.

Нам шкільна наука треба,
Та без Біблії ніяк
Не сягнеш в глибини неба,
Не загнеш, чому і як.
Світ нам дивиться ув очі,
Кличе, манить в майбуття.
І несемо дні і ночі
У серцях вогонь життя...
Тільки ця чудова Книга
На питання відповість,
На душі розтопить кригу
Через Слово-Благовість.
В ній премудрості криниця,
Нею треба дорожити.
Книга ця для всіх годиться,
Хто по правді хоче жити.

(Сергій Рачинець)

Ви хочете сьогодні переконатися в тому, що Слово Боже найголовніше для людини? Якщо так, давайте пограємо в одну гру, яка називається «Чарунки». Для гри нам знадобляться Біблії, дошка, «чарунки» і, звичайно, самі гравці.

(Створюється дві команди – «Пасічник» і «Бджоли»)

Вчитель: Завдання полягає в тому, щоб знайти в Біблії порівняння, а саме: з чим Бог порівнює Своє Слово? Слухайте уважно, я даю перше посилання на Біблію, і хто найперший знайде в біблійному вірші відповідь, той піднімає руку.

(Вчитель по черзі «розпечатує» чарунки)

1. Пс. 118:103 «Для моєї ноги Твоє слово – світильник, то світло для стежки моєї». **Відповідь – світильник.**

(Вчитель ставить на стіл світильник)

2. 1 Пет. 2:2 «Як новонароджені немовлята, жадайте чистого духовного молока, щоб на ньому ви зросли для спасіння». **Відповідь – молоко.**

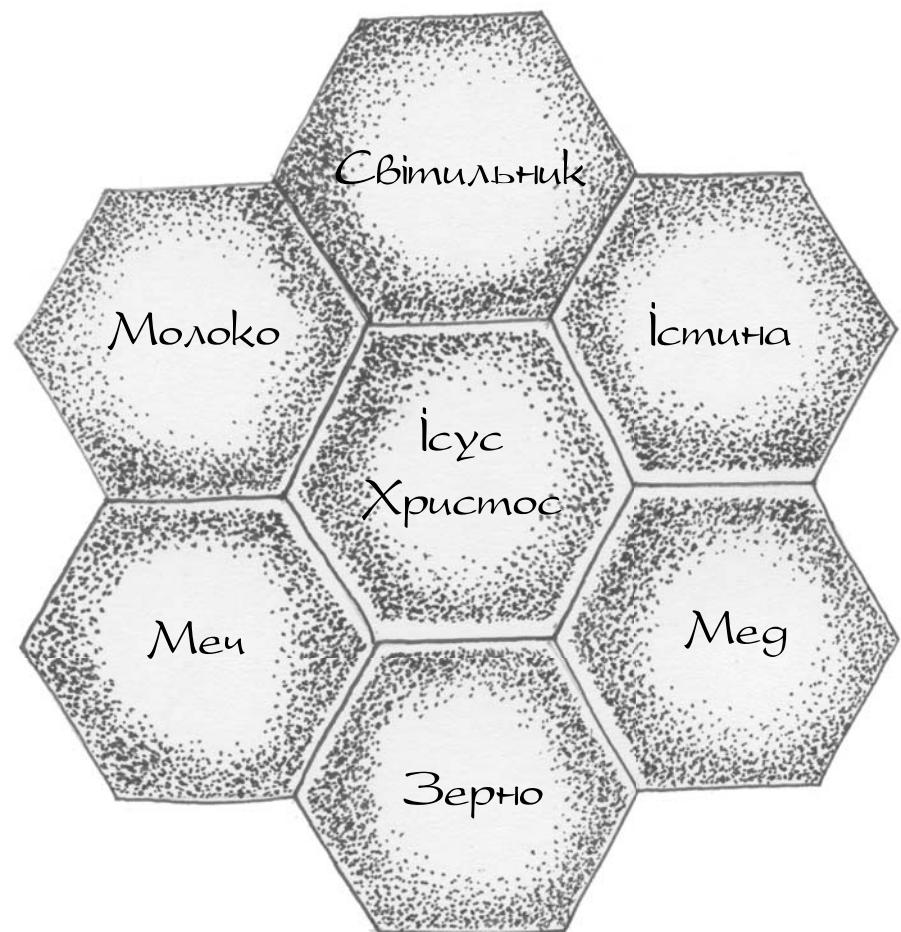
(Вчитель ставить на стіл кухоль з молоком)

3. Еф. 6:17 «...духовний меч, яким є Боже Слово». **Відповідь – меч.**

(Вчитель на стіл кладе меч)

4. Лк. 8:11 «Зерно – то Слово Боже». **Відповідь – зерно.**

(Вчитель кладе на стіл колоски і хліб)

Хлопчик: Любі друзі! Нам не гоже Забувати Слово Боже! Біблія – це хліб щоденний – Хліб святковий, не буденний. Пахне сонцем і теплом, Ніжним жовтим колоском. Хто його щодня вживає – Той у вірі підростає!

5. Пс. 118:103 «Яке то солодке слово Твоє для моого піднебіння, солодше від меду воно моїм устам». **Відповідь** – мед.

(Вчитель ставить на стіл горнятко з медом)

6. Ів.17:17 «Твоє Слово – то істина». **Відповідь** – істина.

7. Об. 19:13 «Його Ім'я – Боже Слово». **Відповідь** – Ісус Христос.

Чому ж важливо досліджувати Слово Боже?
Відповідь:

1. «Дослідіть Писання! Бо ви думаете через них мати вічне життя, – а вони свідчать про Мене» (Ів. 5:39).

2. «Я в серці своїм заховав Твоє слово, щоб мені не грішити проти Тебе» (Пс. 119:11).

(Визначаються переможці гри)

Виходить дівчинка 3-4 років (можливо, молодша сестричка когось з учнів) з дитячою Біблією.

Хвалить мама, хвалить тато:
До навчання здібна я,
Бо навчилася читати
Назву книжки – Біблія.
А як стану трохи більша,
Добре букви знатиму,
Я цю Книгу наймудрішу
Залюбки читатиму.

(Сергей Рачинець)

Музичний номер

(Учителі роздають дітям чарунки з медом)

ДИДАКТИЧНИЙ МАТЕРІАЛ

ВІРНІСТЬ ПОСТАВЛЕНІЙ МЕТІ

Сергій від природи був спортивної статури. Він був чудовим бігуном, що важко було не помітити. На шкільних змаганнях він завжди приходив до фінішу першим. Не дивно, що його включили до шкільної легкоатлетичної команди. Однак дуже скоро у Сергія почали виникати «проблеми». Він часто засиджувався допізна, тому, природно, запізнювався на ранкові тренування. Згодом він почав порушувати й інші правила, встановлені тренером, зокрема, режим харчування. Одного разу його бачили з цигаркою. Закінчилося все тим, що невдовзі Сергія відрахували з команди. На запитання друзів, як це трапилося, він відповідав: «Набридла мені ця справа. Вирішив зайнятися чимось іншим».

Запитання для роздумів і обговорення:

1. Шо, на вашу думку, очікував Сергій, коли його запросили до шкільної команди?
2. Як ви думаєте, чому він не захотів старанно труditися?
3. Що відбулося б, якби кожний член спортивної команди вів себе так, як Сергій?

Відповідь з позиції християнської етики:

Необхідна вірність поставленій меті!

Людині не вдається здійснити в житті нічого значного, якщо вона не поставить собі за мету досягти найкращих результатів у справі, за яку взялася. Людина обов'язково присвячує більшість свого часу й енергії тому, що вважає для себе найважливішим.

Бог хоче, щоб люди були віддані Йому і Його справі на землі. Так учить християнство. Біблія розповідає нам про багатьох людей, які так любили Бога, що брали на себе «довічне зобов'язання» служити Йому і виконувати Його волю; їхнє служіння Богові було різноманітним і успішним.

Марія, мати Ісуса, була юною дівчиною з бідної сім'ї, коли до неї прийшов архангел Гавриїл сповістити, що вона удостоєна особливої честі – народити Сина Божого. Ледь почувши цю звістку з уст архангела, Марія вирішила в усьому і до кінця підкоритися волі Божій. Не завжди виконання цього рішення давалося їй легко, але вона жодного разу не пожалкувала, що прийняла його.

Ісус Христос, розпочинаючи Своє земне служіння, вибрав дванадцять помічників. У Біблії ці дванадцять названі апостолами (Мк. 3:13-19). Серед них не

було ні багатих, ні освічених; ніхто з них не був визначеною особою – це були звичайні люди, які, однак, виявили бажання взяти на себе зобов'язання трудитися для Ісуса. І лише один з них, Юда, не виправдав Його довіри. Всі інші не відступили перед найважчими життевими обставинами, небезпекою і навіть смертю, виконуючи діло Христове на землі. Вони не мали у своєму розпорядженні поїздів, літаків, телебачення, газет і телефонів, але, вірні взятому на себе зобов'язанню, змінили хід історії людства.

1. Чи брали ви коли-небудь на себе зобов'язання виконати справу, яка здавалася вам важливою? Що це було?
2. Вам легко чи важко виконати взяте на себе зобов'язання, не змінюючи його?
3. Назвіть, принаймні, три справи, які, на вашу думку, настільки важливі, що для їх здійснення варто присвятити життя?

ЗДАТНІСТЬ ДО СПІВЧУТТЯ

Учитель дав дітям завдання зробити в класі повідомлення за однією з газетних статей, яка справила на них найсильніше враження. У пошуках такої статті Люба проглядала газети. «Вибух на вугільній шахті», «Епідемія грипу в Луганську», «Землетрус у Греції»...

«Що мені до всього цього? – думала дівчинка. – І чого вчитель примушує нас виконувати таку нудну роботу? Адже до мене це не має жодного відношення, і читати про це мені зовсім нецікаво. Я ніколи не допомагатиму тим, хто не може нічого корисного зробити для мене».

Зрозуміло, що Люба – егоїстична. Вона товаришка, в компанії з нею весело, тому спочатку багатьом однокласникам вона подобалася. Але коли у когось виникали труднощі, траплялася неприємність, Люба, в крашому разі, не реагувала на це, а то й насміхалася над товаришем, що потрапив у неприємну ситуацію. Невдовзі всі зрозуміли: їй, насправді, до всього байдуже. Ось чому Люба не має близьких друзів.

Запитання для роздумів і обговорення:

1. Чи знаєте ви когось, подібного до Люби?
2. Чи хотіли б ви бути Любіним другом? Відповідь обґрунтуйте.
3. З того, що говорить і як поводить себе Люба, чо або що, на вашу думку, для неї найважливіше?
4. Яким би став світ, якби всі думали і діяли так, як Люба?

Відповідь з позиції християнської етики:
Співчуття дуже потрібне!

Співчуття виражається в потребі допомагати іншим. Співчутливі людини не властиво відступати від допомоги іншим з думкою про власні «проблеми». Коли вона бачить іншого, то легко уявляє собі, як почувала б себе на його місці. Звідси і виникає у неї ця потреба – допомогти.

Одного разу Ісус розповів історію про ізраїльтянину, на якого напали розбійники, завдали йому ран і залишили вмирати на дорозі. Незабаром два священослужителі пройшли повз свого одноплемінника, щоб допомогти йому. Напевно, кожен міг би зіслатися на якісь причини, виправдовуючи свою черствість. Ще через деякий час повз єрея, що спливав кров'ю, проходил чоловік з ворожого племені. Кому б спало на думку звинуватити його в тому, що він не допоміг цьому ізраїльтянину! Однак саме він зупинився і виявив до свого недруга любов і співчуття.

Ісус не лише говорив про співчуття. Він демонстрував його на ділі. Так, Він простягнув руку і торкнувся до хворого на проказу, щоб зцілити його (Мк. 1:40-41). А в ті часи прокаженим не дозволяли навіть жити поблизу інших людей, тому що хвороба ця дуже заразна. Прокажений, який звернувся до Ісуса, був не лише хворим, він, очевидно, був і дуже самотнім. Своїм дотиком Ісус не лише зцілив прокаженого, але й дав зрозуміти, що любить його.

Християнське вчення підкреслює важливість співчуття до інших. Ісус на життєвих прикладах навчав людей співчутливого ставлення одне до одного. Але головна причина, через яку християни повинні бути співчутливими, полягає в усвідомленні ними факту, що до кожного з них виявив співчуття Сам Господь. Який прийшов на землю, щоб померти за їхні грехи. Лише співчуваючи іншим, християни можуть виразити свою вдячність Ісусові Христу.

1. Чи доводилося вам надавати допомогу тим, хто її потребував, але хто, більш за все, у відповідь нічого не міг зробити вам доброго? Якщо так, то чи впевнені ви зараз, що винили правильно?

2. Якби половина школярів, з якими ви разом навчаетесь, були співчутливими, як, на вашу думку, змінилася б атмосфера в школі?

ПОЧУТТЯ НАДІЙНОСТІ ТА БЕЗПЕКИ

Катруся і Ганнуся сиділи на верхньому щаблі драбини і слухали, як дорослі роздумували про майбутнє. А ті, гадаючи, що діти давно сплять, відкрито висловлювали свої тривоги і страхи.

– Хто-зна, – голосно сказав батько, – можливо, завтра ми всі залишимося без роботи?

– Не говори дурниць, Іване, – відгукнулася мама, – у тебе надійне місце.

Батько нічого не відповів. Тоді дядько Лев почав розповідати про молодіжні угруповання, які безчинствують і ворогують між собою. До нього приєдналася тітка Віра:

– Всюди стало небезпечно. Лишеңъ учора я чула, що дівчинці Катрусиного віку...

– Будь ласка, – перебила її мама, – усі ці розмови вибивають мене з колії. Все життя нас мучили страхи, і це продовжується далі. Все в країні змінилося, тільки наші страхи і тривоги про майбутнє залишилися колишніми.

– А що ми будемо їсти завтра? – не заспокоювалася тітка Віра.

Катруся і Ганнуся перезирнулися. Розмови дорослих про те, як їм страшно, налякали дівчаток.

– Як ти думаєш, тато і справді завтра втратить роботу? – запитала Ганнуся.

– Не говори дурниць, – повторила мамині слова Катруся. – Нам немає про що турбуватися.

Чи є про що? Катя й сама хотіла б про це знати.

Запитання для роздумів і обговорення:

1. Що вселяє людям почуття страху перед майбутнім?
2. Як ви думаете, чому сім'я Катруся і Ганнусі мала це почуття?
3. Чи тривожитеся ви, коли чуєте, що люди говорять про свої страхи і турботи?
4. Чи були, на вашу думку, у батьків дівчаток серйозні причини для неспокою?
5. Що б ви сказали дівчаткам, щоб підтримати і заспокоїти їх?

Відповідь з позиції християнської етики:

Шукайте надійне джерело безпеки!

Відчуття ненадійності не лише сповнюює серця людей страхом, але й сковує їхню ініціативу, заважає їм займатися щоденними справами. У такому стані люди важко взятися за нову роботу або спробувати щось зробити інакше, тому що вона боїться, що з цього все одно нічого не вийде. Для того, щоб діяти, потрібно відчуття безпеки.

Християнство вчить, що джерелом істинної безпеки є лише Бог, Який створив усе існуюче й управляє ним. Ісус Христос, Син Божий, закликав усіх Своїх послідовників вірити Йому.

В Євангелії від Марка, 6:45-51, читаємо, як учні Ісуса пливли на човні по озеру. Настав вечір, здійнялася буря. Ісус, що залишився на березі для молитви, побачивши сум'яття учнів посеред штурму, пішов до їхнього човна по воді. Уявіть собі жах, який охопив при цьому учнів! Але тут вони почули слова Учителя: «Це Я, не бійтеся!» А потім Він наказав вітру затихнути. Учні стали свідками цього чуда.

Стомлені страхом люди потребують абсолютно надійного джерела безпеки. Це джерело вони можуть знайти в Ісусі Христі, Який неодноразово закликає: «Довіртеся Мені. Я можу вам допомогти».

1. Назвіть людей або речі, які є для вас опорою, джерелом надії?

2. Чи знаєте ви людей, які спокійно дивляться у майбутнє? Звідки у них береться почуття безпеки?

© 1993 by David C. Cook Foundation
Cook Communications Ministries, 4050 Lee Vance View,
Colorado Springs, Colorado 80918, U.S.A.

Ольга Новікова народилася у м. Дніпропетровськ. Закінчила Дніпропетровське педагогічне училище та Національний університет «Острозька академія».

Працює в МГО «Надія – людям».

Живе у м. Сарни Рівненської обл.

Керівник молодіжного дискусійного клубу християнської етики «Алетея».

ЯК ДОПОМОГТИ МОЛОДІ ЗРОЗУМИТИ І ПОЛЮБИТИ БОЖЕ СЛОВО

Якось, проводячи виховну годину на тему «Біблія» в 11 класі, я запитала учнів, хто з них має вдома Святе Письмо. Усі відповіли ствердно. Але на наступне запитання, хто з них його читає, руки підняло двоє з двадцяти. А решта учнів пояснила, що для них Біблія «нецікава», «незрозуміла», «несучасна». Вони зізналися, що, хоча й поважають Біблію як «пам'ятку культури», все ж не змогли знайти в ній нічого, вартого їхньої уваги.

Які труднощі у сприйнятті Біблії виникають у молоді і в чому причина їх виникнення?

Світогляд постмодернізму

Нещодавно мені довелося стати свідком того, наскільки явним стає вплив постмодернізму на світогляд людей. В одній з телевізійних передач обговорювали тему про те, наскільки прийнятно в Українському суспільстві є поява так званих «нетрадиційних» сімей. Крім психолога, сексолога і голівних героїв (представників однієї з таких «сімей»), був запрошений і священик. Після того, як присутні у студії авторитети поділилися своїми схвалальними поглядами на «нове віяння», запитали думку служителя церкви. Грунтуючись на вченні Біблії, священик безкомпромісно назвав речі своїми іменами, чим викликав обурення в автори-

тетів. Але більш за все мене вралило запитання-пропозиція (сказане з усією серйозністю!) ведучого програми: «Ваші заяви занадто категоричні. А чи не можна якось пом'якшити вимоги Біблії? Все ж таки часи вже не ті...»

Саме таке уявлення про Біблію у більшості молоді. На їхню думку, Біблія не підходить до теперішнього моменту, вона залишилася «у тих часах» і, по суті, нічого не може запропонувати сучасній людині, яка віддалилася від поняття абсолюту.

Пояснюючи молодій особі проблему впливу постмодернізму на її світогляд, ми можемо зробити їй важливий крок уперед на здолання цього бар'єра. Мене приємно вразила реакція старшокласників, коли я спробувала пояснити їм, що формує їхній світогляд сьогодні, і показала жахливість такого становища. Вони були дуже здивовані і навіть обурені тим, що їхнє мислення, виявляється, непомітно «скерується» цими принципами. Це допомогло їм зрозуміти причину негативізму, з яким вони ставилися до Біблії.

Біблія – Боже звернення до мене

Вперше я познайомилася з Біблією, коли мені було десять років. Почула від когось, що Біблія є цікавою книгою, і почала її читати. Дійшла до середини книги Буття і кинула цю справу. Біблія виявилася для мене нудною і незрозумілою книгою. Занадто багато незнайомого, занадто багато виникало запитань, на які я не знаходила відповіді. Таким було мое перше враження від цієї Книги.

У дванадцять років почала виписувати християнський курс «Дослідники», який допоміг мені побачити, що написане в Біблії стосується мене особисто. Але найбільшу допомогу у розумінні Божого Слова мені надала вчителька християнської етики, з якою я познайомилася у тринадцять років. Вона допомагала мені знаходити у Біблії відповіді на мої запитання, вчила міркувати над текстами. З її допомогою я зрозуміла значення Біблії для свого життя.

Уже більше п'яти років я поглиблено вивчаю Біблію і самостійно, і в групі з вивчення Біблії. Відчуваючи «смак» Божого Слова, втілюючи його в житті, все більше закохуюся у цю чудову Книгу.

Юнакам і дівчатам, які роблять перші кроки в читанні Біблії, раджу починати з Нового Завіту і сприймати написане як звернення до них Самого Бога. А щоб краще розуміти, слід ставити до тексту запитання: «Що я можу дізнатися про Бога з цього уривку? Що – про себе? Які висновки можу зробити? Які рішення прийняти?» Але найголовніше – перед тим, як почати читати Біблію, варто помолитися і попросити Бога дати розуміння Його Слова.

А вчителям християнської етики хотіла би побажати сміливості говорити правду, піднімати болючі питання, розглядати незрозумілі тексти Біблії на уроках, а також, по можливості, використовувати більше наочності, яка допомагає засвоїти біблійні істини.

**Ніна Олішевко,
м. Сарни.**

Нерозуміння мети Біблії

Що сьогодні молоде покоління знає про Біблію? Якщо запитати підлітка про мету її написання, у відповідь можна почути: «Показати людині, як треба жити». Мається на увазі, що Біблія пропонує лише список моральних норм, законів Божих, опис суворих вимог Бога до людини. Таке уявлення може виникнути, коли підлітку показують Біблію «однобічно», залишаючи поза увагою її головну мету – вказати Божий шлях спасіння людства від засудження.

Інший неправильний погляд – сприймати Біблію як збірку легенд та міфів. Тут про мету довго міркувати не треба. Вона визначається так: «Біблія написана для того, щоб ми могли дізнатися про давні звичаї. Їх корисно знати для загально-го розвитку». Ця крайність породжує безвідповідальне ставлення до змісту Біблії, все сприймається просто як гарна казка.

Подивимося, що говорить сама Біблія про мету, з якою вона подана нам Богом:

«Це ж написано, щоб ви вірували, що Ісус є Христос, Божий Син, і щоб, віруючи, життя мали в Ім'я Його!» (Ів. 20:31).

«А все, що давніше написане, написане нам на науку, щоб терпінням і потіхою з Писання ми мали надію» (Рим. 15:4).

«Усе Писання Богом надихнене, і корисне до навчання, до докору, до направи, до виховання в праведності, щоб Божа людина була досконала, до всякого доброго діла готова» (2 Тим. 3:16-17).

Молоді особі слід знати, що Біблія показує Бога не лише як справедливого й святого Суддю, а й як люблячого Отця, Який послав Свого Сина на смерть заради спасіння кожного, хто повірить у Нього. А виконання біблійних норм і принципів – це частка щоденного життя віруючої людини, яка, під керуванням Святого Духа, вчиться жити праведно.

Гіркий досвід першого знайомства з Біблією

Мені доводилося не раз чути від підлітків про їхні невдалі спроби зрозуміти Біблію самостійно. Коли вони наштовхуються на роздовід і описи стародавніх єврейських обрядів, їм важко зацікавитися Божим Словом, а тим більше застосувати його в житті. Дуже важливо, щоб вони мали можливість запитати про незрозуміле в тих, хто вже вивчає Біблію і здатний пояснити її тексти. Вчитель християнської етики може запропонувати дітям свою допомогу, виділяючи позаурочний час та заохочуючи до активності на уроках християнської етики.

Важливо зауважити, що різниця в культурі не впливає на авторитет Біблії (хоча впливає на нашу здатність тлумачити її), оскільки вона є Словом Самого Бога. Істини Біблії не втрачають своєї актуальності, оскільки є три немінні фактори в історії людства:

1. Незмінність Бога. Природа Бога, Його обітниці і задум залишаються незмінними в усі часи.

2. Світ – той самий в усі часи, з його проблемами гріха і страждань.

3. Люди мають ті ж самі потреби й переживання.

не вертається, але зробить, що Я пожадав, і буде мати поводження в тому, на що Я його посылав!» (Іс. 55:10-11).

Слово Боже має в собі силу діяти на серце читача, змінювати світогляд, викликати докори сумління, запалювати вогник щирої віри в Бога.

«Бо Боже Слово живе та діяльне, гостріше від усікого меча обосічного, проходить воно аж до поділу душі й духа, суглобів та мозків, і здатне судити думки та наміри серця» (Євр. 4:12).

Бог робить нас свідками Своїх чудових справ, коли ми визнаємо свою людську неміч, незважаючи на освіченість і положення в суспільстві, і покладаємося на Його силу і мудрість.

Наведу один приклад.

У 10 класі проводжу виховну годину на тему: «Біблійний погляд на проблему абортів». Класовод сидить у кінці класу і не впізнає своїх учнів. Повна тиша. Всі уважно слухають Слово Боже, навіть найнепосидючіші бешкетники. Читаю ім текст із 138-го псалма:

«...Ти вчинив нирки мої, Ти виткав мене в утробі матері моєї, Прославляю Тебе, що я дивно утворений! Дивні діла Твої, і душа моя відає велими про це!

І кости мої не сковались від Тебе, бо я вчинений був в укритті, я витканий був у глибинах землі!

Мого зародка бачили очі Твої, і до книги Твоєї записані всі мої члени та дні, що в них були вчинені, коли жодного з них не було...

...Виховна позаду, я перечитую відгуки і дякую Богові за силу Його дії в серцях учнів. Вони погодилися, що вбивати ненароджених – це безумство, тому що Сам Бог бере участь у формуванні дитини; вони вражені тим, що дізналися, і прийняли рішення ніколи не здійснювати вбивство ненародженої людини.

Мої авторитети

Усе почалося з відвідування педагогічного клубу «Християнська етика»...

Я відкрила для себе Біблію!

Виявляється, багато з тих людей, хто був для мене авторитетом, захоплювалися Біблією. Біблія навчає, виховує, організовує людину, наводить на роздуми і спонукає до мислення. За часів атеїзму стала заміна авторитетів, було принижено християнство в нашій державі, а Святе Письмо висміювали. Ми навіть і гадки не мали, що відомі нам видатні люди творили свої шедеври, черпаючи на тихнення з Книги книг.

О. Ольжич, 100-річчя з дня народження якого ми відзначили в цьому році, писав:

Бог ясний поміж людьми ходить, Бог навчає людей роботи: Розбудіте, полійте потом, І уродить земля, уродить! Бог рече: І буде громада, Мудрі старці, вроцісті свята, Смирні діти, тихі дівчата, Люби приятелі-роздра!

Шкода, що раніше не читали ми таких віршів і самого Ольжича не знали. Та слава Богові, що Т. Г. Шевченко був і є для багатьох українців і неукраїнців авторитетом. Твори його з дитинства читаю і перечитую. І цитати з його віршів пам'ятаю від батьків своїх:

Молітесь Богові одному, Молітесь правді на землі, А більше на землі ні кому Не поклонітесь.

Звісно, Бог – найвищий авторитет. На другому місці, як на мене, – Україна незалежна, про яку мріяли Тарас Шевченко, Олег Ольжич і триста юнаків, що загинули в бою під Крутами 29 січня 1918 року. На третьому місці недавно стала Біблія.

**Марія Ляховицька,
м. Харків.**

Наталія Чорнобай,
учитель основ здоров'я та християнської етики
Рівненської гуманітарної гімназії.

Народилася в м. Рівні.

Закінчила Рівненський педагогічний інститут, філологічний факультет, Національний університет «Острозька академія», факультет релігієзнавства, тренер програм «Рівний рівному» та «Школа проти СНІДу».

Заміжня, виховує сина.

Вплив матеріального та духовного началь на здоров'я людини

Варто інколи відволіктися від метушні буднів з їхніми дріб'язковими проблемами та турботами і замислитися над тим, хто така людина і чого вона насправді потребує.

Усе, що пов'язане з людиною, – складне. Адже сама людина – складна і багатогранна істота. Однак всі її нескінченні потреби можна звести до двох основних: цілеспрямоване життя і безпека. Складовою безпеки можна вважати турботу про власне здоров'я і здоров'я оточуючих.

Здоров'я, як атрибут людини, завжди привертало до себе увагу. Це поняття дуже давнє і присутнє в багатьох культурах.

З давніх часів люди намагалися виокремити певні загальні характеристики (параметри) здоров'я. Найчастіше першим із таких параметрів називають здорове, гармонійно розвинене тіло. Але людина – не лише тіло. Бог створив не тільки дивовижний організм людини, ввіткавши в Своє творіння багато доказів Своєї мудрості, а ще вдихнув у людину душу, розумну й безсмертну. Бог чудовим чином поєднав у людині матеріальне начало з духовним, зробивши її «живою душою».

Тому, погоджуючись з визначенням Всесвітньої організації охорони здоров'я, яка розглядає поняття здоров'я як стан повного фізичного, духовного

та соціального благополуччя, а не лише відсутність хвороб та фізичних вад, ми будемо говорити про здоров'я людини, не розриваючи її фізичного та духовного началь.

Адже не секрет, що наші настрої і поведінка прямо пов'язані з нашим станом здоров'я. Хто з нас не знає, наскільки різні почуття та емоції впливають на наше життя або успіх справи. Наприклад, людина запальна, гнівлива, яка всіх критикує, отрує життя собі та іншим. Навпаки, людина добра, яка вміє співчувати і прощати, – цілющий бальзам для всіх оточуючих людей і для неї самої.

Факт впливу людського тіла на душу і душі на тіло давно доведений. Ті чи інші душевні настрої людини можуть викликати в організмі радикальні зміни. Раптовий гнів, наприклад, призупиняє процес травлення. Злість, заздрість, непрошення – викликають головний біль та гіпертонію. Трагічна новина може викликати найглибші душевні потрясіння, аж до нервового розладу чи смерті. Наші очі, голос, поза, вираз обличчя змінюються, залежно від емоцій, в хороший або поганий бік. «І сказав Господь Каїнові: «Чого ти розгнівався, і чого похилилось обличчя твоє? Отож, коли ти добре робитимеш, то підіймеш обличчя своє...» (Бут. 4:6-7).

Душевні настрої можуть також відбиватися на нашему здоров'ї. Вони здатні не лише викликати серйозні захворювання, а й звільнити нас від деяких хвороб. Сказано в Святому Письмі: «Серце радісне добрі лікує, а пригнічений дух сушить кості» (Пр. 17:22).

Сучасні лікарі, які мають справу з людьми, що перебувають у постійній депресії або в пригніченному настрої, намагаються лікувати їх сміхом. Але внутрішня «веселість серця» і зовнішній штучний сміх – не одне й те ж. «Також іноді і від сміху болить серце, і закінчення радості – смуток» (Пр. 14:13).

Сучасний світ пропонує людям для лікування багато звабливих, але короткодіючих, або й просто марних проектів: страх і невпевненість побороти самонавіюванням; гнів чи образу «вилити» на якісь предмети або речі.

Що ж може стати противагою суспільнству, яке молиться на технології і пропонує суцільне споживання? Як вийти з глухого кута?

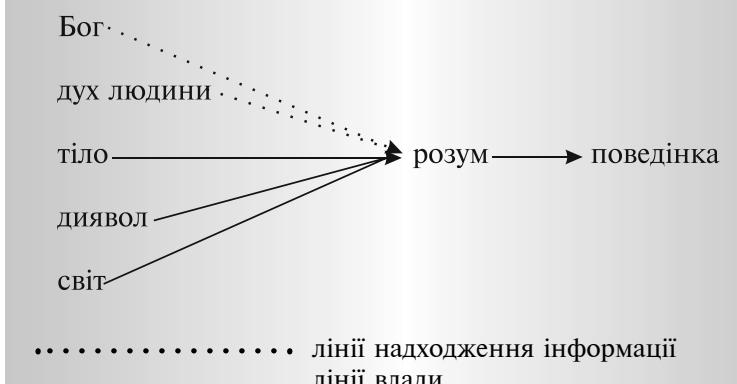
Звичайно, правоожної людини робити свій вибір самостійно. Та справа в тім, що те, який шлях ми обираємо, залежить від того, що в середині нас спонукає прийняти те чи інше рішення. Добре, якщо для нас, християн, дороговказом є Боже Слово – Біблія.

«Для моєї ноги Твоє слово – світильник, то світло для стежки моєї» (Пс. 118:105).

Розум людини

Людина – це істота, яка думає, відчуває, має певні бажання і здатна свідомо приймати рішення. Особистість, за біблійною термінологією «живу душу», визначають три складові: когнітивна (розум), емоційна (почуття), волонтативна (воля). Людина також має тіло, що пов'язує її з навколошнім світом, і в ней є дух, через який вона може спілкуватися з духовним світом і Богом.

Розум людини є стратегічним полем бою у Всесвіті. Боротьба за владу над розумом – це боротьба за владу над самою людиною. Тому людям потрібно знати, під впливом яких джерел інформації відбувається наша розумова діяльність.

Світ. Органами чуттів ми сприймаємо інформацію, яка приходить ззовні. Частково вона нейтральна: запах квітів, колір машини, температура повітря тощо. Але Біблія викримлює в понятті світ ще й наступне: «...весь світ лежить у злі» (1 Ів. 5:19), «...дух...антихристів, про якого ви чули, що йде, а тепер уже він у світі» (1 Ів. 4:3). З цього боку «світ» об'єднує усі людські справи, які є результатом бунту проти Бога.

Тіло. Разом із задоволенням основних фізичних потреб наше тіло вимагає виконання своїх нескінченних бажань і прагнень, спрямованих на самовдовolenня. Після гріхопадіння в тілі людини діє принцип гріха: «Тож знаходжу закон, коли хочу робити добро, – що зло лежить у мені. Бо маю задоволення в Законі Божому за внутрішнім чоловіком, та бачу інший закон у членах своїх, що воює проти закону моого розуму, і полонить мене законом гріховним, що знаходиться в членах моїх» (Рим. 7:21-23).

Диявол. Диявол має доступ до розуму людини. Він використовує це, аби спокусити її: «... як змій звів був Єву лукавством своїм, щоб так не попсувалися ваші думки...» (2 Кор. 11:3).

Дух людини. Людський дух впливає на розум через совість та інтуїцію: «...як свідчить їм сумління та їхні думки, що то осуджують, то виправдують одна одну» (Рим. 2:15), «Сам Цей Дух свідчить разом із духом нашим, що ми діти Божі» (Рим. 8:16).

Голос Божий. Людина, незважаючи на весь свій гріх і бунт, перебуває в зоні досяжності Бога, і в цьому для неї єдина надія на порятунок: «...Дух правди, що походить від Отця, Він свідчить про Мене» (Ів. 15:26), «І Мій голос почують вони...» (Ів. 10:16).

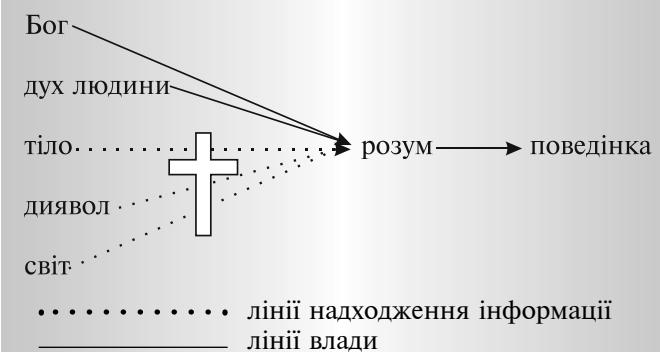
«Чи мі діючи я займаюся
вивченням природи, ти мі діючи
відчуваю діалектичний недів від
справ Північної»
(Луї Пастер, французький мікробіолог, хімік)

Завдання розуму полягає в прийнятті, сортуванні та передачі безкінечного потоку вражень, повідомлень і комунікативних одиниць. Проте кількість і різноманітність інформації не є проблемою. На справжню проблему вказує нам Біблія: «Хіба ви не знаєте, що кому віддаєте себе за рабів на послух, то ви й рabi того, кого слухаєтесь, – або гріха на смерть, або послуху на праведність?» (Рим. 6:16).

Послух обумовлений авторитетом, який ми визнаємо. Те, до чого ми прислухаємося, що вважаємо за істину, що готові виконувати, здобуває над нами владу.

Диявол використовує дану йому владу для того, щоб закрити розум людини для Бога. Засліплений розум не може прийняти істину: «...для невіруючих, яким бог цього віку засліпив розум, щоб для них не засяяло світло Євангелії...» (2 Кор. 4:4). Та слава Богові за те, що Святий Дух здатний проникнути в затямарений розум і спонукувати людину до каяття. До речі, перше значення грецького слова «метаноя», що означає покаяння, – це «зміна мислення». Коли людина розкається і свідомо присвячує себе Христу, вона переживає друге, духовне народження, або, як каже Слово Боже, народження згори силою Святого Духа. Її серце і розум освітлюється світлом Божої присутності. «Бо Бог, що звелів був світлу засяти з темряви, у серцях наших засяяв, щоб просвітити нам знання слави Божої – в Особі Христовій» (2 Кор. 4:6).

Це відбувається завдяки двом божественным актам: дії Духа Святого і Голгофському подвигу Ісуса Христа. «А ви не в тілі, але в дусі, бо Дух Божий живе в вас. А коли хто не має Христового Духа, той не Його» (Рим. 8:9).

Упродовж 33 років Свого життя на землі Син Божий проходив через ті спокуси, через які проходимо і ми, але в Ньому не знайшлося нічого, що дало б дияволу якесь право чи владу над Ним. Однак ця свобода і ця перемога були обмежені в одній особі Ісуса. Та коли Він зійшов на хрест, Його індивідуальна людськість стала спільною, вона об'єднала всіх, хто повірить в Нього. Хрест Христа позбавив сили і влади всіх тих, хто панував над нашим розумом.

За матеріалами: Маршал Т. Істинно свободни! – СПб., 1994. – С. 8-39.

Я живу за квартал від загальноосвітньої школи. Десять років тому навпроти нашого будинку стояв залишений трамвай, який викупив сусід, щоб зробити з нього дачний будиночок. Викупили викупив, а реалізувати задум не зміг. Та трамваю знайшли застосування школярі. Вони на перервах прибігали сюди покурити, щоб їх не «застукали» вчителі, а вечорами збираються у трамваї і влаштовують пиятики.

Наталія Дубовик народилася і живе в м. Харкові. Закінчила Київську богословську семінарію за спеціальністю викладач біблійних дисциплін. Координатор проекту «Впровадження християнської етики в навчальних закладах Харкова і Харківської обл.»

Учитель від Бога

Сьогодні немає трамвая та й потреби ховатися від когось уже нема. Діти спокійно курять біля школи, а вчителі якщо й ганяють їх, то хіба що за куріння у шкільніх туалетах.

Тривалий час у школах викладається предмет «Основи безпеки життєдіяльності». Учителі намагаються розповісти про шкідливість нікотину та алкоголю, про наслідки безладного статевого життя. Однак, знайомлячись із результатами соціологічних досліджень, розумію, що інформація, почута на уроках, нікак не впливає на поведінку підлітків. Як свідчить статистика, в Україні курить кожен другий восьмикласник. Перед закінченням школи курять уже 60 % учнів випускних класів. Понад 40 % російських та українських підлітків віком 13-15 років уже живуть статевим життям. Такі результати дослідження «Поведінка дітей шкільного віку щодо здоров'я», проведеного Всесвітньою організацією охорони здоров'я. Російські та українські підлітки впевнено лідирують серед ровесників із 35 країн Європи і Північної Америки. Наздогнали їх лише гренландці. Сумно, чи не так? Як же допомогти підростаючому поколінню? Як уберегти Його від згубних наслідків такої поведінки? Як зробити ефективнішим викладання життєво важливого предмета?

Можна спробувати удосконалити програму з ОБЖД, більше проводити якихось культурних заходів, акцій проти наркотиків, СНІДу тощо. Та чи принесе це бажані результати? Адже цей предмет викладається не один рік, і не один десяток людей працює над удосконаленням програми! Але виходить гірше, ніж у байці Крілова: там просто віз не рухався з місця, а в нашому випадку складається враження, що катиться з гори, з кожним роком набираючи обертів. Невже не можна якось зупинити масову деградацію суспільства, втрату моральних цінностей? Коли йду вулицями багатомільйонного міста Харкова, в якому понад 400 загальноосвітніх навчальних закладів, і дивлюсь на численні реклами спиртних напоїв, тютюнових виробів, мені здається, що у нас немає шансів: надто слабкими і примітивними є аргументи вчителів порівняно з яскравими лозунгами рекламних щитів.

Але не все так безнадійно. Хочу відступити від сучасних тенденцій винаходити щось нове, а повернутися у стародавні часи в пошуках виходу. Хтось же правильно сказав, що все нове – це добре забуте старе. Є один класичний приклад ефективного навчання. Тут Учитель досяг високого результату: з дванадцяти учнів однадцять стали успішними, всесвітньо відомими лідерами. Він навчав їх за прискореною програмою. В наш час навчання ж, навпаки, розтягають, тепер уже діти вчаться у школі 12 років, а ось Йому вистачило три роки, щоб навчити її завоювати їхні любов. Потім кожен із них все своє життя старався наслідувати свого Вчителя! Правда, вражаюче? Адже кожному викладачеві хочеться, щоб учні поважали й наслідували його.

Які ж методи застосовував цей Учитель? Хто Він? Його ім'я добре відоме кожному з нас – це Ісус Христос. Він, на відміну від нас, не одержував зарплати, навіть мінімальної! У Нього не було приміщення для проведення занять, Він не мав доступу до інтернету. Як бачимо, Він працював у значно гірших умовах, ніж будь-який сучасний учитель! До того ж суспільство, в якому Він жив, не було зразковим: «І коли Ісус сидів при столі в домі Його, то багато митників і грішників сиділо з Ісусом та з учнями Його, бо було їх багато, і вони ходили за Ним» (Мк. 2:15). Він не проводив акцій проти наркотиків та бесід на тему «Як не заразитися СНІДом». Але в Нього було те, чого нема у переважної більшості сучасних учителів – любов, безмежна любов до учнів! Це перше і головне, що може зробити ефективним викладання.

«Щоб бути хорошим викладачем, треба любити те, що викладаєш, і любити тих, кому викладаєш!» (Василь Ключевський). Не можна не погодитися з цим висловлюванням! Якщо ви не любите тих, кому викладаєте, ви не доведете їм, що бажаєте добра і здоров'я, успіхів і процвітання, що ви справді хочете застерегти їх від помилок, які можуть мати серйозні наслідки. Для дітей ви будете відсталим моралістом, людиною з категорії «предків». Діти швидко зрозуміють, люблять їх чи ні. Ім досить кількох уроків, щоб вас «розкусити». Найчастіше їх нікому любити, тому проявіть любов, і вони будуть жадібно вбирати в себе все, що ви ім говорите.

не до власних дітей (хтось сказав, що залишенні діти найчастіше живуть з батьками). Проявіть любов, вона творить чудеса!

Друге, що робило ефективним процес навчання учнів Ісусом – це Його особистий приклад. Він не розпорюшувався на слова, не читав нотацій, тому що Його повсякденне життя було прикладом у всьому. Його слово ніколи не розходилося з ділом. «Дітям потрібне не навчання, а приклади» (Жозеф Жубер). Не так давно на педагогічній конференції в Харкові під час доповіді «Роль школи у формуванні навичок здорового способу життя» доповідач зупинився і попросив: «Колеги, підніміть руки, хто не п'є і не курить». У залі, де було 150 присутніх, піднялось лише чотири руки. Які навички здорового способу життя можуть прищепити ці педагоги дітям (маю на увазі, звісно, 146)? «Не показуй пальцем – покажи собою» (Станіслав Єжи Лец).

Третє. Ісус знат, з чого потрібно починати навчання. Він знат, що корінь всіх проблем у серці. Неможливо навчити моралі, здорового способу життя, залишаючи поза увагою законодавця цих правил – Бога. Це все одно, що розповідати правила поведінки на воді тому, хто тоне. В цей момент Йому потрібний рятівний круг, а не правила. Сьогодні Бог є тим рятівним кругом для покоління, що гине. Тільки усвідомлення цієї істини може зробити ваше викладання найбільш ефективним, і вам не страшно буде випускати своїх учнів туди, де ніхто не дбає про безпечний спосіб життя. Адже Ісус не боявся за Своїх учнів, коли вони опинялися в товаристві грішників – п'яниць, блудників, бо знат: внутрішній стандарт, закладений Богом, не дозволить їм стати такими, як ці люди.

Сьогодні поклали Біблію на полиці, а Бога поселили у храм. А мені б дуже хотілося, аби наша країна зробила правильні висновки щодо наслідків такого відмежування людей від Бога. Щоб дістали з запилених поліць Біблію і відчинили Богові храми сердець! Думаю, в такому випадку з програми ОБЖД можна буде вилучити уроки про шкідливість куріння, руйнівний вплив алкоголю на організм людини та подібні теми.

Перешкоди,

які руйнують шлюб

Хиття часто схоже на марафон, і добре, коли сім'я здатна долати його спільними зусиллями. Але далеко не в усіх є взаєморозуміння, повага, терпіння, вміння підлаштовуватися одне під одного і прощати...

Нам потрібно визнати, що всі ми є продуктом суспільної культури. Атмосфера, в якій ми живемо, формує наші погляди на різні речі і, в першу чергу, на шлюб. На жаль, сучасне суспільство сприймає шлюб як тягар, рабство. І ми часто не спроможні протистати цьому натиску.

Давайте подивимося на рекламу, яка оточує нас: «Світ належить першим!», «Ви варти крашного!»; фільми про супергероїв; серіали за участю «довершених» красунь. Коли ж ми зустрічаємося зі своїми половинками, все має набагато сумніший вигляд. Наші «супергерої» не мають таких м'язів, як на екранах; вони часто втомлені й у них не вистачає сил, щоб навіть поговорити. Наші красуні, одягнені по-домашньому, обвішані дітьми, змучені хатніми клопотами, стравожені проблемами на роботі, зовсім не такі,

Інна Дубовик народилася в Рівному.

Закінчила Рівненський державний педагогічний інститут, факультет української філології.

Як лектор бере участь у проекті «Незабутній час удвох» (для сімейних пар).

Дружина, мама трьох дітей.

яких нам пропагує телебачення. І ми намагаємося втиснути одне одного у ті рамки, які пропонує нам суспільство. Якщо ми хочемо зберегти свої стосунки, нам потрібно ретельно фільтрувати те, що ми бачимо, чуємо, читаємо, і спробувати зрозуміти свою половинку.

У свої новостворені сім'ї ми приходимо з різним баченням, очікуваннями, традиціями. В одних прийнято все тримати в педантичному порядку, в інших – у творчому хаосі. На початку такі речі непомітні, але проходить рік, два... І такі, здавалося б, дрібниці стають причинами розлучень.

Наши очікування, що не я маю пристосуватися до свого чоловіка чи своєї дружини, а він або вона, якщо хоче бути зі мною, нехай підлаштовується під мене, руйнують шлюб, коли він знаходить лише на стадії формування. Якщо ми й не розлучаємося, то просто співіснуємо і навряд чи зможемо назвати себе

справжньою сім'єю. Можливо, варто задуматися, що мотивувало мене одружитися саме з цією людиною, що можу зробити я, аби менш болісно відшліфувати наші нерівності. Коли ми згадаємо, що хотіли зробити свою половинку щасливою, тоді ми не захочемо ранити її, а, навпаки, зробимо все можливе, щоб наше пристосування одне до одного пройшло більш м'яко.

Шлюб – це довге плавання у тісній каюті (Айріс Мердок).

Більшість сучасних пар, щоб полегшити своє спільне існування, намагається жити за принципом 50/50: «Ти виконуй свої п'ятдесят відсотків, а я виконуватиму свої п'ятдесят відсотків!»

Звичайно, з таким підходом можна прожити все життя. Але чи зможемо ми чесно зінатися, що насправді прожили щасливе жит-

тя, і зможемо сміливо сказати молодим: «Живіть, як ми!»

У стосунках, котрі побудовані за принципом 50/50, важко зrozуміти, де закінчується та грань, яка розподіляє наші обов'язки, і ми завжди оцінюємо та критикуємо нашого партнера, свідомо

суспільство спонукає нас вимагати собі кращого: «Бо ми цього варти!»

За задумом Бога, шлюб повинен мати такі стосунки, коли кожен в першу чергу думає про іншого, а потім про себе. Скажете, неможливо! Можливо, бо таким шлюбом задумав Бог: «Нічого не

оцінити своє життя, ставлення до оточуючих, мотиви, з якими я живу, визначити мету. Вони загартовують нас, перевіряють нашу любов на стійкість, вірність. Присутність проблем зовсім не означає, що наш шлюб невдалий. Але наша реакція на труднощі може

або об'єднати нас, або віддалити одне від одного.

Нашу єдність неодмінно зруйнують позашлюбні стосунки – це будь-які стосунки з кимось або чимось, що займають час, увагу, енергію, які потрібно було б віддати чоловікові або дружині, своїй сім'ї.

Якщо для нас робота, друзі, футбол, телесеріали дорожчі за наших половинок, це подружня зрада. Якщо ми вважаємо, що своїми мріями, сподіваннями, переживаннями можемо ділитися з ким завгодно, лише не зі своїми чоловіками або дружинами, це також подружня зрада. Якщо наші діти стали центром і змістом життя, це подружня зрада, адже діти, як подарунок від Бога, приходять у нашу сім'ю і йдуть, щоб створити власну. А чоловік і дружина залишаються після цього або близькими, або далекими одне одному людьми. Якщо наші почуття тривожаться споглядаючи на чужих чоловіків і жінок, це подружня зрада. Якщо ми маємо фізичний контакт з кимось, тішачи себе тим, що в цей момент думаємо про свого чоловіка або дружину і, не зважаючи ні на що, не перестаємо їх любити, це подружня зрада. Не варто думати, що наш подружній партнер – це тарілка з борщем, який кожного дня стає все кислішим і кислішим. Їх, швидше, можна порівняти з розкішним будинком, в якому ми дослідили лише декілька кімнат, і в нас ще все попереду.

Не можна знайти щастя у шлюбі, якщо ви не принесете його із собою (Автор невідомий).

Ще одна перешкода, яка руйнує наш шлюб, – це неадекватне сприйняття труднощів. Їх ми зустрічаємо доволі часто. Неможливо передбачити, коли настануть важкі часи, коли спіткають проблеми. Та все ж Бог дозволяє труднощам час від часу відвідувати нас. Вони допомагають пере-

Усі ці перешкоди існують у нашому житті, вони руйнують наш шлюб із середини. Але завжди є вихід. Він полягає у тому, щоб шукати поради в Того, Хто задумав і створив шлюб.

«Не журіться про своє життя, що будете їсти або що будете пити, ні про своє тіло, в що зодягнетесь. Хіба душа не більша від іжі, а тіло – від одягу? Погляньте на птахів небесних, що не сіють, не жнуть, не збирають у клуні, а ваш Небесний Отець годує їх; хіба ви

не цінніші від них? Хто ж із вас, турбуєчись, може додати до своєго росту хоч один лікоть? І чого про одяг клопочеться? Погляньте на польові лілії, як вони ростуть: не працюють і не приядуть; та кажу вам, що й Соломон у всій своїй славі не зодягався так, як одна із них. Якщо ж польову траву, яка сьогодні є, а завтра буде вкинута в піч, Бог так зодягає, то чи не краще зодягне вас, маловіри? Тож не журіться і не говоріть: «Що будемо їсти?» Або: «Що будемо

пити?» Чи: «В що зодягнемося?» Бо цього всього шукають язичники. Знає-бо ваш Отець Небесний, що всього цього потребуєте. Шукайте перш за все Царства Божого і Його праведності, а все це вам додасться» (Мт. 6:25-33).

Щасливий шлюб – це довга розмова, яка завжди здається дуже короткою (Андре Моруа).

Чарльз і Сцилла Стадд

– У такому вигляді мене не впізнала б навіть моя мати! – сказав високий, спортивної статури молодий чоловік, який уперше в своєму житті одягнув китайський одяг. Це був початок квітня 1885 року. Зовсім недавно він і шестеро його друзів після закінчення Кембриджського університету, відмовивши від кар’єри і маетків, прибули в Китай, щоб виконати Божий заклик: нести благу звістку китайцям. Вони мали направитися туди, де ще не ступала нога білої людини.

Друзі вирішили, що вони повинні бути такими, як китайці: носити китайський одяг, їсти їхню їжу і жити та говорити так, як ті люди, що їх оточували. Чарльз по сім годин на день вивчав китайську мову.

Менше всіх відчував себе китайцем Ч. Стадд. Він був дуже високого зросту, й у нього був дуже великий розмір ноги, а, як відомо, маленька нога – це гордість китайців. Та Чарльз був переконаний, що Бог попіклується про нього у будь-яких складних ситуаціях. Він став шукати майстра, який би зміг пошити йому китайське взуття, але його ноги лише відлякували чоботарів. Ті вважали, що ними заволодіють злі духи, якщо вони візьмуться за таку роботу. Нарешті, йому вдалося вмовити одного не дуже хорошого майстра, і той пошив йому «горе-чоботи».

Стадд із двома друзями пройшли 1880 миль до Ханхуна. Ця подорож зайняла у них три місяці. Під час мандрівки йому доводилося спати в брудних готелях, пробиратися по коліна в болоті, дертися по кам’яністій і гористій місцевостях. Але найбільше його хвилювали поранені ноги. Настав день, коли він вирішив зняти своє тверде взуття і взути сандалі, сплетені з соломи та мотузок. Вони врізалися в шкіру, і ті тридцять миль, які вони пройшли того дня, стали справжніми тортурами. Наступного дня він пішов босоніж. Дуже важко було пройти тридцять вісім миль: ноги напухли, рани кровили, кожен крок був, як полезу ножа. Чарльз звернувся до одного з торговців з проханням помазати його ноги елеем, як про це сказано в Посланні Якова, 5 главі, 14-15 віршах. Той був

дуже здивований, але погодився зробити так, як просив Стадд.

«Я вірив, що коли так зробити, Господь вилікує мої ноги, – писав пізніше Чарльз Стадд. – І, справді, після намашення рані стали швидко заживати». Це було дійсно дивом і доказом того, як, віруючи в Слово Бога, можна вилікуватися.

Чарльз дуже любив розмови про свого єдиного вічного Героя Ісуса Христа, чиє вчення він намагався проголошувати на кожному кроці! Він радів, що міг говорити місцевою китайською мовою.

* * *

– Я не підпишу цього! – сказав британський консул в розмові з Ч. Т. Стаддом. Його слова звучали як категорична відмова.

Уже не вперше звертався Стадд до консула підписати папери, які наділяли його повноваженнями розпоряджатися спадщиною, яка належала йому після смерті батька. Він отримав понад 25 000 фунтів стерлінгів, більшу частину яких він хотів віддати Богові. До такого рішення його підштовхнули слова Ісуса, Який сказав багатому юнакові: «... Усе, що маєш, продай і роздай бідним, і будеш мати скарб на небі» (Мр. 10:21).

Коли він ішов до консула, то вже напевно знат, як розпорядитися грошима. Консул, вважаючи, що повинен захистити молодого недосвідченого чоловіка, не погоджувався на його умовляння. Але Чарльзові вдалося втілити свою мрію. Він подарував 25 000 доларів Дуайтові Л. Муді, який використав гроши, щоб заснувати у Чикаго Біблійний інститут Муді – заклад, який існує досі. Приблизно стільки ж він подарував Джорджеві Мюллеру для сирітських притулків і, нарешті, велика сума грошей пішла Армії Спасіння для підтримки її роботи в Індії. Чотири чеки по 5 000 доларів були направлені іншим працівникам Божим. Решту він залишив своїй майбутній нареченні.

* * *

Сцилла Стюарт була родом з Лісбурна. У неї були блакитні очі і золотаве волосся. Вона була відважною і самовідданою дівчиною.

Сцилла приїхала у Китай для місіонерської діяльності. Вона погано переносила місцевий клімат та все ж активно працювала в санаторії для військовослужбовців, який був розташований у Шанхай. У цей час у Шанхай із північних провінцій повернувся Чарльз Стадд. Тут вони й познайомилися.

Сцилла переїхала до Та-Ку-Танга, а Чарльз повернувся у Таєн-Фу. Молоді люди стали листуватися. Деякі листи Чарльза були на сімдесят сторінок. В одному з таких листів хлопець запропонував вийти за нього заміж. Коли Сцилла відмовила, Стадд заявив з притаманною йому прямотою:

– Я збираюсь із вами одружитися, хочете ви цього чи ні, тому вам краще прийняти мое рішення і визнати його за факт.

Так вона і вчинила.

Ч. Стадд запропонував гроши, які у нього залишилися зі спадщини, Сциллі.

– Чарлі, – запитала вона, – що сказав Господь багатому юнакові?

– Продати все, що він має, – прозвучала відповідь.

– Ну, от і ми розпочнемо з нуля, і Господь буде на нашому весіллі, – запропонувала Сцилла, і ці гроши вони відправили Армії Спасіння.

Коли після весілля вони покинули Тиентзин, при собі мали лише п’ять доларів і постільну білизну. Вони вирушили у Лунганг-Фу, щоб продовжити свою місіонерську діяльність. Подорож була дуже важкою. Місцеві жителі вважали їх «чужоземними дияволами» і в усіх нещастях, а також тривалій посусі, звинувачували саме їх.

У Лунганг-Фу вони прожили сім років і постійно чули лише прокляття на свою адресу. Один старий китаєць, як писала Сцилла, здав їм свій будинок лише тому, що його наче б то населяли привиди і жоден китаєць не хотів там жити. У центрі будинку було місце для вогню, підлога була викладена цеглою, а матрацом слугувала вовняна ковдра. Такою була постіль Стаддів упродовж трьох років.

Відкривши кожен куточек свого дому так, щоб його було видно з вулиці, і задоволивши допитливу натуру китайців, місіонерам вдалося налагодити хороши стосунки з частиною жителів. Поступово, під їхнім впливом люди перестали поклонятися ідолам та повірили в Ісуса Христа.

Луганг-Фу знаходився далеко від кваліфікованої медичної допомоги. Сциллі було дуже погано, коли надійшов час народити першу дитину.

– Не знаю, що нам робити, – сказав Чарльз, – але чому б нам не покластися повністю на нашого Лікаря Ісуса? Переконаний, що немає необхідності переконувати тебе, люба, що Він справиться з цим блискуче!

Сциллу було помазано елеем так, як колись були помазані ноги Чарльза, і їхня дочка Грійс без перешкод з’явилася на світ. Потім народилися ще три дочки: Дороті, Едіт, Паулін. П’ята дочка прожила лише один день.

На той час Стадди жили лише своєю вірою. У них була невелика фінансова підтримка від їхньої організа-

ції.Хоча вони доволі просто одягалися і харчувалися, все ж доводилося залишатися без копійки грошей і, навіть, голодувати. Але вони не раз переконувалися, що Бог може не лише зцілювати, але й давати їжі на кожен день. Якось, після появи поштаря, який привозив пошту раз на два тижні, вони не отримали жодного листа з фінансовою підтримкою, Чарльз сказав:

– Потрібно бути реалістами, Сцилло. Якщо через два тижні нам не прийде матеріальна допомога, буде дуже важко. Давай розкажемо Богові про це, хоча Він і Сам усе чудово знає.

Вони стали на коліна і молилися, а коли піднялися, то по-новому відчули Божу присутність і силу.

Через два тижні поштар, як зазвичай, приніс пошту. На одному листі був незнайомий почерк. Чарльз розірвав конверт, і звідти випав аркуш паперу. Ще не піднявши його, Стадд прочитав: «Не знаю чому, але я отримав від Бога наказ відправити вам 100 фунтів. Я ніколи з вами не зустрічався, лише чув про вас. Чому Бог так звелів, я не знаю. Вам це відомо краще. Я думаю, що ці гроши вам знадобляться, хоча справа, яку ви робите, коштує набагато більше!»

У Сцилли запаморочилося в голові, коли вона нахилилася, щоб підняти диво-аркуш.

– Який Бог чудовий! – вигукнула вона. – Це дійсно нам знадобиться. О, дякуємо Тобі, Боже!

Чарльз Стадд важко переносив клімат Китаю. У нього розвивалася астма, тому вони із Сциллою були змушені повернутися в Англію. Стадди поїхали на батьківщину у 1894 році, коли війна між Японією і Китаем була у самому розпалі. Місцеве населення проводжало їх дуже тепло у важку подорож.

* * *

Через шість років вони знову відправилися на місіонерське поле, але цього разу у південну Індію, де клімат був кращим.

Стадди прибули до Індії в кінці 19-го століття для того, щоб працювати в районі Тирхута – місці, де батько Чарльза заробив великі гроши на чайних плантаціях. Ч. Стадд пропрацював в Оотакамунді три роки, які були дуже насиченими. Та його продовжувала мути астма, тому спати він міг лише дві години на добу – з другої до четвертої ранку.

«Чарлі дуже хворий, – писала Сцилла додому, – найменший рух викликає у нього напад астми».

Але Стадди витримали все до кінця.

Чарльз любив, коли його діти, яких він називав «сімейним кланом», були поруч із ним. Він навчав своїх чотирьох дочек бути мужніми, віріти в свої сили і, в першу чергу, розуміти, поки вони молоді, що єдине правильне і змістовне життя – це життя, віддане Богові, яким Він міг би розпоряджатися так, як вважає за потрібне.

І не дивно, що всі вони вирішили присвятити своє життя Христові. Коли батько був пастором в Оотакамунді, дівчата прийняли водне хрещення.

Сім’я Стаддів повернулася в Англію у 1906 році. Чарльза запрошували на різноманітні зустрічі, щоб він міг розповідати про свою діяльність.

«Колись у мене була інша релігія – м’яка, що ледве дихає, з пошуками в Біблії прихованіх істин; але в ній не було ні покори, ні жертви. Потім настала переміна. М’яка мова перетворилася у необрбанену сіль,

слова — у вчинки. Заповіді Христа перестали бути для мене недільними деклараціями, а перетворилися у бойові заклики, яким потрібно коритися, щоб не втратити самоповаги і мужності. Я почав ставитися до Бога, як до свого справжнього Батька і так само довіряти Йому. Я говорив про Бога й Ісуса Христа, як про своїх реальних і живих друзів та родичів. Я відмовився від лицемірства й церемоній і став справжнім християнином», — говорив Ч. Стадд на таких виступах.

Цей період у житті Стадда продовжувався до 1908 року, коли він, приїхавши до Ліверпуля, на одному з приміщень побачив напис: «Канібалам потрібні християни!»

— Цікаво, що ж такого смачного в християнах, щоб їх використовувати в їжу? — розсміявся Стадд і зайшов у приміщення, щоб поцікавитися, хто ж написав таке оголошення.

Як він і передбачав, це був іноземець, який схвилювано став розповідати про труднощі і боротьбу не на життя, а на смерть, які йому довелося пережити, перебуваючи в самому серці Африки:

— Там бувають різні дослідники, мисливці, торговці, але ніхто не подумав розповісти туземцям про Сина Божого, Який є і буде таким самим Спасителем для них, як і для нас!

Чарльзові Стадду здалося, що цей чоловік звернувся саме до нього. Те, що говорив доктор Камм, постійно звучало в його голові.

Стадд вирішив познайомитися з доктором Каммом, розповісти, що йому вже п'ятдесят, і з них він п'ятнадцять років хворіє, але у нього є тверде рішення їхати в Африку.

Медична комісія категорично заборонила місіонерові від'їджати з Англії. Комітет бізнесменів вимагав обіцянку, що він не поїде південніше Хартума, але Стадд не погодився давати таку обіцянку, і йому відмовили у фінансуванні.

«Я прокладу дорогу, — писав він членам комітету, — і це допоможе тим, хто піде вслід за мною».

Дивним чином до нього стали стікатися необхідні фінанси для поїздки в Африку. Його віра отримала належну нагороду.

15 грудня 1910 року Чарльз Стадд сів на пароплав, щоб дістатися берегів чорного континенту.

* * *

Організація «Христові слуги» — це місія, яка працювала у самому серці Африки. Перші екземпляри журналу цієї місії були відредаговані Сциллою Стадд і відруковані в формі серця. Вона також стала керівником штаб-квартири місії. Незважаючи на те, що у Сцилли було слабке здоров'я, вона не тільки керувала організацією, а ще й багато подорожувала, популяризуючи роботу місії, і закликала багатьох чоловіків і жінок послужити Господові у тих місцях, де про Нього нічого не знали.

Чарльз Стадд сподівався, що Господь хоче, щоб його дружина працювала поряд із ним, але був змушений визнати, що у Бога був інший план і завдання для Сцилли: вона мала працювати в Англії.

Робота, яку виконував місіонер, потребувала багато зусиль. Окрім того, Стадд хотів перекласти якомога

більше з Нового Завіту мовою кінгвама (мова провінції, в якій він перебував). Чарльз працював по 18 годин на добу, починав о другій ночі і робив чотиригодинну перерву. Він переклав Новий Завіт, книгу Псалмів, уривки з Приповісток, написав біля ста пісень місцевою мовою. Внаслідок такої напруженої роботи у нього почалися серцеві напади.

Великою радістю був для нього неочікуваний приїзд дружини. Зустрічати Сциллу зібралося дві тисячі чоловік. Туземці полюбили Маму Бвану (так вони її назвали); вони багато разів слухали її розповіді про те, як вона шукає місіонерів для того, щоб ті приїхали в Африку і розповіли про Ісуса. Туземці говорили між собою, як, напевне, важко Бвані (Чарльзові) жити так довго і далеко без такої чудової дружини.

Здавалося, сили покинули Сциллу, коли настав час від'їзу. Вона пішла до автомобіля із затуманеними від сліз очима. Із закам'янілим обличчям вона сіла в машину і поїхала, не озирнувшись.

Так востаннє подружжя Стаддів зустрілося на цій землі.

Через рік померла Сцилла, через два — Чарльз. Вони все життя були вірні одне одному і Своєму Богові. Вони пліч-о-пліч пройшли важкий, але благословенний шлях, знаючи, що у них попереду вся вічність.

Джон Буньян сказав: «Тону я, чи пливу, підіймаюся в небо, чи опускаюся в пекло, — Господи Ісусе, я ризикую своїм життям заради Тебе». Це більшу частину свого життя робили Стадди. Життя Ч. Стадда можна описати рядками, які він любив повторювати: «Деякі люди хочуть жити біля церков, слухаючи звучання дзвонів. А я хочу жити біля пекла, рятуючи тих, які заблудилися!»

Використана література:

1. Джонсон Р. Агенты Божии. — Bielefeld: Christliche Literatur-verbreitung, 1994. — С. 96-101.
2. Ерскин Д. Миллионер для Господа. — Одеса: Християнское просвещение, 1997. — 103 с.

АНЖЕЛА ЧУДОВЕЦЬ

«СВІТ ЛОВИВ, ТА НЕ СПІЙМАВ»

Жив колись в Україні мандрівний філософ Григорій Сковорода. Від хати й до хати ходив він з торбою за плечима і навчав людей як треба жити. І став він відомим не тільки в своєму краї, а й по всій землі, відомим не вченістю своєю, а мудростю, бо вчених людей багато, а мудрість від Бога дается.

Якось запросив Сковороду до себе в гості король великої і могутньої держави. На честь мудрого філософа влаштував король пишний банкет, проте Сковорода попросив для себе лише хліба окраєць і води кварту, промовивши: «Без пишних страв я досі жив, дасть Бог, і далі проживу. А хліб і вода — щоденна їжа моя».

Наприкінці банкету звернувся король до Сковороди з такими словами: «Віддам тобі в дарунок золотий плащ, оздоблений дорогоцінним камінням, аби ти тільки тут лишився жити і моїх людей мудрості навчати», на що філософ відповів: «Соловей у золотій клітці не співає, а мудрість не купується і не продається».

Та й повернувся Сковорода знову в Україну, роздаючи задарма людям те, що й сам в дарунок від Бога отримав.

БОЖА ПТАШКА

Давно це було — ще на початку створення світу. Якось звернувся Бог до всього птаства земного: «Хто з вас складе для Мене найкращу хвалу, той і назв'ється Божою пташкою».

Першим заспівав соловей. Він славив Творця за чудові гаї і луки, наповнені паощами квітів і трав, за красу сповитих туманами рік та озер, за свіжість і прохолоду літніх ночей, скупаних у місячному сяйві. Пісню солов'я підхопив жайвір, славлячи Бога за неозорі степи і поля, золотий передзвін стиглого колосся і ніжну голубінь очей волошок. За якусь мить до цього голосу приєдналися голosi всіх птахів, зливаючись в один величний гімн слави і хвали Творцеві.

Такого співу ще ніхто ніколи не чув. Завмерла зачарована земля, зупинилося сонце, затамував свій подих вітер і жодна крапля роси не впала на землю. А спів усе линув і линув до небес, і скільки це тривало, ніхто не зінав, бо навіть час зупинився.

Коли ж прозвучали останні ноти, Бог здивовано запитав: «Чому з-поміж усіх голосів Я не почув голосу голуба?» Тієї ж міті на Господню долоню опустився білий голуб. Він стомленим голосом покірно відповів: «Я знаю, моєму мовчанню немає віправдання. Ти справді гідний найвищих почестей і похвали. Коли ж усі співали

вітер затамував свій подих і жодна крапля роси не впала на землю. Квіти у райськім саду зів'яли і схилилися до землі, потерпаючи від спеки та спраги. Увесь цей час я носив для

них воду у дзьобі. І хоч голос мій мовчав, та серце мое раділо і співало, коли я бачив, як створена Тобою краса знову повертається до життя».

Почувши такі слова, Бог підняв голуба високо-високо в небо, щоб бачили всі: «Оце і є Божа пташка, бо спів її люблячого і милосердного серця миліший Мені за будь-які інші голоси».

ЛЮДМИЛА ГАНЖЕЛЮК

ЖИТТЕДАЙНА СИЛА З НЕБЕС

*«Хто живе під покровом Всевишнього, хто в тіні Всемогутнього мешкає, той скаже до Господа: «Охорона моя та твердине моя, Боже мій», — я надіюсь на Нього!»
Книга Псалмів 90:1-2*

Усе життя у сім'ї Онопрійчуків ділилося навпіл – до аварії і після. У пресі було повідомлення, що двадцять п'ятого серпня на околиці міста сталася автокатастрофа. Голова сім'ї, Микола Купріянович загинув, його двоє неповнолітніх дітей отримали тяжкі пошкодження. Оце і все. Потім були похорони Миколи Купріяновича, директора фірми, а згодом всі забули і про цю трагедію, і про дітей.

За тиждень страждань і мук у Олени Василівні були різні думки. Чому це сталося у її сім'ї? Адже жінка мала все: достаток, турботливого чоловіка, веселих, непосидючих дітей – і за декілька секунд втратила все: спокій, забезпеченість, злагодженість. Де відшукати сили? Як змиритися з тим, що Миколу не повернути? За що лікувати дітей?

Її кровинки лежали в різних відділеннях лікарні. П'ятирічна Олечка – в травматології, а семирічний Богдан – у неврології. Лікарі дивувалися, як мужньо трималася Оля. Шість переломів спричиняли нестерпний біль, проте дівчинка не плакала, а лише тихенько стогнала, щоб нікому в палаті не заважати. І тільки коли приходила мама і ніжно гладила свою донечку по голівці, Оля зітхала і питала: «Чому тато не приходить? Я так хочу його побачити. Будь ласка, скажи, що я його чекаю...»

Олена Василівна розуміла: недобре обманювати дочку кожного разу, кажучи, що тато ще у відрядженні і швидко повернеться.

А Богданчик нічого не питав. Чотиринаціть днів жив завдяки найновішій апаратурі. Медичні консиліуми збирались постійно. Лікарі намагались вивести хворого з коми, але, на жаль, все було дарма.

Олена Василівна вагалась і не знала, як жити далі. Як допомогти найріднішим? Вона сиділа в коридорі відділення безмовна і скована відчаем.

Молодий хлопець підійшов до сумної жінки і стурбованим голосом запитав: «У вас нещасть? Я можу чимось допомогти?» Юнак вийняв з кишені маленьку Біблію і прочитав: «Невже тільки добре ми будемо приймати від Бога, а злого не будемо приймати?» Хлопець пояснив, хто сказав ці слова терпіння і витримки. Для кожної людини вони є втіхою. Йов пережив свої страждання і вірив, що Господь зцілить хворе тіло. «Довірте своїх дітей у Божі руки, і їм стане краще, – додав незнайомець, – тільки тоді ви зможете отримати життєдайну силу з небес», – сказав і сховався за дверима аптечного кіоску.

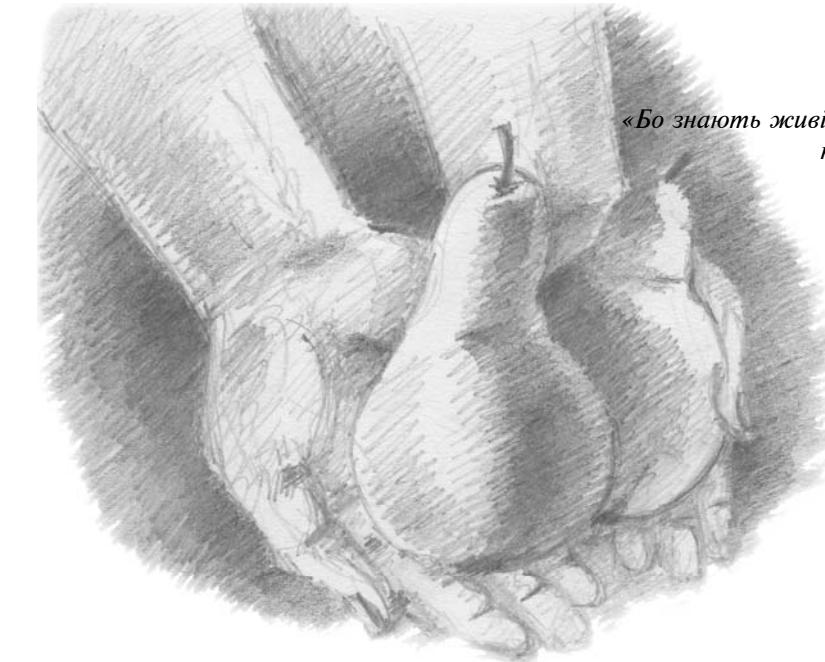
Олена Василівна розкрила залишенну для неї Біблію і прочитала: «Милість Твоя, Господи, підтримувала мене при великих скорботах моїх у серці моєму, потіщення Твої усолоджували душу мою...», «У Бозі спасіння мое... скеля сили моєї...», – це були ті слова, які допомогли повірити в диво і всесильну любов Бога до страждаючих.

Олена Василівна складала молитви, як уміла, зверталась до Спасителя, просячи милості, і вона не забарилася.

Богданчик вчився ходити, говорити, жити по-новому. У Олі зрослися численні переломи.

І до сьогодні в сім'ї Онопрійчуків пам'ятають юнака, який колись разом з надією подарував їм Біблію. І коли трапляються невдачі, навіть Оля знає, де шукати порятунок. Вона відкриває Книгу Псалмів і починає читати: «Свого тягаря поклади ти на Господа і тебе Він підтримає...»

Зернятко на пам'ять:
Милість Божа тебе стереже, а в часі недолі – допоможе.

*«Бо знають живі, що помруть, а померлі нічого не знають і заплати немає вже їм, – бо забута і пам'ять про них».
Книга Еклезіаста 9:5*

ГРУШІ БАБИ КИЛИНИ

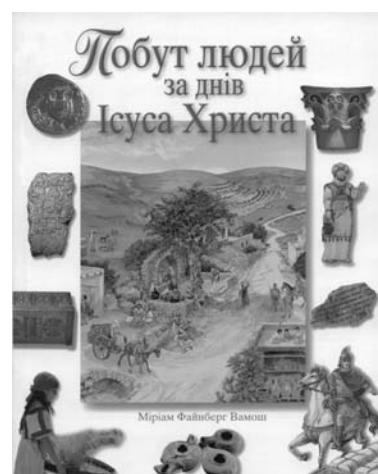
– Баба Килина померла, бо була дуже старенька, – розповідав Тарасик Іванкові. Іванко примружився і таємниче повідомив:
– Хлопці на вулиці казали, що як помре баба Килина, то потім прийде бити палкою тих, хто в ній крав соковиті груші, ті, що біля колодязя ростуть.

Тарасик поцікавився:

- I хто це таке вигадав? Напевно Петро.
- Ти можеш не вірити, але цієї ночі чекай: баба і до тебе прийде, бо ти завжди перший сидів на груші.
- Тарасик зайшов у свою кімнату і прислухався. Дош стукотів, годинник вибивав свою мелодію. Тихо. Та-расик загорнувся у пухеньку ковдру і вже засинав. Аж тут з вулиці почувся стук. Один раз, другий, згодом третій. Хлопчик накрився з головою і просив:
- Бабо Килино, я не буду більше красти груші. Не бийте мене.
- Стукіт втих. Тарасик заспокоївся. Аж ось повільно зі скрипом відчинилися двері. Хлопчик закричав:
- Рятуйте! Заберіть її звідси!
- До кімнати поспіхом зайшов дідусь:
- Чи, бува, сон поганий приснився, Тарасику?
- Ні, не сон, а правда. Баба Килина прийшла мене бити.
- Це що, покійниця? – перепитав дід Максим.
- Ага, – ледь вимовив онук. – Стукала по покрівлі, дверима скрипіла, йшла до мене.
- От тобі й маєш. Вітер на вулиці, яблука зриваються і падають на покрівлю, а двері скрипіли, – то кіт Васько до тебе добирається. Мертві не ходять, вони сплять у могилі. Не бійся. Баба Килина прокинеться, але тоді, коли її розбудить Ісус. В Євангелії від Івана сказано: «Наступає година, коли голос Божого Сина почують померлі, а ті, що почують, оживуть».

Тарасик повернувся на інший бік і заснув. І приснилась йому баба Килина у білій сорочці. Протягувала руки і пригощала грушами.

Зернятко на пам'ять:
Не вір тому, що кажуть, а вір Слову Божому.

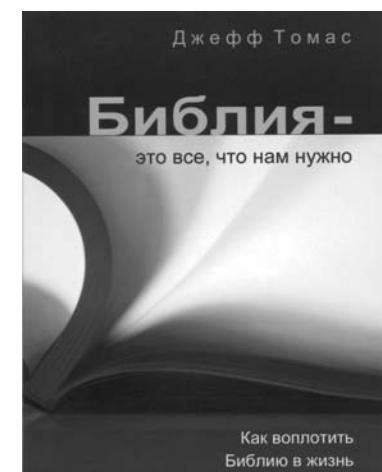
ПОБУТ ЛЮДЕЙ ЗА ДНІВ ІСУСА ХРИСТА

Міріам Файнберг Вамош

Щоб по-справжньому збагнути Євангельську звістку, проголошену Ісусом Христом, ми повинні зрозуміти культурне середовище, в якому вона формувалася. Саме в цьому нам стане у пригоді ця книга. Її мета – прокласти міст над багатовіковою прірвою часу, що відділяє нас від культури народів, що жили за часів Ісуса Христа, і зробити цю культуру доступною для всіх.

Книга містить живі, оригінальні ілюстрації з життя людей новозавітних часів, карти, фотографії Святої Землі та найважливіших археологічних знахідок останнього півстоліття. Кожну ілюстрацію супроводжують стислі пояснення. Усе це по-новому й захоплююче оживляє період перебування Ісуса Христа на землі. Книга розрахована на людей різних вікових категорій.

Вамош Файнберг М. Побут людей за днів Ісуса Христа. – К.: УБТ, 2004. – 104 с.
ISBN 966-7136-53-1

БІБЛІЯ – ЦЕ ВСЕ, ЧТО НАМ НУЖНО

Джефф Томас

У цій невеликій за обсягом книжечці ви знайдете відповіді на багато запитань, що стосуються практичного застосування Біблії. Послух Божому Слову є результатом глибокої віри в його непогрішимість, завершеність і авторитетність. Автор книги показує нам, як ми можемо знання, взяті із Біблії, зробити частиною свого життя. Ця книга допоможе зробити важливий крок від теорії до практики, від вивчення Біблії до втілення її істин в життя.

Томас Дж. Біблія – это все, что нам нужно: Как воплотить Біблію в житъ. – Мн.: МФЦП, 2005. – 112 с.
ISBN 985-454-287-4

КАК ЧИТАТЬ БІБЛІЮ И ВІДЕТЬ ВСЮ ЕЕ ЦЕННОСТЬ

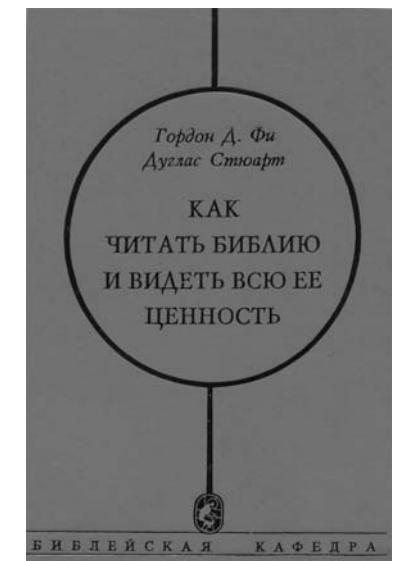
Гордон Д. Фі, Дуглас Стюарт

Якщо ви вже маєте певне уявлення про Біблію, принаймні хоча б один раз її прочитали, й у вас виникли труднощі з розумінням деяких текстів, то ця книга саме для вас. Професори теології Гордон Д. Фі та Дуглас Стюарт у своїй праці розглядають і аналізують десять різних типів літературних жанрів, якими написані книги Біблії, і дають поради щодо сприйняття і розуміння цих книг сучасними читачами.

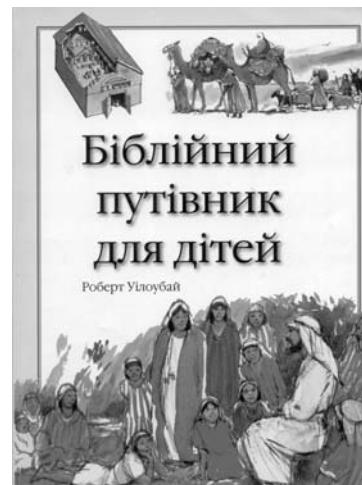
Правильне тлумачення Біблії забезпечує поєднання двох підходів: «там і тоді» і «тут і зараз», тобто, що означав текст для тих, кому він був адресований, у конкретному історичному контексті, і що цей текст означає для нас на сьогоднішній день.

Біблія – це вічне Слово Боже. Читайте його, розумійте його, виконуйте його.

Фі Г.Д., Стюарт Д. Как читать Біблію и видеть всю ее ценность. – СПб.: Логос, 1994. – 216 с.
ISBN 5-85268-175-X

БІБЛЕЙСКАЯ КАФЕДРА

БІБЛІЙНИЙ ПУТИВНИК ДЛЯ ДІТЕЙ

Роберт Улоубай

Ця книга провадить читача по всій Біблії – від Буття до Об’явлення. Читаючи від початку до кінця, можна спостерігати, як звершується великий Божий план спасіння людства. Відтак, користуючись алфавітним покажчиком, можна знайти лише те, що вас цікавить в даний момент. Цікаві історичні факти, тлумачення різноманітних звичаїв єврейського народу, пояснення рідковживаних термінів, географічні карти, генеалогічні та історичні схеми – все це допоможе глибше зрозуміти найважливішу з усіх книг – Біблію. Адже це незвичайна книга, а тому більшість людей потребує допомоги для її розуміння. Ця книга гарно сприймається як дітьми, так і дорослими. Для вчителів загальноосвітніх шкіл може стати хорошим посібником під час підготовки до уроку.

Улоубай Р. Біблійний путівник для дітей. – К.: УБТ, 2004. – 122 с.
ISBN 966-7136-13-2

НОВІ НЕЗАПЕРЕЧНІ СВІДЧЕННЯ, ЩО ПОТРЕБУЮТЬ ВИРОКУ

Джош Мак-Дауелл

Чи заслуговує християнство на довіру? Чи можна науково обґрунтувати віру в Ісуса Христа як Божого Сина? Учені різних століть, а також мільйони людей різного віку дадуть рішучу та однозначну відповідь: «Так!» І тіхня впевненість базується не лише на глибокій вірі, але й на незаперечних наукових фактах. Визначні наукові відкриття минулого та нові археологічні знахідки яскраво свідчать про історичну достовірність доказів християнської віри. Безперечно, ця книга Мак-Дауелла додасть християнам ХХІ століття впевненості, їх будуть прагнути глибше розуміти свою віру й уміти муть стати на її захист.

Мак-Дауелл Д. Нові незаперечні свідчення, що потребують вироку. – Черкаси: Стефанус, 2005. – 1106 с.
ISBN 966-7213-04-8

БІБЛЕЙСКАЯ ЭНЦІКЛОПЕДІЯ БРОКГАУЗА

Фрітц Рінкнер, Герхард Майер

Цей біблійний словник містить понад 6000 ключових слів, що стосуються окремих осіб, історії, археології і географії Біблії. Його основне призначення – допомогти людям, що читають Біблію, краще зрозуміти біблійний текст і сприяти його поглибленню вивченню.

Автори книги намагалися дослідити значення біблійних понять і слів, розглядаючи всі можливі випадки їх ситуативного та контекстуального вживання у Святому Письмі.

Рінкнер Ф., Майер Г. Біблейская Энциклопедия Брокгауза. – Christliche Verlagsbuchhandlung Paderborn, 1999. – 1088 с.

Матеріал підготувала **Інна Павлович**.

Звідки ми знаємо, що Біблія – це Слово Боже?

Біблія сама називає себе Божим Словом:

«Усе Писання Богом надхнене, і корисне до навчання, до докору, до направи, до виховання в праведності, щоб Божа людина була досконала, до всякого доброго діла готова» (2 Тим. 3:16-17);
«Поправді ж кажу вам: доки небо й земля не минеться, – ані йота єдина, ані жоден значок із Закону не минеться, аж поки не збудеться все» (Мт. 5:18);
«Тому то й ми дякуємо Богові безперестанку, що, прийнявши почуте від нас Слово Боже, прийняли ви не як слово людське, але – як правдиво то є – Слово Боже, що й діє в вас, віруючих» (1 Сол. 2:13);
«Небо й земля проминуться, але не минуться слова Мої!» (Мк. 13:31).

Внутрішні докази

- вся Біблія – це єдине ціле, хоча складена з різних книг, написаних багатьма авторами упродовж тривалого часу;
- значна частина біблійних пророцтв уже виконалася, до того ж, з абсолютною точністю;
- Біблія правдиво описує людську природу;
- Біблія правдиво описує своїх героїв;
- в Біблії міститься досконале моральне вчення: навіть у найтемніші часи людської історії етичні принципи Біблії залишалися незмінними.

Зовнішні докази

- історичність Біблії: сучасна наука дає нам велику кількість свідчень, які роблять Біблію найбільш документально підтвердженою книгою древнього світу;
- точність і незмінність Біблії, яка збереглася, незважаючи на всі спроби спотворити чи знищити її;
- Біблія реально впливає на життя людей:
  - у Святому Письмі людина знаходить відповіді на свої потреби,
  - переконується, що Бог виконує усі Свої обітниці;
  - під впливом Біблії життя людини змінюється.

Якщо Біблія – це Слово Боже, тоді ми маємо цінувати і вивчати її, виконувати вказівки, дані в ній, і максимально довіряти їй.

Якщо Біблія – це Слово Боже, тоді це найвищий авторитет у всіх питаннях віри, релігії та моралі.

Якщо Біблія – це Слово Боже, то нехтування нею означатиме нехтування Самим Богом.

